

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Anna Helttula

NÄKYMÄTTÖMÄSTÄ NÄKYVÄKSI

Lapset hoivatyön tekijöinä Liman San Juan de Mirafloresissa

Kansainvälinen politiikka

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2018

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

HELTULA, ANNA: Näkymättömästä näkyväksi – Lapset hoivatyön tekijöinä Liman San Juan de Mirafloresissa

Pro gradu -tutkielma, 102 s.

Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Huhtikuu 2018

Pro gradu -tutkielmassani tutkin lasten ulkopuolisille työnantajille tekemää kotitaloustyötä Perussa. Tutkielma on tapaustutkimus, jossa tarkastellaan lasten tekemää kotitaloustyötä Liman San Juan de Mirafloresin kaupunginosassa. Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen: kysyn ensin, millaisia syitä lasten tekemälle kotitaloustyölle voidaan löytää kyseisessä kontekstissa. Kysyn myös, millaisia yhteyksiä lasten tekemällä kotitaloustyöllä ja sitä koskevalla asenteilla on sukupuoleen ja turvallisuuteen. Tutkimusaineistona olen käyttänyt perulaisen kansalaisjärjestön Asociación Grupo de Trabajo Redesin työntekijöiden haastatteluja sekä järjestön julkaisuja.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimii feministinen hoivaa käsittelevä kirjallisuus. Hoiva ymmärretään tässä tutkielmassa laajasti kaikkena toimintana ja työnä, joka keskittyy sosiaaliseen reproduktioon. Ulkopuolisille kotitalouksille työsuhteessa tehtävä kotitaloustyö on siis yksi hoivan ulottuvuus. Hyödynnän erityisesti Fiona Robinsonin hoivaettista lähestymistapaa, joka yhdistää hoivan käytännöt ja inhimillisen turvallisuuden vahvasti toisiinsa. Keskeistä feministisessä hoivaetiikassa on sen relationaalinen ontologia – käsitys siitä, että yksilöt ovat aina olemassa suhteessa muihin ihmisiin. Ihmisten väliset hoivasuhteet ovat inhimillisen turvallisuuden perusta, sillä elämän jatkuvuus ja turvallisuus ihmisten jokapäiväisessä elämässä on mahdotonta ilman hoivaa. Hoiva kuitenkin jakautuu globaalissa maailmassa eriarvoisesti: mahdollisuudet hoivan tarjoamiseen ja saamiseen ovat yhä useammin sidoksissa sukupuoleen, etnisyyteen ja luokkaan.

Tutkimusaineistosta on teoriasidonnaisen sisällönanalyysin avulla nostettu esiin viisi teemaa, jotka liittyvät lasten tekemän kotitaloustyön syihin ja sitä koskeviin asenteisiin. Ensimmäinen näistä teemoista on hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus. Kotitaloustyötä tekevät San Juan de Mirafloresissa erityisesti tytöt, sillä hoiva nähdään vahvasti feminiinisenä toimintana. Toinen teema on köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen. Köyhien kotitalouksien mahdollisuudet hoivan saamiseen ja tarjoamiseen ovat rajallisia ja lasten tekemä hoivatyö paikkaa hoivapalvelujen puuttumista. Kolmas teema, kotitaloustyön periytyvyys, viittaa siihen, että San Juan de Mirafloresin lapsikotitaloustyöntekijöiden äidit ovat tyypillisesti itsekin kotitaloustyöntekijöitä. Kotitaloustyöllä onkin yhteyksiä paitsi sukupuoleen, myös luokkaan ja etnisyyteen. Neljäs teema, käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena, liittyy kotitaloustyön heikkoon arvostukseen. Lasten tekemää kotitaloustyötä ei tyypillisesti pidetä työskentelynä, mikä tekee ilmiön tunnistamisesta vaikeaa. Viides teema on poliittisen kiinnostuksen puuttuminen lapsityötä ja hoivaa kohtaan. Lasten tekemä kotitaloustyö ei ole tunnettu eikä laajalti kiinnostusta herättävä aihe.

Tutkielman viimeisessä luvussa esitän aineiston analyysin perusteella tekemäni päätelmät, joissa korostuvat etenkin lasten tekemän kotitaloustyön yhteydet inhimilliseen turvallisuuteen sekä lapsikotitaloustyön luonne näkymättömänä toimintana. Lapsikotitaloustyön näkyväksi tekeminen nähdään tutkimuksessa merkittävänä askeleena kohti hoivavastuiden tasa-arvoisempaa jakautumista maailmassa.

LISTA TUTKIELMASSA KÄYTETYISTÄ LYHENTEISTÄ

AGTR	Asociación Grupo de Trabajo Redes
CEPAL	Comisión Económica para América Latina y el Caribe (englanniksi ECLAC, United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean)
EU	Euroopan unioni
IDWF	International Domestic Workers Federation
ILO	International Labour Organization, Kansainvälinen työjärjestö
ILO-IPEC	International Programme on the Elimination of Child Labour, Kansainvälisen työjärjestön lapsityön poistamiseen tähtäävä ohjelma
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
UNICEF	United Nations Children's Fund, Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahasto
YK	Yhdistyneet kansakunnat

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Tutkittava tapaus	4
1.2.	Tutkielman rakenne	8
2.	HOIVA JA MAAILMANPOLITIikka	10
2.1.	Sukupuolesta ja marginalisaatiosta	11
2.2.	Hoiva maailmanpolitiikan kysymyksenä	15
2.3.	Hoivaetiikka ja inhimillinen turvallisuus	20
3.	LAPSET JA KOTITALOUSTYÖ	26
3.1.	Lapsityötä koskevat kansainväliset sopimukset	26
3.2.	Lasten tekemä kotitaloustyö maailmassa	31
3.3.	Kotitaloustyön problematiikasta.....	35
3.4.	Kotitaloustyö Perussa	39
4.	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	43
4.1.	Tapaustutkimus, haastattelut ja sisällönanalyysi	43
4.2.	Tutkimusaineiston esittely.....	51
5.	LAPSET HOIVATYÖN TEKIJÖINÄ SAN JUAN DE MIRAFLORESISSA.....	58
5.1.	Hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus	58
5.2.	Köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen.....	66
5.3.	Äideiltä tyttärille – kotitaloustyön periytyminen	71
5.4.	Käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena	76
5.5.	Poliittisen kiinnostuksen puute hoivaa ja lapsityötä kohtaan	81
6.	PÄÄTELMÄT	87
	LÄHTEET.....	92

1. JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tarkastelen lasten ulkopuolisille työnantajille tekemää kotitaloustyötä Liman San Juan de Mirafloresin kaupunginosassa, Pamplona Altan alueella. Tarkastelen tapaustutkimuksessani lasten tekemän kotitaloustyön syitä sekä sukupuolen ja turvallisuuden yhteyksiä lapsikotitaloustyötä koskeviin asenteisiin. Hyödynnän kansainvälisen politiikan feminististä kirjallisuutta hoivasta tutkielman teoreettisena viitekehystenä.

Kotitaloustyö on hyvin yleinen lapsityön muoto. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n arvion mukaan yli kuusi prosenttia maailman kaikista työssäkäyvistä lapsista tekee kotitaloustyötä.¹ Lasten tekemää kotitaloustyötä on kuitenkin vaikeaa tutkia ja kodeissa työskentelevien lasten määrän arviointi on hankalaa, sillä he tekevät näkymätöntä työtä, jota ei usein lähtökohtaisesti edes pidetä työnä ja joka ei siksi usein näy tilastoissa.² Myös kotitalouksissa työskentelevien aikuisten määrää on vaikeaa arvioida luotettavasti.³ Kotitaloustyö onkin aliarvostettu ala ympäri maailman ja sen taloudellisen ja sosiaalisen arvon mittaaminen on vaikeaa.⁴ Yksityisissä kotitalouksissa, suljettujen ovien takana työskentelevät lapset ovat lapsityöläisten joukossa erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä kodeissa tapahtuva hyväksikäyttö ja riisto jäävät helposti näkymättömäksi.⁵ Jotta lapsikotitaloustyöntekijöiden⁶ asemaa voitaisiin parantaa, tulee heidän tilannettaan tehdä näkyvämmäksi.

Tutkielmani teoreettisena viitekehystenä hyödynnän feministisen kansainvälisen politiikan tutkijoiden ymmärryksiä hoivasta, sukupuolesta, inhimillisestä

---

¹ ILO-IPEC 2013a.

² Ks. esim. Blagbrough 2008, Munene ja Ruto 2010, Tetteh 2011.

³ Esimerkiksi kansainvälinen epävirallisella sektorilla työskentelevien naisten WIEGO-verkosto on korostanut ILO:n arvioiden kotitaloustyöntekijöiden määrästä olevan hyvin varovaisia, sillä ei ole olemassa yhteistä kansainvälistä tilastollista määritelmää siitä, millaiset aktiviteetit lasketaan kotitaloustyöksi (WIEGO 2010). Myös ILO myöntää, että sen arviot kotitaloustyöntekijöiden määrästä ovat konservatiivisia ja ainoastaan vähimmäismääriä (ILO 2013a, 16).

⁴ International Labour Office 2011, 1.

⁵ Ks. esim. ILO-IPEC 2013a.

⁶ Tässä tutkielmassa käytän suomenkielistä sanaa kotitaloustyöntekijä, kun viittaan kotitaloustyötä tekeviin henkilöihin. Suomen kielessä käytetään toisinaan myös sanaa kotiapulainen. Kotiapulainen-sanan käyttö kuitenkin saattaa vahvistaa mielikuvia kotitaloustyöstä auttamisena, ei niinkään oikeana työn muotona. Onkin tarkoituksenmukaisempaa puhua kotitaloustyöntekijöistä, kun halutaan korostaa kotitaloustyötä yhtenä työnä muiden joukossa (ks. esim. ILO 2010, 15.) ILO:n yleissopimus nro. 189 on myös suomennettu kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoista työtä koskevaksi yleissopimukseksi. Käytän saman logiikan mukaisesti sanaa lapsikotitaloustyöntekijä, kun puhun kotitaloustyötä tekevästä lapsista.

turvallisuudesta ja yksityisen ja julkisen välisestä suhteesta. Feministitutkijat ovat nostaneet kansainvälisen politiikan tieteenalakeskusteluun uudenlaisia tutkimuskohteita ja näkökulmia. Keskeisiä feministisen tutkimuksen esiin nostamia teemoja ovat esimerkiksi yksityisen ja julkisen elämänpiirin välisen jaottelun ongelmallisuus sekä taloudellisten oikeuksien painottaminen ihmisoikeuskeskustelussa.⁷ Hoivaan liittyvät kysymykset mielletään perinteisesti yksityisen alueelle kuuluviksi, kun taas kansainvälisen politiikan tieteenalaan tyypillisesti liitetään valtioiden, kansainvälisten järjestöjen ja muiden julkisten instituutioiden tutkiminen. Feministisessä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa kotitaloustyön ja hoivan kaltaiset teemat kuitenkin nähdään täysin relevantteina tutkimuksen kohteina. Feministiseen tutkimukseen kuuluu vahvasti keinotekoisien yksityisen ja julkisen elämän välisten jaotteluiden purkaminen ja sen osoittaminen, että ”yksityisellä” on merkitystä myös ”julkisen” alueella.

Lähtökohtana tässä tutkielmassa on, että hoiva on merkittävä osa kaikkien ihmisten elämää ja kaiken muun sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan perusta. Tutkielmassa hoiva ymmärretään laajasti kaikkena työnä ja toimintana, joka liittyy sosiaaliseen reproduktioon. Hyödynänkin työssäni erityisesti Fiona Robinsonin ymmärrystä hoivasta: Robinson on esittänyt hoivan olevan keskeinen kansainvälisen politiikan ilmiö ja käsite, joka on erottamattomasti yhteydessä yhteen kansainvälisen politiikan tieteenalan peruskäsitteistä: turvallisuuteen.⁸ Kun ymmärretään, että hoivasuhteet ovat keskeisimpiä elämää ylläpitäviä suhteita, voidaan nähdä myös se, että hoivasuhteet ovat perustavanlaatuisella tavalla yhteydessä ihmisten selviytymiseen ja inhimilliseen turvallisuuteen. Lasten tekemän kotitaloustyön lähempi tarkastelu paljastaa, miten hoivan eriarvoisella jakautumisella maailmassa on vaikutusta etenkin kaikkein marginalisoiduimpien ihmisryhmien turvallisuuteen. Kansainvälisen politiikan valtavirtateorioilta, jotka edelleen pitkälti keskittyvät valtiotason turvallisuuden tarkasteluun, jäävät huomaamatta niin lasten kuin aikuisten tekemän hoivatyön taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset ulottuvuudet.

Tutkimusaiheen valintaan vaikutti kiinnostukseni siihen, millaista tietoa voidaan saavuttaa tutkimalla kansainvälisen politiikan marginaalissa olevia ilmiöitä ja toimijoita. Feministisessä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa hoiva- ja kotitaloustyö on nostettu esiin erityisesti naisia – ja yhä enenevässä määrin globaalista etelästä kotoisin

---

⁷ Ks. esim. Elias & Gunawardana 2013, Enloe 1989, Kantola & Valenius 2007, Niemi & Jyrkinen 2007, Tickner 2006, True 2012.

⁸ Robinson 2011b, 3.

olevia naisia – koskettavana ilmiönä.⁹ Hoivatyön tekijöinä on kuitenkin myös paljon lapsia, erityisesti tyttöjä. Kuten hoivaa, myöskään lapsia ei juuri ole käsitelty kansainvälisen politiikan valtavirtatutkimuksessa.¹⁰ Hoivaa käsittelevässä feministisessä kirjallisuudessakin mahdolliset viittaukset lasten tekemään hoiva- ja kotitaloustyöhön ovat usein sivuroolissa.¹¹ Tässä tutkimuksessa keskitytään siis monella tasolla marginaalissa olevaan ilmiöön: lasten tekemään hoivatyöhön. Erityisesti feministitutkijat ovat korostaneet marginalisoiduista ilmiöistä ja ihmisryhmistä tehtyjen tapaustutkimusten potentiaalia tuottaa tieteenalalle merkittävää tietoa.¹²

Monet feministit jakavat poliittisen sitoumuksen pyrkiä ymmärtämään maailmaa kansainvälisessä poliittisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä marginalisoitujen ihmisten näkökulmista.¹³ Tämä pyrkimys on ollut tärkeä lähtökohta myös omassa tutkimuksessani. Hoivaan liittyviä käytäntöjä tarkastelemalla voidaan nähdä kansainvälisestä politiikasta sellaisia ulottuvuuksia, jotka muutoin jäävät näkymättömiin. Kuten Robinson huomauttaa, katsomalla kansainvälistä politiikkaa hoivan linssin läpi voidaan nähdä normaalisti piilossa olevia subjekteja ja heidän inhimilliseen turvallisuuteensa vaikuttavia tekijöitä.¹⁴ Hoivatyötä tekevät lapset ovat tyypillisesti näkymättömiä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Heidän tekemällään työllä on kuitenkin merkittävää vaikutusta maailmanpolitiikkaan: nämä lapset paikkaavat työllään hoivan eriarvoisen jakautumisen aiheuttamaa hoivavajetta ja tällä työllä on vaikutusta niin globaaliin poliittiseen talouteen kuin lukemattomien ihmisten inhimilliseen turvallisuuteen.

Tarkastelen tapaustutkimuksessani lasten tekemää kotitaloustyötä ulkopuolisille työnantajille Liman San Juan de Mirafloresin kaupunginosassa, Pamplona Altan alueella. Tutkimalla lasten tekemää kotitaloustyötä tietyssä kontekstissa voidaan tarkastella, millaisia erilaisia syitä lasten tekemälle kotitaloustyölle on olemassa ja millaisia ongelmia tähän hoivatyön muotoon liittyy. Kiinnostukseni lasten tekemää kotitaloustyötä kohtaan heräsi, kun tein työharjoitteluni Limassa toimivassa, lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa toimivassa kansalaisjärjestössä Asociación Grupo de Trabajo Redesissä (AGTR). Työskentelin AGTR:ssa puoli vuotta vuonna 2015 ja

---

⁹ Ks. esim. Elias 2007, Elias & Gunawardana 2013, Enloe 1989, Niemi & Jyrkinen 2007, Robinson 2006a, Robinson 2011b.

¹⁰ Linde 2014.

¹¹ Ks. esim. Robinson 2011b, 71.

¹² Ks. esim. D'Costa 2006, Stern 2006.

¹³ Sjöberg & Tickner 2011, 6.

¹⁴ Robinson 2011b, 8.

tutustuin lapsikotitaloustyöntekijöiden ja heidän perheidensä arkeen San Juan de Mirafloresissa. Tutkimusaineistona käytän AGTR:n työntekijöiden haastatteluja ja järjestön julkaisuja. Tutkimushaastattelut tehtiin Limassa vuoden 2015 lokamarraskuussa. Aika, joka on kulunut järjestössä työskentelystäni, on auttanut ottamaan tiettyä etäisyyttä tutkimuskohteeseen ja tutkimusaineistoon.

Työharjoitteluni aikana havaitsin, että San Juan de Mirafloresin kotitaloustyötä tekevien lasten työskentelyn taustalla oli hyvin erilaisia syitä. Huomasin myös, että lasten tekemä kotitaloustyö oli jotakin hyvin tavanomaista kyseisellä alueella eikä sitä tyypillisesti nähty lapsityön muotona. Kiinnostuin siitä, miten feministitutkijoiden esittämät huomiot hoivatyön sukupuolittuneisuudesta, hoivan eriarvoisesta jakautumisesta ja hoivan yhteyksistä inhimilliseen turvallisuuteen näkyvät San Juan de Mirafloresin lapsikotitaloustyöntekijöiden arjessa. Tutkielmassa haetaan näin ollen vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen: ensinnäkin, **millaisia syitä lasten tekemälle kotitaloustyölle on Liman San Juan de Mirafloresissa? Entä millaisia yhteyksiä lapsikotitaloustyöllä ja sitä koskevilla asenteilla on sukupuoleen ja turvallisuuteen?**

1.1. Tutkittava tapaus

Esittelen tässä alaluvussa lyhyesti tutkimuksen kohteena olevan tapauksen sekä sitä ympäröivän yhteiskunnallisen ja sosioekonomisen kontekstin. Tutkielmassa tarkasteltava tapaus on lasten tekemää kotitaloustyö Liman San Juan de Mirafloresissa Pamplona Altan alueella. Laadullisessa tutkimuksessa kontekstitieto, jota tässä alaluvussa tuodaan esiin, on tärkeää ilmiön laajemman sosiaalisen ja historiallisen merkityksen ymmärtämiseksi.¹⁵ Tutkimusaineisto muodostuu lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa toimivan kansalaisjärjestön, Asociación Grupo de Trabajo Redesin työntekijöiden haastatteluista ja julkaisuista. Tätä tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa keskityttiin Pamplona Altassa asuvien ja työskentelevien lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteeseen.

Asociación Grupo de Trabajo Redes eli AGTR on perulainen kansalaisjärjestö, joka on toiminut maan pääkaupungissa Limassa vuodesta 1989 alkaen. AGTR tekee työtä kotitaloustyöntekijöiden oikeuksien edistämiseksi ja lasten tekemän kotitaloustyön

---

¹⁵ Hirsjärvi & Hurme 2004, 146.

lopettamiseksi.¹⁶ Järjestön työn tavoitteena on, että työskentelyn vähimmäisikä nuoremmat lapset eivät tekisi kotitaloustyötä, joten lasten työskentelyn aloittamista pyritään ehkäisemään.¹⁷ Kotitaloustyössä jo työskentelevien lasten osalta järjestön tavoitteena on, että näiden perheet vetäisivät lapsensa pois tästä työstä.¹⁸ AGTR kuvailee lasten tekemän kotitaloustyön olevan perulaisessa yhteiskunnassa usein näkymätöntä toimintaa.¹⁹

AGTR:n toiminta kotitaloustyötä tekevien lasten auttamiseksi voidaan jakaa suoraan lasten parissa tehtävään työhön, lasten perheiden kanssa tehtävään työhön sekä muuhun vaikuttamistyöhön. Järjestö tekee vaikuttamistyötä sekä paikallistasolla, esimerkiksi kouluissa, että kansallisella tasolla, kuten yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa. Rahoitus AGTR:n työlle tulee pääasiassa hankerahoituksena eurooppalaisilta ja yhdysvaltalaisilta kansalaisjärjestöiltä. Vuosina 2015 ja 2016 rahoitusta saatiin Iso-Britanniasta, Alankomaista, Italiasta, Suomesta, Saksasta, Espanjasta ja Yhdysvalloista.²⁰

AGTR:lla on pitkä kokemus San Juan de Mirafloresin alueella tehdystä työstä, joten haastateltavat tunsivat kyseisen alueen lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteen erittäin hyvin. San Juan de Mirafloresissa lapset tekevät kotitaloustyötä tyypillisesti osaaikaisesti koulunkäynnin ohella ja asuvat omien perheidensä luona. Suuri osa lasten vanhemmista on Limaan muualta Perusta muuttaneita siirtolaisia ja monet lapsikotitaloustyöntekijöiden äideistä tekevät itsekin kotitaloustyötä. Tarkemmin San Juan de Mirafloresin lapsikotitaloustyöntekijöiden tilannetta kuvaillaan luvussa 4.2.

San Juan de Miraflores on Liman eteläisessä osassa sijaitseva kaupunginosa. Siellä arvioitiin vuonna 2015 asuneen noin 404 000 ihmistä.²¹ San Juan de Mirafloresin nykyinen alue käsittää paljon epävirallisia asuinalueita, sillä alueen asutus on muodostunut pääasiassa maavaltautusten (*invasiones*) kautta.²² Edullisia asumismahdollisuuksia ei perinteisesti ole ollut saatavilla pääkaupungissa, joten maaseudulta muuttaneet ihmiset ovat vallanneet laajoja käyttämättömiä alueita kaupungin laitamilta ja rakentaneet niille kotinsa.²³ Nykyisin arvioidaan, että tällaiset

---

¹⁶ AGTR 2017a.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ AGTR 2017b.

²⁰ AGTR 2015, AGTR 2016b.

²¹ INEI 2015.

²² MSJM 2016.

²³ Burt 1997, 289–290.

epäviralliset asutusalueet muodostavat jopa 70 prosenttia Liman metropolialueen pinta-alasta.²⁴ Myös Perun vuosina 1980–2000 käyty sisällissota kasvatti pääkaupungin epävirallisilla asuinalueilla asuvien ihmisten määrää, kun sadat tuhannet ihmiset pakenivat sisällissotaa vuoristosta kaupunkeihin.²⁵

Perussa asui vuonna 2017 yli 31 miljoonaa ihmistä, joista äidinkielenään espanjaa puhuu noin 84 prosenttia ja suurimpia alkuperäiskieliä ketšuaa 13 prosenttia ja aimaraa 1,7 prosenttia väestöstä.²⁶ Perussa vauraus ja poliittinen valta ovat vahvasti keskittyneet Liman alueelle, mikä on johtanut sekä vahvaan keskusjohtoisuuteen että merkittävään maaseudulta pääkaupunkiin johtavaan muuttoliikkeeseen.²⁷ Maan väestöstä jo 78 prosenttia asui kaupungeissa vuonna 2016 ja etenkin Liman kasvu on ollut erittäin nopeaa.²⁸ Vuonna 2015 jo 9,8 miljoonaa ihmistä – noin kolmasosa maan koko väestöstä – asui Liman metropolialueella.²⁹ Liman kasvun myötä myös kaupunkiköyhyys ja slummialueilla asuvan väestön määrä on kasvanut.

Vaikka Peru on nykyisin Latinalaisen Amerikan nopeimmin kasvavia talouksia ja köyhyyttä on onnistuttu 2000-luvun aikana vähentämään, on kehitys köyhyden vähentämisessä viime vuosina hidastunut.³⁰ Köyhyys onkin maassa edelleen suuri ongelma. Maailmanpankin mukaan vuonna 2015 köyhyysrajan alapuolella eli 19,3 prosenttia ja äärimmäisessä köyhydessä 9 prosenttia perulaisista.³¹ Tässä tapaustutkimuksessa tarkastellaan lapsikotitaloustyötä Pamplona Altan alueella San Juan de Mirafloresissa. Pamplona Altaa alettiin asuttaa 1960-luvun maavaltauksissa ja se kasvaa koko ajan yhä ylemmäs Limaa ympäröiville kukkuloille.³² Pamplona Altan sisällä on paljon alueita, joilla ei esimerkiksi ole juoksevaa vettä tai viemärintiä.³³ Alue onkin yksi koko Liman köyhimmistä: yli 60 prosenttia alueella asuvista perheistä elää köyhydessä.³⁴ San Juan de Mirafloresin väestöstä yli 10 prosenttia elää äärimmäisessä

---

²⁴ OECD 2016, 179.

²⁵ White 2009, 44.

²⁶ CIA 2017.

²⁷ Maich 2015, 104.

²⁸ OECD 2016, 170.

²⁹ INEI 2015.

³⁰ UCW 2010, 1–2; World Bank 2015, 7; World Bank 2017.

³¹ World Bank 2017. Alueella köyhyysrajan alapuolella elävä ihminen elää määritelmän mukaan alle neljällä Yhdysvaltain dollarilla päivässä, äärimmäisessä köyhydessä elävä ihminen alle kahdella ja puolella Yhdysvaltain dollarilla päivässä.

³² MSJM 2016.

³³ AGTR 2015.

³⁴ AGTR 2010, 7.

köyhyydessä, erityisesti Pamplona Altan uusimmilla ja korkeimmalla sijaitsevilla alueilla.³⁵

Eriarvoisuus on Perussa huomattava ongelma ja Limassa tuloerot ovat maan suurimpia.³⁶ Pääkaupungin eriarvoisuutta kuvastaa hyvin esimerkiksi se, että köyhän Pamplona Altan vieressä sijaitsee yksi Liman rikkaimmista alueista, Las Casuarinas. Nämä saman kukkulan eri puolilla sijaitsevat alueet erottaa toisistaan 10 kilometriä pitkä muuri.³⁷ Eriarvoisuuden juuret ulottuvat kolonialismiin ja siirtomaavaltojen luomaan malliin, jossa pieni eliitti nautti etuoikeuksista ja joka sulki valtaosan väestöstä maanomistuksen, koulutuksen ja poliittisen vallan ulkopuolelle.³⁸ Tämä malli on ollut hyvin pysyvä ja eriarvoisuus esimerkiksi maanomistuksessa on tänäkin päivänä luonteenomaista monille Latinalaisen Amerikan maille.³⁹ Erityisesti koulutustaso periytyy vahvasti, mikä tekee sosiaalisesta liikkuvuudesta vaikeaa.⁴⁰

Etnisyys ja köyhyys ovat Perussa vahvasti kytköksissä toisiinsa. Alkuperäiskansat ovat erityisen haavoittuvainen ryhmä. Perun väestöstä suuri osa, eri lähteiden mukaan noin 25–45 prosenttia, kuuluu alkuperäiskansoihin.⁴¹ CEPAL:n mukaan lähes viidesosa kaikista Perun alkuperäiskansoihin kuuluvista ihmisistä asuu pääkaupunki Limassa ja tässä tapaustutkimuksessa tarkasteltavan San Juan de Mirafloresin kaupunginosan asukkaista noin sadan tuhannen arvioidaan kuuluvan alkuperäiskansoihin.⁴² Tämä tarkoittaa noin neljäsosaa alueen koko väestöstä. Perussa kieltä on perinteisesti käytetty etnisyyden määrittelyn mittarina, vaikka on tyypillistä, että alkuperäiskansoihin kuuluviksi identifioituvat ihmiset ovat historiallisesti luopuneet äidinkielestään syrjinnän välttämisen strategiana.⁴³ Alkuperäiskansoihin kuuluvat ovat itse painottaneet oikeutta etnisyyden itsemäärittelyyn.⁴⁴ Joka tapauksessa on selvää, että alkuperäiskansoihin kohdistuu rakenteellista syrjintää: alkuperäiskansoihin kuuluvat

---

³⁵ Ibid.

³⁶ UCW 2010, 2.

³⁷ BBC 22.10.2015.

³⁸ Lopez & Perry 2008, 13.

³⁹ Ks. esim. Oxfam 2016, 10–11.

⁴⁰ Lopez & Perry 2008, 14–15.

⁴¹ CEPAL 2011, 22; CIA 2017.

⁴² CEPAL 2011, 23–24.

⁴³ Planas et al. 2016, 84.

⁴⁴ Planas et al. 2016, 84. Perun kansallisessa väestölaskennassa vuonna 2017 olikin ensimmäistä kertaa mukana kysymys, jossa vastaajilla oli mahdollisuus määrittellä oma etnisyytensä (*autoidentificación étnica*). Tulokset eivät vielä olleet saatavissa tutkielman julkaisuhetkellä.

perulaiset elävät muuta väestöä todennäköisemmin köyhyysrajan alapuolella ja heidän koulutustasonsa on muita alhaisempi.⁴⁵

1.2. Tutkielman rakenne

Tutkielman toisessa luvussa esittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen. Teoreettisena viitekehyksenä työssä toimii feministinen kansainvälisen politiikan teoria ja erityisesti hoivaan liittyvä kirjallisuus. Hoiva ymmärretään tässä tutkielmassa laajasti kaikkena niin palkallisena kuin palkattomana toimintana, joka liittyy sosiaaliseen reproduktioon. Hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus ja globaali eriarvoisuus hoivan saamisessa ja tarjoamisessa sekä yksityisen ja julkisen elämänpiirin välisen erottelun keskeisyys kotitaloustyön tarkastelussa tekevät perustelluksi lasten tekemän kotitaloustyön käsittelyn nimenomaan feministisestä näkökulmasta. Hyödynnän tutkielmassani erityisesti Fiona Robinsonin kriittistä hoivaetiikkaa ja teoretisointia hoivan ja inhimillisen turvallisuuden välisistä yhteyksistä.

Kolmannessa luvussa siirryn tarkastelemaan lähemmin kotitaloustyötä ja lapsityötä. Kansainvälisellä tasolla vallitsee melko vahva konsensus lasten työntekoa koskevan sääntelyn tarpeellisuudesta ja lapsityön ongelmallisuudesta, erityisesti niin kutsuttujen lapsityön pahimpien muotojen osalta.⁴⁶ Lapsityötä tekee ILO:n mukaan maailmassa noin 168 miljoonaa lasta ja heistä kotitaloustyötä tekeviä lapsia on noin 11,5 miljoonaa.⁴⁷ Lapsityön tutkimuksessa ja globaaleissa arvioissa lapsityöstä on tyypillisesti korostettu markkinatalouden piiriin sijoittuvaa lapsityötä ja kotitalouksissa tehty työ on jäänyt vähäisempään rooliin. ILO on kuitenkin nostanut esiin, että sen tulee tulevaisuudessa keskittyä enemmän kotitalouksissa tehtävään lapsityöhön, joka koskettaa erityisesti tyttöjä.⁴⁸ Kotitaloustyöntekijät ovat globaalisti erityisen heikossa asemassa oleva työntekijöiden ryhmä esimerkiksi syrjinnän, puutteellisen työläinsäädännön ja työn näkymättömän luonteen takia. Kotitaloustyön luonteeseen liittyvät ongelmakohdat koskettavat myös kotitalouksissa työskenteleviä lapsia, jotka ovat erityisen haavoittuvaisia hyväksikäytölle. Luvun lopussa tarkastellaan kotitaloustyön erityispiirteitä Perussa.

---

⁴⁵ UCW 2010, 2; CEPAL 2011, 66.

⁴⁶ Lapsityön pahimpia muotoja ovat ILO:n yleissopimuksen nro. 182 mukaan orjuus, prostituutio, pornografia, laittomat toimet (erityisesti huumekauppa) sekä muut vaaralliset työt. Ks. myös luku 3.

⁴⁷ ILO-IPEC 2013c, 15; ILO-IPEC 2013a, 2.

⁴⁸ ILO 2013c, xx–xxi.

Tutkielman neljännessä luvussa esittelen tutkimusmenetelmäni ja tutkimusaineistoni. Luvun alussa esittelen aineiston keräämisessä ja aineiston analyysissä käytetyt menetelmät. Tutkielmani on tapaustutkimus, jossa on käytetty aineistonkeruumenetelmänä pääosin haastattelua. Aineiston analyysi on tehty teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Tutkimusaineistoni koostuu pääasiassa Limassa toteutetuista Asociación Grupo de Trabajo Redesin työntekijöiden haastatteluista, joissa on käsitelty Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden tilannetta sekä AGTR:n työtä lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa. Haastatteluja tukevana materiaalina olen käyttänyt kahta järjestön lapsikotitaloustyötä käsittelevää julkaisua.

Viidennessä luvussa siirryn aineiston analyysiin ja nostan esiin viisi teemaa, jotka liittyvät lasten tekemän kotitaloustyön taustalla oleviin syihin ja lasten tekemää kotitaloustyötä koskeviin asenteisiin San Juan de Mirafloresissa. Näitä teemoja ovat hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus, köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen, kotitaloustyön periytyvyys, käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena ja poliittisen kiinnostuksen puuttuminen lapsityötä ja hoivaa kohtaan. Kukin näistä teemoista kertoo osaltaan lapsikotitaloustyön syistä ja siihen liittyvistä asenteista San Juan de Mirafloresissa.

Tutkielman viimeisessä luvussa esitän aineiston analyysin perusteella tekemäni päätelmät, joissa korostuvat etenkin lasten tekemän kotitaloustyön yhteydet inhimilliseen turvallisuuteen sekä kotitaloustyön luonne näkymättömänä toimintana.

2. HOIVA JA MAAILMANPOLITIikka

Haluamme erityisesti ulottaa kiitollisuutemme myös niille, joiden hoiva ja työ jäävät usein vaille tunnustusta, kiitosta ja riittävää korvausta globalisoituvassa taloudessamme. Moni näkymätön työ maailmassa on rakkauden ja hoivan työtä, joka tekee niin monille mahdolliseksi tehdä niin paljon.⁴⁹

Lainaus Ackerlyn, Sternin ja Truen kiitoksista teoksen *Feminist Methodologies for International Relations* alussa kuvaa osuvasti hoivatyön aliarvostusta maailmassa. Toisaalta se kuvaa hyvin myös feministitutkijoiden pyrkimystä nostaa esiin tämän työn tekijöitä ja heidän merkitystään globaalissa taloudessa ja politiikassa. Tässä tutkielmassa lähtökohtana on, että hoiva on merkittävä osa kaikkien ihmisten elämää ja kaiken muun sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan perusta. Kun hoiva nostetaan tutkimuksen keskiöön, vaaditaan radikaalisti perinteisestä kansainvälisen politiikan tutkimuksesta poikkeavaa lähestymistapaa moniin tieteenalan peruskäsitteisiin. Hyödynnän tutkielmassani erityisesti Fiona Robinsonin ymmärrystä hoivan keskeisestä roolista kansainvälisessä politiikassa.

Hoiva (*care*) on tutkielmassani keskeinen teoreettinen käsite. Englannin kielen sana *care* voidaan suomentaa monin tavoin: esimerkiksi hoiva, hoito, hoitaminen, huolehtiminen, välittäminen, hoivatyö ja hoitotyö ovat kaikki mahdollisia käännöksiä. Olen tehnyt valinnan käyttää tässä suomenkielistä sanaa hoiva, sillä se kuvastaa mielestäni parhaiten käsitteen useita ulottuvuuksia. Käytän Mahonin ja Robinsonin laajaa määritelmää, jonka mukaan hoiva käsittää kaiken toiminnan ja työn muodot, jotka keskittyvät sosiaaliseen reproduktioon: lasten, vanhusten, sairaiden ja vammaisten hoitoon sekä kotitalouksissa tehtävän työn muihin muotoihin.⁵⁰ Kyseinen laaja määritelmä kattaa sekä suoran hoivaamisen että muun reproduktiivisen työn, kuten siivouksen ja ruuanlaiton. Tässä tutkielmassa tarkasteltava, ulkopuolisissa kotitalouksissa korvausta vastaan tehtävä kotitaloustyö on siis yksi hoivan ulottuvuus. Laaja ymmärrys hoivasta tunnustaa, että kaikkien ihmisten hyvinvointi on ainakin jossakin vaiheessa elämää riippuvaista hoivan antamisesta ja vastaanottamisesta.⁵¹ Kun tunnustetaan, että kaikkien ihmisten turvallisuus ja hyvinvointi ovat yhteydessä hoivan saamiseen ja tarjoamiseen, on helppo nähdä hoivan olevan myös poliittinen kysymys.

---

⁴⁹ “Specifically, we want to extend our gratitude to those whose care and work often goes unacknowledged, unthanked and under-remunerated in our globalizing economy. Much invisible labor in the world is labor of love and care that enables so many to do so much.” Brooke A. Ackerlyn, Maria Sternin ja Jacqui Truen kiitokset mm. lastensa hoitajille *Feminist Methodologies for International Relations* -teoksen alussa.

⁵⁰ Mahon & Robinson 2011, 1–2.

⁵¹ Robinson 1999, 31.

Feministinen hoivan tutkimus muodostaa luontevan teoreettisen lähtökohdan tälle tutkielmalle, jossa tarkastellaan hoivan käytäntöjä erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Hyödynnän tutkielmassani erityisesti Fiona Robinsonin kriittistä hoivaeettistä lähestymistapaa, joka näkee hoivan keskeisenä kansainvälisen politiikan kysymyksenä ja asettaa hoivasuhteet olemassaoloamme luonnehtiviksi keskeisiksi suhteiksi. Käytän Robinsonia pääasiallisena lähteenä avatessani lähestymistapaani, sillä Robinson on yksi harvoja tutkijoita, jotka ovat nostaneet hoivan kansainvälisten suhteiden keskiöön. Näen, että feministinen hoivan tutkimus muodostaa ainoan mahdollisen teoreettisen viitekehyksen, jos hoivaa ja sen sukupuolittuneita käytäntöjä halutaan tarkastella vakavasti otettavina kansainvälisen politiikan asiakysymyksinä.

2.1. Sukupuolesta ja marginalisaatiosta

Kansainvälisen politiikan feministitutkijat ovat 1980-luvulta alkaen raivanneet tietä sukupuolen huomioimiselle tieteenalalla, joka on perinteisesti ollut hyvin sokea sukupuoleen liittyville kysymyksille. Feministitutkijat ovat muun muassa kiinnittäneet huomiota tapoihin, joilla yksityisen ja julkisen elämän välinen jaottelu vaikuttaa ymmärrykseemme kansainvälisestä politiikasta. Hoiva ja kotitaloustyö edustavat asiakysymyksiä, jotka mielletään perinteisesti hyvin vahvasti yksityisen alueelle kuuluviksi. Yksityisiksi miellettyjä asiakysymyksiä ei perinteisesti ole pidetty erityisen poliittisina tai ainakaan kansainvälisen politiikan tieteenalalle kuuluvina teemoina. Feministitutkijat ovat kuitenkin nostaneet esiin monia aikaisemmin näkymättömissä olleita teemoja ja osoittaneet, että myös niillä on merkitystä kansainvälisissä suhteissa.

Sjobergin ja Ticknerin mukaan feministinen tutkimus pyrkii oppimaan maailmasta lisää katsomalla sitä sukupuolen linssin läpi: kysymällä, mitä näemme, kun katsomme naisia ja sukupuolta ja mitä nämä asiat kertovat meille siitä, miten maailma toimii.⁵² Feministinen tutkimus siis pyrkii ymmärtämään maailmanpolitiikkaa paremmin tarkastelemalla sitä sukupuolen näkökulmasta. Feministinen tutkimus ei pyri olemaan poliittisesti neutraalia, vaan lähtökohtaisesti tunnustetaan, että tutkijan arvot ja intressit ovat kiinteä osa tapaa, jolla tutkimusta tehdään.⁵³ Arvovalintoja tehdään aina tutkimusaiheen valinnasta lähtien. Feministinen tutkimus tarkasteleekin

---

⁵² Sjoberg & Tickner 2011, 5.

⁵³ Robinson 2011b, 17.

tutkimusetiikkaa totuttua laajemmin ja esimerkiksi tutkimusaiheen valintaa pidetään keskeisenä tutkimuseettisenä kysymyksenä.⁵⁴

Sukupuoli liittyy vahvasti hoivan ja kotitalousten tematiikkaan: palkatun kotitalousten tekijät ovat usein eri yhteiskuntien heikoimmassa asemassa olevia naisia ja tyttöjä.⁵⁵ Feministisen tutkimuksen lähtökohdat, jotka kyseenalaistavat yksityisen ja julkisen elämänpiirin välisen jaottelun, sallivat hoivan tarkastelun keskeisenä osana kansainvälistä politiikkaa. Yksityisen ja julkisen elämän välinen jaottelu nähdään ongelmallisena ja keinotekoisena, sillä ”yksityisiksi” miellettyillä kysymyksillä on merkittävää vaikutusta ”julkisen” alueeseen, myös kansainväliseen politiikkaan.⁵⁶ Yhdysvaltalaiset feministit ovat jo 1960-luvulta asti korostaneet henkilökohtaisen olevan poliittista, ja tämä näkemys on relevantti myös kansainvälisessä politiikassa: kansainvälinen ei ole ainoastaan jotakin valtioiden ja instituutioiden välisissä suhteissa olevaa, vaan se vaikuttaa ihmisten arjessa.⁵⁷ Esimerkiksi hoivaan liittyvät kysymykset ovat tällaisia perinteisesti yksityisen elämän alueelle kuuluviksi miellettyjä kysymyksiä. Hoiva kuitenkin on keskeinen osa kaikkien ihmisten elämää ja erityisen keskeinen rooli hoivaan liittyvillä kysymyksillä on monien naisten ja tyttöjen elämässä, sillä he ovat vastuussa hoivan tarjoamisesta useimmissa yhteiskunnissa.

Sukupuolen käsitteellä on feministisessä tutkimuksessa usein tarkoitettu niin kutsuttua sosiaalista sukupuolta, joka määrittelee sukupuolten välisiä sosiaalisia eroja. Sjobergin ja Ticknerin mukaan sosiaalisella sukupuolella (*gender*) on perinteisesti viitattu siihen, millaisia luonteenpiirteitä ja käsityksiä itsestä odotamme ihmisillä olevan heidän biologiseen sukupuoleensa (*sex*) perustuen.⁵⁸ Maskuliiniseksi määritellyt piirteet kuten rationaalisuus ja itsenäisyys yhdistetään perinteisesti miehiin, feminiiniseksi määritellyt piirteet kuten tunteellisuus ja suojelutarve naisiin.⁵⁹ Maskuliinisuuksien ja feminiinisyysien välillä on valtahierarkioita ja tämän valtahierarkian huipulla on niin

---

⁵⁴ Ks esim. Ackerly & True 2010.

⁵⁵ Ks. esim. ILO 2013a, ILO-IPEC 2004, ILO-IPEC 2013b, Robinson 1999, Robinson 2011b.

⁵⁶ Ks. esim. Kantola 2007, 42–45; Kantola & Valenius 2007, 23; Robinson 1999, 98.

⁵⁷ Kantola & Valenius 2007, 23.

⁵⁸ Sjoberg & Tickner 2011, 4–5. Sjoberg ja Tickner jatkavat, että nykyisin monet feministit pitävät sosiaalisen ja biologisen sukupuolen välistä jaottelua ongelmallisena, sillä se perustuu oletukseen selkeän biologisen sukupuolieron olemassaolosta. Biologista ja sosiaalista sukupuolta voidaankin tarkastella toisiinsa yhteydessä olevina ja yhteisesti muodostuvina. Tämän keskustelun tarkempi käsittely ei ole tämän tutkielman kysymyksenasettelun kannalta oleellinen. Tutkimuksen keskiössä ovat sukupuolittuneet rooliodotukset, jotka vaikuttavat kotitalousten tekijien lasten elämään.

⁵⁹ Sjoberg & Tickner 2011, 4.

sanottu hegemoninen maskuliinisuus eli sosiaalisesti konstruoitu maskuliinisuuden ideaalityyppi, joka on erilainen eri aikoina, paikoissa ja kulttuureissa.⁶⁰

Fiona Robinsonin mukaan hoivatyön aliarvostus ja kiinnostuksen puute hoivajärjestelyjä kohtaan maailmassa on vahvasti yhteydessä siihen, miten maskuliinisuudet ja feminiinisyydet konstruoidut erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa.⁶¹ Hegemonisten maskuliinuuksien tarkastelu on Robinsonin mukaan tärkeää, jotta niiden vaikutus hoivan aliarvostukseen ja nykyiseen hoivan jakautumiseen voidaan nähdä.⁶² Jacqui True toteaa, että koska hegemoniset maskuliinisuudet konstruoidut vastakkaisiksi feminiinisinä pidettyjen identiteettien ja aktiviteettien kanssa ja perustuvat niiden dominointiin, tukevat hegemoniset maskuliinisuuden muodot tyypillisesti miesten aggressiivista käyttäytymistä ja väkivallan kulttuuria.⁶³ Robinson huomauttaa, että hoivan vahva assosioituminen feminiinisyteen samalla etäännyttää hegemonisia maskuliinisuuden muotoja hoivan arvoista ja käytännöistä.⁶⁴ Tämän tapaustutkimuksen kontekstissa haastateltavien esiin tuoma *machismo* edustaa tällaista hegemonista maskuliinisuutta, jota osin rakennetaan tekemällä eroa hoivan käytäntöihin ja aktiviteetteihin.

Feministisestä näkökulmasta globaalin politiikan ymmärtäminen vaatii tutkimusta sellaisista ihmisistä, maailman osista ja prosesseista, joita on hankalaa tutkia, koska ne ovat erilaisia kuin perinteisesti sopivina kansainvälisen politiikan tieteenalan tutkimuskohteina pidetyt kohteet.⁶⁵ Kantola ja Valenius näkevätkin tärkeänä kiinnittää huomiota käsitteiden määrittelyyn ja siihen, kenellä on valta määrittellä, mitä kansainvälisellä politiikalla tarkoitetaan.⁶⁶ Kansainvälisen politiikan valtavirtatutkimuksessa politiikan asiakysymykset jaetaan edelleen ”matalan” ja ”korkean” politiikan alueisiin. ”Matalan politiikan” alueelle kuuluviksi miellettyjä asiakysymyksiä ovat esimerkiksi sukupuoleen sekä taloudelliseen ja sosiaaliseen epätasa-arvoon liittyvät kysymykset.⁶⁷ ”Korkean politiikan” asiakysymykset puolestaan ovat tyypillisesti koskeneet valtioiden käyttäytymistä.⁶⁸ Feministisestä näkökulmasta on kuitenkin selvää, että globaalin politiikan ymmärtäminen vaatii yhtä lailla esimerkiksi

---

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Robinson 2011b, 165.

⁶² Robinson 2011b, 165.

⁶³ True 2012, 36.

⁶⁴ Robinson 2011b, 22.

⁶⁵ Sjöberg & Tickner 2011, 2.

⁶⁶ Kantola & Valenius 2007, 27.

⁶⁷ Kantola & Valenius 2007, 23.

⁶⁸ Tickner 2006, 23–24.

sukupuolirooleihin liittyvien odotusten ja kotitalouksien poliittisen talouden dynamiikan tutkimusta kuin valtiotason politiikan tutkimusta.⁶⁹

Bina D’Costan mukaan kansainvälinen politiikka on aina ollut elitistinen ja ulossulkeva tieteenala, jossa etuoikeutetussa asemassa olevat tutkijat analysoivat huono-osaisten ongelmia, kuten köyhyyttä, nälkää ja sotaa.⁷⁰ Onkin tärkeää huomioida esimerkiksi postkolonialististen tutkijoiden esittämät huomiot siitä, että myös feministiseksi määritelty tutkimus voi olla tässä suhteessa ongelmallista. Ajatus siitä, että länsimaiseen, valkoiseen eliittiin kuuluvat feministitutkijat voisivat määritellä universaalisti, mitkä ovat ensisijaisia kaikkien naisten tarpeita tai oikeuksia, on kolonialistinen.⁷¹ Globaalin etelän naisille prioriteetit ihmisoikeustaistelussa voivat olla hyvin erilaisia kuin länsimaisille feministeille, mikä ei tule esiin jos ”naisten oikeuksien” puolustamisessa normiksi asetetaan länsimainen, valkoinen nainen.⁷² Onkin erittäin tärkeää, että marginalisoiduissa paikoissa tutkimusta tehdessä kiinnitetään huomiota siihen, miten tutkimuksen avulla voidaan auttaa haastamaan valtasuhteita niiden vahvistamisen sijaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhdellä Liman köyhimmistä alueista kotitaloustyötä tekeviä lapsia, jotka ovat monella tasolla marginalisoitu ihmisryhmä. Marginalisaatio on käsite, joka liittyy taloudellisen ja poliittisen vallan puuttumiseen sekä ulossulkemiseen ja syrjintään: se on sosiaalinen status, joka yhdistetään tiettyihin identiteetteihin tai sosiaalisiin ryhmiin.⁷³ Esimerkiksi naiset ja lapset ovat perinteisissä ja patriarkaalisisissa yhteiskunnissa sosiaalisesti, poliittisesti ja taloudellisesti marginaalissa sukupuolensa tai ikänsä takia.⁷⁴ Ihmisiä marginalisoidaan myös esimerkiksi luokkaan, etnisyyteen ja kansallisuuteen perustuen. Ulossulkeminen johtaa syrjintään eri muodoissa, kuten esimerkiksi korkeakoulutuksen tai sosiaaliturvan huonompaan saavutettavuuteen.⁷⁵ Liman lapsikotitaloustyöntekijät ovat usein marginalisoituja sekä iän, sukupuolen, etnisyyden että luokan takia. Monet heistä elävät äärimmäisessä köyhyydessä.

Vaikka feminististä tutkimusta ei enää jätetä huomiotta kansainvälisen politiikan tieteenalalla, jättävät valtavirtatutkijat tyypillisesti sukupuoleen liittyvien kysymysten

---

⁶⁹ Sjöberg & Tickner, 2.

⁷⁰ D’Costa 2006, 130.

⁷¹ Sjöberg & Tickner 2011, 6; Sjöberg 2011, 119.

⁷² Kouvo 2007, 276–277.

⁷³ D’Costa 2006, 130–131.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

tutkimisen feministitutkijoille.⁷⁶ D’Costa huomauttaa, että alitutkittuihin ihmisryhmiin ja alueisiin kohdistuvalla tutkimuksella voi kuitenkin olla teoreettista merkitystä laajemminkin: tutkimus marginalisoiduilla alueilla voi osoittaa esimerkiksi, miten sukupuolen huomiotta jättäminen muovaa epäsopivia politiikkatoimenpiteitä ja luo perustavanlaatuisia vikoja kansainvälisen politiikan tutkimukseen.⁷⁷

Feministisessä tutkimuksessa tutkimusetiikka on tärkeä työkalu, joka auttaa ratkaisemaan tutkimukseen liittyviä eettisiä ongelmia, sillä tutkija on aina myös toimija tutkimuksen kohteena olevassa yhteiskunnallisessa dynamiikassa ja akateeminen tutkimus on aina myös vallankäyttöä.⁷⁸ Juuri tutkimuksen tekoon liittyvistä valta-asetelmista johtuen on tärkeää, että tutkija pyrkii hahmottamaan tutkimuksen tekoon ja tutkimusasetelmaan liittyviä valtapositiioita sekä niitä rajoituksia, joita nämä asettavat tutkimukselle. Marginalisoituja ryhmiä tutkittaessa on tärkeää kysyä, onko etuoikeutetussa asemassa olevalla tutkijalla oikeutta puhua marginalisoitujen puolesta. Kyse on edustettavuuden eli representaation ongelmasta: siitä, kuka saa tai voi puhua marginalisoitujen suulla, kuka määrää, mistä puhutaan tai mikä on tärkeää.⁷⁹ Tästä on postkolonialistisen tutkimuksen ja aktivismin piirissä esitetty keskenään vaihtelevia näkemyksiä: osa pitää tärkeänä sitä, että globaalin etelän naiset puhuvat tilanteestaan pääosin itse, osa näkee yhteistyön länsimaisen feminismin kanssa kannatettavana.⁸⁰ Näen itse keskeisenä Robinsonin esiin nostaman kuuntelemisen merkityksen: tutkijan on keskeistä oppia kuuntelemaan tehokkaasti toisia, etenkin niitä, jotka on suljettu dialogin ulkopuolelle ja jotka ovat kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa.⁸¹ Vaikka tutkija voi tehdä kuulemastaan tulkintoja, hän ei voi itse edustaa marginalisoituja. Tämän tutkielman tutkimuseettisiä kysymyksiä ja valintoja käsitellään tarkemmin luvussa 4.1.

2.2. Hoiva maailmanpolitiikan kysymyksenä

Hoivan tarkastelu erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa paljastaa usein hoivan arvojen ja aktiviteettien feminisoitumisen ja rodullistumisen sekä niihin liittyvän aliarvostuksen useimmissa yhteiskunnissa.

Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena ovat hoivan käytännöt, erityisesti lasten tekemä kotitaloustyö. Lapsiin, hoivaan ja sukupuoleen liittyvät kysymykset eivät ole

---

⁷⁶ D’Costa 2006, 131.

⁷⁷ D’Costa 2006, 129–130.

⁷⁸ Ackerly & True 2010, 21.

⁷⁹ Mattila & Vuola 2007, 213.

⁸⁰ Mattila & Vuola 2007, 211–214.

⁸¹ Robinson 2011a, 860.

olleet perinteisiä kansainvälisen politiikan tutkimuskohteita, vaan alan tutkimusta leimaa yhä valtiokeskeisyys.⁸² Feministisessä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa on kuitenkin nostettu hoiva esiin vakavasti otettavana ja merkittävänä tutkimuksen kohteena. Esimerkiksi Fiona Robinson korostaa yllä olevassa lainauksessa hoivan käytäntöjen yhteyksiä sukupuoleen ja etnisyyteen sekä hoivan globaalia aliarvostusta. Myös Truong, Wieringa ja Chhachhi ovat tarkastelleet hoivan yhteyksiä sukupuoleen, etnisyyteen ja luokkaan.⁸³

Fiona Robinsonin mukaan vain hoivaan keskittyvä perspektiivi voi tarjota tarvittavan moraalisen orientaation ja politiikan kehyyksen hoivatyön jakautumiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.⁸⁴ Robinson näkeekin hoivan paitsi päivittäiseen elämäämme kuuluvana käytäntönä, myös tapana ymmärtää etiikka ja siten vaihtoehdoisen kansainvälisen poliittisen teorian perustana.⁸⁵ Robinsonin kriittinen lähestymistapa hoivaetiikkaan on sitoutunut radikaaliin yksityinen/julkinen -dikotomian uudelleenkäsitteellistämiseen.⁸⁶ Kriittinen hoivaetiikka haastaa olettamuksen, jonka mukaan hoivalla on merkitystä ainoastaan henkilökohtaisen kontekstissa ja se on irrelevanttia julkisen alueella.⁸⁷ Kyseessä on laajempi keskustelu siitä, mikä ymmärretään poliittiseksi, sillä käsitykset jonkin asian poliittisuudesta on konstituoitu historiallisesti rakentuneiden, sukupuolittuneiden normien, roolien ja valtasuhteiden kontekstissa.⁸⁸ Feministinen hoivaetiikka kritisoi sitä, miten yksityinen/julkinen -dikotomian kautta hoivan aktiviteetteja ja arvoja vähätellään ja feminisoidaan.⁸⁹ Kriittinen feministinen hoivaetiikka näkee naisten ylläostuksen aliarvostetussa hoivatyössä sosiaalisena konstruktiona ja sen poliittisena pyrkimyksenä on etsiä hoivan tarjoamiseen vaihtoehtoisia ja tasa-arvoisia ratkaisuja, jotka eivät perustu kenenkään hyväksikäyttöön.⁹⁰

Hoivan nähdään siis usein kuuluvan yksityiseen elämänpiiriin, eikä sillä nähdä olevan sijaa julkisessa elämässä, varsinkaan kansainvälisissä suhteissa.⁹¹ Näen tämän vahingollisena ajattelutapana, koska hoivan määrittäminen yksityisen alueelle

---

⁸² Ks. esim. Aaltola 2010, Linde 2014, Robinson 1999, Robinson 2011b.

⁸³ Truong et al. 2006.

⁸⁴ Robinson 2006, 321.

⁸⁵ Robinson 2011b, 3–4, Robinson 1999, 31.

⁸⁶ Robinson 2011b, 31.

⁸⁷ Robinson 2011b, 32.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Robinson 2011b, 32–33.

⁹¹ Robinson 1999, 27.

kuuluvaksi asiakysymykseksi ja ikään kuin perheiden sisäiseksi asiaksi piilottaa sen, että kyseessä on myös poliittisesti ja taloudellisesti merkittävä yhteiskunnallisen elämän osa-alue. Jacqui True toteaa, että työvoiman sukupuolittunut jakautuminen on vahvasti yhteydessä yksityisen ja julkisen väliseen erotteluun: naisten vastuu hoivan tarjoamisesta ”yksityisen” alueella kodeissa rajoittaa naisten osallistumista julkiseen elämään ja heidän pääsyään koulutukseen ja markkinatalouden piirissä olevaan työhön.⁹² Robinsonin mukaan hoivan tuomisella kansainvälisiin suhteisiin voidaan osaltaan haastaa tämä yksityisen ja julkisen elämän välinen keinotekoinen jaottelu, sillä kun hoivaa tarkastellaan poliittisena kysymyksenä, voidaan hoivavastuiden nähdä ulottuvan laajemmalle kuin vain omaan lähipiiriin.⁹³ Hoivaan liittyvillä kysymyksillä ei siis ole merkitystä ainoastaan ”yksityisen” alueella, vaan hoivan järjestäminen on merkittävä poliittisen tason kysymys.

Kotitalouden merkityksen tunnustaminen on ollut keskeistä feministisessä poliittisen talouden analyysissä.⁹⁴ Feministitutkijat ovat myös argumentoineet jo pitkään, että hoiva on poliittisesti keskeinen käsite. Joan Tronton mukaan käsityksemme hoivasta ovat vahvasti yhteydessä vallan ja eriarvoisuuden rakenteisiin.⁹⁵ Poliittinen ymmärrys hoivan käsitteestä vaatii siis hoivakysymysten ymmärtämistä laajemmin kuin on totuttu: hoiva ei ole vain yksityisen alueelle kuuluva asia. Robinson näkee myös hoivan keskeisenä kansainvälisen politiikan kysymyksenä. Hoivaa koskevat päätökset ovat merkittäviä moraalisia päätöksiä, sillä ne ovat keskeisiä ihmisten selviytymiselle ja turvallisuudelle kaikkialla maailmassa.⁹⁶

Robinsonin mukaan hoivasuhteita määrittävät valtasuhteet kaikissa konteksteissa, niin yksittäisen kotitalouden kuin globaalin poliittisen talouden tasolla.⁹⁷ Nämä valtasuhteet määrittyvät maailmassa nykyisin ensisijaisesti sukupuolen, luokan ja rodun perusteella.⁹⁸ Monet feministitutkijat ovatkin nostaneet esiin, että hoivatyö on yhä enemmän globalisoitunutta ja sitä tekevät kaikkialla maailmassa yhä enenevässä määrin globaalista etelästä kotoisin olevat, monella tasolla marginalisoidut naiset.⁹⁹ Robinson huomauttaa, että hoivatyötä tekevät useimmiten – myös globaalissa etelässä –

---

⁹² True 2012, 30–31.

⁹³ Robinson 1999, 31.

⁹⁴ Elias & Gunawardana 2013, 1.

⁹⁵ Tronto 1993, 21.

⁹⁶ Robinson 2011b, 3.

⁹⁷ Robinson 2011b, 5.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ks. esim. Heyzer 2006, Kurian 2006, Mahon & Robinson 2011, Robinson 1999, Robinson 2011b, Williams 2011.

rodullistetut ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat naiset, joiden sosioekonominen asema on heikko.¹⁰⁰ Tämä tilanne globaalissa etelässä on hyvä esimerkki siitä, että hoivan politiikka paljastaa valtasuhteita, jotka eivät ole yhteydessä ainoastaan sukupuoleen vaan myös rodun ja paikan politiikkoihin.¹⁰¹

Ulkopuolisilla työntekijöillä teetettävä kotitaloustyö on erottamattomasti yhteydessä hoivan politiikkaan eli siihen, miten hoivan järjestäminen on ratkaistu eri yhteiskunnissa. Kotitaloustyösektori on globaalisti kasvava ala ja myös lasten tekemän kotitaloustyön yleistymisestä on viitteitä.¹⁰² Tämä trendi kertoo osaltaan hoivan aktiviteettien yksityistymisestä. Kotitaloustyöhön liittyy vahvasti myös kansainvälisen muuttoliikkeen ulottuvuus: on tyypillistä, että alhaisemman tulotason maista muutetaan ylemmän tulotason maihin tekemään kotitaloustyötä. Tämän päivän työperäiselle siirtolaisuudelle on ominaista naisten ja tyttöjen kasvava osuus siirtolaisissa, mitä selittää muun muassa kotitaloustyön globaalisti kasvanut kysyntä.¹⁰³ Maahanmuuttajat ovatkin yliedustettuina kotitaloustyöntekijöiden joukossa useissa maissa.¹⁰⁴ Etenkin Latinalaisessa Amerikassa ja Aasiassa kotitaloustyöntekijät tyypillisesti muuttavat saman alueen sisällä alhaisemman tulotason maista ylemmän tulotason maihin.¹⁰⁵ Latinalaisessa Amerikassa tämä näkyy esimerkiksi Chilessä, jossa kaikista kotitaloustyöntekijöistä 30 prosenttia on perulaisia naisia.¹⁰⁶

Monet feministitutkijat ovat käsitelleet tätä kotitaloustyöhön liittyvää kansalliset rajat ylittävää muuttoliikettä.¹⁰⁷ Tässä tutkielmassa ei tarkastella kotitaloustyöhön liittyvää kansainvälistä muuttoliikettä, vaan lasten tekemää kotitaloustyötä omassa yhteisössään. Globaalin hoivaketjun käsite avaa hyvin yhteyksiä näiden kahden näennäisesti erillisen ilmiön välillä. Globaali hoivaketju viittaa niihin yhteyksiin, joita maapallon eri puolilla asuvilla ihmisillä on toistensa kanssa perustuen hoivan tarjoamiseen. Fiona Robinsonin mukaan Arlie Hochschildin (2000) alkuperäisessä mallissa globaali hoivaketju alkaa köyhän perheen tyttärestä, joka hoitaa sisaruksiaan sillä aikaa, kun hänen äitinsä hoitaa ulkomaille muuttaneen naisen lapsia, ja tämä ulkomaille muuttanut nainen puolestaan

---

¹⁰⁰ Robinson 2011b, 70.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² ILO 2013a, 95; ILO-IPEC 2013c, 8.

¹⁰³ Heyzer 2006, 103–104.

¹⁰⁴ ILO 2013a, 23.

¹⁰⁵ ILO 2013a, 21. On huomionarvoista, että kaikista maailman kotitaloustyöntekijöistä lähes 80 prosenttia työskentelee ILO:n arvioiden mukaan Latinalaisessa Amerikassa tai Aasian ja Tyynenmeren alueella (ks. ILO 2013a, 24). Kotitaloustyöhön liittyvässä kansainvälisessä muuttoliikkeessä ei siis ole kyse ainoastaan globaalista etelästä pohjoiseen suuntautuvasta muuttoliikkeestä.

¹⁰⁶ ILO 2018.

¹⁰⁷ Ks. esim. Elias 2013, Enloe 1989, Heyzer 2006, Kurian 2006, Robinson 2011b, Truong et al. 2006.

hoitaa vauraassa maassa asuvan perheen lapsia.¹⁰⁸ Kyse on siis käytännöllisestä mallista, joka havainnollistaa globaaleja yhteyksiä hoivan tarjoajien välillä.

Nicola Yatesin mukaan globaalin hoivaketjun käsite on hyödyllinen, sillä se havainnollistaa hyvin eriarvoisuutta materiaalien resurssien jakautumisessa maailmassa.¹⁰⁹ Yatesin mukaan globaalit hoivaketjut kuitenkin myös vahvistavat globaalia eriarvoisuutta siirtämällä hoivaresursseja ja emotionaalista työtä köyhistä maista rikkaampiin maihin.¹¹⁰ Globaalissa maailmassa hoivaketjut siis paitsi syntyvät johtuen eriarvoisuudesta, myös entisestään vahvistavat eriarvoisuutta hoivan saamisessa. Globaalin hoivaketjun alkupäässä oleva tyttö on monin tavoin kaikkein heikoimmassa asemassa: hän menettää mahdollisuuden saada itselleen hoivaa, todennäköisesti tarjoaa itse hoivaa usein palkatta ja menettää ehkä samalla mahdollisuutensa koulutukseen. Myös monet tässä tutkimuksessa tarkastelluista Liman lapsikotitaloustyöntekijöistä ovat osa hoivaketjua – jos ei globaalia, niin ainakin lokaalia tai paikallista hoivaketjua. Robinson toteaa, että globaalin hoivaketjun käsite kuvastaa hyvin sitä, miten naisten, lasten ja kokonaisten perheiden inhimillisessä turvallisuudessa on kyse ihmisten välisistä suhteista.¹¹¹

Robinson puhuu osuvasti globaalista hoivakriisistä.¹¹² Globaalissa etelässä köyhimmillä kotitalouksilla on käytössään erittäin vähän resursseja lastenhoidon järjestämiseen vanhempien pitkien työpäivien ajaksi ja pienten lasten jättäminen yksin kotiin on yleinen selviytymisstrategia.¹¹³ Kun vanhemmilla ei ole varaa maksaa lastenhoidosta, pyydetään isosiskoja tai sukulaistytöjä usein hoitamaan lapsia.¹¹⁴ Hoivakriisi vaikuttaakin kehittyvissä maissa paitsi naisiin, jotka joutuvat tekemään vaikeita valintoja hoivan tarjoamiseksi lapsilleen, myös niihin tyttöihin, jotka usein joutuvat omaksumaan hoivavastuun jo nuorella iällä ja siten tekemään kompromisseja oman koulutuksensa ja tulevaisuutensa suhteen. Tässä tutkielmassa keskitytään näihin lapsiin, joiden tulevaisuuteen globaalilla hoivakriisillä on moninaisia vaikutuksia. Hoivakriisi ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien heikot mahdollisuudet saada tarvitsemaansa hoivaa nousevat vahvasti esiin tässä tapaustutkimuksessa.

---

¹⁰⁸ Robinson 2011b, 65.

¹⁰⁹ Yates 2004, 373.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Robinson 2011b, 65.

¹¹² Robinson 2011b, 67–75.

¹¹³ Robinson 2011b, 71.

¹¹⁴ Ibid.

2.3. Hoivaetiikka ja inhimillinen turvallisuus

Näen hoivan liittyvän vahvasti myös turvallisuuteen, kuten Fiona Robinson argumentoi.¹¹⁵ Hoivan yhdistäminen turvallisuuteen vaatii turvallisuuden käsitteen tarkastelemista radikaalisti erilaisesta näkökulmasta kuin kansainvälisen politiikan valtavirtateorioissa. Turvallisuus on poliittisen realismin perinnön mukaisesti ymmärretty kansainvälisessä politiikassa ennen muuta valtiollisena ja sotilaallisena turvallisuutena, jossa turvallisuusuhkana nähdään valtion ulkopuolelta tuleva fyysinen väkivalta.¹¹⁶ Tosin tällaista hyvin kapeaa näkemystä turvallisuudesta on kritisoitu jo 1970-luvulta lähtien myös valtavirtatutkimuksen sisällä.¹¹⁷ Rauhantutkijoiden lähestymistapa turvallisuuteen mullisti valtiokeskeisen näkemyksen turvallisuudesta tuomalla suoran väkivallan rinnalle rakenteellisen väkivallan käsitteen.¹¹⁸ Esimerkiksi Johan Galtung laajensi ymmärrystä turvallisuudesta nostamalla taloudelliset kysymykset turvallisuusagendalle.¹¹⁹

Feministisen turvallisuuden tutkimuksen näkökulmasta on oleellista, että sukupuoli tehdään näkyväksi turvallisuuskeskustelussa. Kantola ja Valenius toteavat, että kansainvälisen politiikan perinteiset tutkimusaiheet kuten turvallisuus ovat kyllä merkittäviä myös feministisessä tutkimuksessa, mutta näkökulma on erilainen kuin ”korkean politiikan” näkökulmasta olisi edes mahdollista.¹²⁰ Ann Tickner esitti jo 1990-luvun alussa, että kansainvälisen politiikan tutkimuksessa tulisi tarkastella turvallisuutta myös sukupuolen näkökulmasta.¹²¹ Sekä valtavirtateorioiden että perinteisen turvallisuuskäsityksen haastajien näkemykset turvallisuudesta kuitenkin ovat usein sukupuolisokeita.¹²² Niin kapeassa turvallisuuden tutkimuksessa kuin myös suuressa osassa kriittistä turvallisuustutkimusta keskitytään turvallisuuseliitin kokemusten tutkimiseen, jolloin piiloon jää paljon marginalisoitujen ihmisryhmien päivittäiseen turvallisuuteen liittyviä huolenaiheita.¹²³

Jacqui True huomauttaa, että naisiin kohdistuva väkivalta on noussut kansainvälisten suhteiden ja turvallisuustutkimuksen agendalle viime vuosina. Turvallisuuden

---

¹¹⁵ Robinson 2011b, 3.

¹¹⁶ Valenius 2006, 147.

¹¹⁷ Valenius 2006, 156.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Galtung 1971.

¹²⁰ Kantola & Valenius 2007, 23–24.

¹²¹ Tickner 1992, 66.

¹²² Valenius 2006, 147.

¹²³ Robinson 2011b, 44; Stern 2006, 182–183; Valenius 2006, 150.

tutkimuksessa – myös feministisessä turvallisuustutkimuksessa – kuitenkin keskitytään hyvin usein naisten konfliktien aikana kohtaamaan väkivaltaan, esimerkiksi sotaraiskauksiin, ja päivittäinen nauttimaan väkivalta kodeissa jää piiloon.¹²⁴ Väkivalta on kuitenkin 19–44-vuotiaiden naisten kaikkein yleisin kuolinsyy maailmassa ja naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan tekijänä on kaikkein yleisimmin tuttu mies, kuten oma puoliso tai perheenjäsen.¹²⁵ Truen mukaan turvallisuustutkimuksen ongelma onkin laajalti se, että siinä ei keskitytä naisiin kohdistuvan väkivallan poliittisiin ja taloudellisiin ulottuvuuksiin: niihin rakenteisiin, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta ja naisten kokemaa turvattomuutta myös rauhan aikana.¹²⁶ Köyhyydessä elävät naiset ovat kaikkein haavoittuvimpia väkivallalle.¹²⁷ True korostaakin, että naisten sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien turvaaminen on keskeistä naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyssä.¹²⁸ Keskeistä on myös se, että maskuliinisuuden moninaisuutta ja väkivallattomien maskuliinisuuden muotojen kehittymistä tuettaisiin.¹²⁹

Inhimillisen turvallisuuden käsite on osaltaan laajentanut keskustelua turvallisuudesta. Inhimillisessä turvallisuudessa keskeistä on turvallisuuden tarkastelu ihmiskeskeisestä näkökulmasta.¹³⁰ Myös inhimillinen turvallisuus voidaan jakaa kapeaan ja laajaan näkemykseen, kapean näkemyksen keskittyessä fyysisen väkivallan ihmisille aiheuttamiin turvallisuusuhkiin.¹³¹ Laajan näkemyksen mukaan taas turvallisuudessa ei ole kyse ainoastaan fyysisten uhkien poissaolosta, vaan yhteiskunnallinen ja taloudellinen hyvinvointi, ihmisarvo ja ihmisoikeudet kytkeytyvät läheisesti turvallisuuteen.¹³² Feministitutkijat ovat suhtautuneet lähtökohtaisen positiivisesti inhimilliseen turvallisuuteen, mutta käsitteen universalismia ja siitä kumpuavaa kykenemättömyyttä huomioida sukupuoleen liittyvät kysymykset on kritisoitu.¹³³ Inhimillisen turvallisuuden teoria voi pahimmillaan olla sukupuolisokeaa, jos turvallisuusuhkien nähdään olevan universaalisti samoja kaikille, huomioimatta eri sukupuoliin eri tavoin kohdistuvia uhkia.¹³⁴

---

¹²⁴ True 2012, 28–29.

¹²⁵ True 2012, 10–12.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ True 2012, 18.

¹²⁸ True 2012, 36.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Korhonen 2011, 17.

¹³¹ Valenius 2006, 159.

¹³² Korhonen 2011, 17–19.

¹³³ Valenius 2006, 159–160.

¹³⁴ Robinson 2011b, 51–52.

Näen, että Robinsonin lähestymistavassa merkittävää on se, että hoivan yhteydet turvallisuuteen tunnustetaan: hoivan nähdään olevan erottamattomasti yhteydessä inhimillisen turvallisuuden käsitteeseen. Inhimillistä turvallisuutta ei Robinsonin mukaan voida saavuttaa ilman tasa-arvoisia ja vahvoja hoivasuhteita ja -verkostoja niin kotitalouksien, yhteisöjen, valtioiden kuin kansainvälisellä tasolla.¹³⁵ Hoivan tarkastelu onkin hänen mukaansa paras lähtökohta, kun pyritään ymmärtämään ihmisten turvattomuutta luovia materiaalisia, emotionaalisia ja psykologisia olosuhteita.¹³⁶ Käsitys turvallisuudesta kansainvälisessä politiikassa muuttuu, kun tunnistamme ja hyväksymme ihmisten välisten suhteiden merkityksen turvallisuudelle.¹³⁷

Se, mitä ajattelemme hoivasta, vaikuttaa hoivaan liittyviin päätöksiin kaikilla tasoilla aina yksittäisestä kotitaloudesta kansainväliseen tasoon.¹³⁸ Robinsonin pyrkimys onkin tarkastella sitä, miten ymmärryksemme turvallisuudesta muuttuu hoivan linssin läpi tarkasteltuna.¹³⁹ Robinsonin mukaan hoivan linssin läpi katsominen tekee mahdolliseksi sen, että voimme nähdä myös normaalisti piilossa olevia subjekteja, kuten lastenhoitajina työskenteleviä maahanmuuttajanaisia, sekä näiden subjektien inhimilliseen turvallisuuteen liittyviä uhkia.¹⁴⁰ Ne, jotka hoivaavat muita ja ne, jotka hoivaa kipeimmin tarvitsevat, ovat usein maailman marginalisoiduimpien ihmisten joukossa ja näiden ihmisten turvallisuudella on merkitystä ymmärryksellemme maailmanpolitiikasta.¹⁴¹ Hoivatyön eriarvoinen jakautuminen on merkittävä, mutta alituttu globaalin poliittisen ja taloudellisen elämän osa-alue, jolla on vaikutusta kaikkien ihmisten selviytymiselle ja päivittäiselle turvallisuudelle.¹⁴²

Kriittinen feministinen hoivaetiikka voi Robinsonin mukaan tarjota vaihtoehdoisen normatiivisen perustan inhimillisen turvallisuuden tarkastelulle.¹⁴³ Siinä ihmisiä, valtioita ja instituutioita ei tarkastella ensisijaisesti autonomisina toimijoina, vaan yksilöiden nähdään aina olevan olemassa suhteessa muihin – tässä kontekstissa heidän turvallisuuden tai turvattomuuden tunteensa tapahtuvat.¹⁴⁴ Robinsonin mukaan feministisen hoivaetiikan relationaalinen ontologia paljastaa sen, että elämän jatkuuus

---

¹³⁵ Robinson 2011b, 59.

¹³⁶ Robinson 2011b, 3–4.

¹³⁷ Robinson 2011b, 4.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Robinson 2011b, 3.

¹⁴⁰ Robinson 2011b, 8.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Robinson 2011b, 44.

¹⁴³ Robinson 2011b, 61.

¹⁴⁴ Ibid.

ja turvallisuuden tunne ihmisten jokapäiväisessä elämässä on mahdotonta ilman hoivaa.¹⁴⁵ Inhimillinen turvallisuus ei siis perustu yksittäisten ihmisoikeuksien toteutumiseen, vaan tarvitaan hoivasuhteet huomioivaa lähestymistapaa turvallisuuteen. Hoivasuhteet vaikuttavat perustavanlaatuisella tavalla inhimilliseen turvallisuuteen.¹⁴⁶ Keskeistä on tunnustaa, että kaikki ihmiset ovat jossakin elämänsä vaiheessa riippuvaisia hoivan saamisesta ja toisaalta vastuussa hoivan tarjoamisesta muille – hoiva on siis kaiken muun toimintamme perusta.

Robinsonin hoivaetiikassa keskeistä on käsitys siitä, että kaikki ihmiset ovat perustavanlaatuisella tasolla olemassa suhteessa muihin ihmisiin. Filosofisessa mielessä tämä on tärkeää siksi, että subjektiivisuus konstituoituu suhteiden kautta; olemassaolomme on relationaalista.¹⁴⁷ Turvallisuutta siis ei voida tarkastella olettaen, että tarkasteltavat yksiköt ovat ennalta muodostuneita ja autonomisia. Yksilöt ovat aina olemassa suhteessa toisiin yksilöihin ja ryhmiin, nämä suhteet ovat muuttuvia ja niihin liittyy valtaa.¹⁴⁸ Yksilön turvallisuutta tarkastellaksemme meidän tulee ymmärtää relationaalista kontekstia ja erityisesti hoivasuhteita, jotka ovat inhimillisen turvallisuuden perusta.¹⁴⁹ Turvallisuutta ei siis ole mielekästä tarkastella yksittäisten toimijoiden tasolla, vaan oleellista on tarkastella toimijoiden välisiä suhteita, jotka ovat keskeisiä elämän ylläpitämiselle.¹⁵⁰ Kun hoivasuhteita tarkastellaan elämää ylläpitävinä suhteina, on helpompaa nähdä myös niiden merkitys turvattomuuden lieventämisessä.¹⁵¹

Feministitutkijat ovat kritisoineet sukupuolittuneita sosiaalisia normeja, jotka pitävät yllä mielikuvia, jossa naiset ja perhe-elämä liittyvät läheisesti yhteen.¹⁵² Hoivaettisiä lähestymistapoja on kuitenkin toisinaan kritisoitu juuri essentialismista: siitä, että ne näkevät naisten rooliin hoivaajina luonnollisena asiana. Kriittinen feministinen hoivaetiikka ei kuitenkaan väitä, että hoiva olisi mitenkään luonnollisesti feminiinistä, vaan kysyy, miksi hoivatyön tekijöitä ovat maailmassa ensisijaisesti naiset.¹⁵³ Näenkin kriittisen feministisen hoivaetiikan nimenomaan poliittisena teoriana, joka kysyy, miten voimme muuttaa hoivan nykyistä eriarvoista ja sukupuolittunutta jakautumista maailmassa.

---

¹⁴⁵ Robinson 2011b, 44.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Robinson 2011b, 54.

¹⁴⁸ Robinson 2011b, 55.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Robinson 2011b, 45.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Elias & Gunawardana 2013, 5–6.

¹⁵³ Robinson 2011b, 66.

Hoivaa ympäröivät olosuhteet konstituivat sukupuolen, rodun ja luokan diskurssien ja ideologisten dikotomioiden (kuten julkinen/yksityinen, maskuliininen/feminiininen) kautta.¹⁵⁴ Robinsonin mukaan on keskeistä tarkastella, miksi naiset ja hoiva assosioidaan vahvasti yhteen useimmissa yhteiskunnissa.¹⁵⁵ Tämä ymmärrys on ollut keskeinen naisten sulkemisessa julkisen elämän ulkopuolelle ja edelleen rajoittaa monien naisten mahdollisuuksia osallistua julkiseen elämään.¹⁵⁶ Feministisiä hoivaeettisiä lähestymistapoja on kuitenkin kritisoitu intersektionaalisuuden puuttumisesta. Esimerkiksi Olena Hankivsky on kritisoinut feministisiä hoivaeettisiä lähestymistapoja sukupuolen näkemistä ensisijaisena muihin syrjinnän kategorioihin, kuten etnisyyteen ja luokkaan, nähden.¹⁵⁷ Näen Hankivskyn kritiikin huomioimisen tärkeänä: ei ole mielekäästä korostaa vain sukupuolen merkitystä hoivasuhteisiin vaikuttavana tekijänä, sillä on selvää, että globaali hoivakriisi vaikuttaa naisten elämään hyvin eri tavoin riippuen esimerkiksi kansallisuudesta, luokasta ja etnisyydestä. Tiedostan, että myös oma ymmärrykseni intersektionaalisuuden merkityksestä on kehittynyt tutkimusaineiston analyysiprosessin aikana, enkä ole osannut huomioida intersektionaalisuutta riittävästi tutkimushaastatteluiden teossa. Tulevassa lapsikotitaloustyötä koskevassa tutkimuksessa tämä näkökulma tulee huomioida.

Robinsonin mukaan feministinen hoivaeettinen näkökulma turvallisuuteen voi toimia mittapuuna paitsi sen osoittamisessa, miten turvallisuuden, sukupuolten välisten suhteiden ja hoivatyön todellisuus on tällä hetkellä konstruoitu, myös sen näyttämässä, millaisia vaihtoehtoiset todellisuudet voisivat olla.¹⁵⁸ Siksi on tärkeää siirtää huomio hoivan käytäntöihin: siihen, miten hoivan käytännöt sekä normatiiviset ja kulttuuriset ymmärryksemme näistä käytännöistä luovat konteksteja, jotka vaikuttavat ihmisten päivittäiseen turvallisuuteen ja turvattomuuteen.¹⁵⁹ Inhimillisen turvallisuuden tarkastelu hoivan etiikan linssin läpi vaatiikin, että tarkastellaan tarkemmin niitä konteksteja, joissa ihmiset kokevat turvattomuutta: kuka kokee turvattomuutta, miten relationaalinen konteksti vaikuttaa turvattomuuden luonteeseen, mikä auttaa saavuttamaan turvallisempia kotitalouksia ja yhteisöjä ja miten laajempi

---

¹⁵⁴ Robinson 2011b, 55.

¹⁵⁵ Robinson 2011b, 33.

¹⁵⁶ Robinson 2011b, 33–34.

¹⁵⁷ Hankivsky 2014.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Robinson 2011b, 45–46.

sosioekonominen konteksti toimii turvallisuudentunteen luomisen hyväksi tai sitä vastaan.¹⁶⁰

Tässä luvussa on käsitelty tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja lähestymistapaa tapaustutkimuksen aiheeseen, lasten tekemään hoivatyöhön. Fiona Robinsonin kriittinen feministinen hoivaetiikka nostaa keskiöön hoivasuhteiden tarkastelemisen keskeisenä ihmisten inhimilliseen turvallisuuteen vaikuttavana tekijänä. Tämä käsitys on keskeinen tämän tapaustutkimuksen lähestymistavassa: hoivasuhteet nähdään elämää ylläpitävinä suhteina, kaiken muun sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan perustana. Hoiva jakautuu globaalilla tasolla hyvin epätasaisesti: kaikkein heikoimmassa asemassa olevat eivät tyypillisesti saa tarvitsemaansa hoivaa ja toisaalta hoivan tarjoamisesta ovat tyypillisesti vastuussa marginalisoidut naiset ja tytöt. Hoivan ja hoivatyön eriarvoinen jakautuminen maailmassa on kiinteästi yhteydessä käsitykseen hoivasta feminiinisenä toimintana ja yksityisen ja julkisen dikotomiaan. Kun hoiva nähdään myös julkisen alueelle kuuluvana asiakysymyksenä, voidaan hyväksyä myös hoivan keskeinen merkitys poliittisena – myös kansainvälispoliittisena – kysymyksenä.

---

¹⁶⁰ Robinson 2011b, 60–61.

3. LAPSET JA KOTITALOUSTYÖ

Luvussa kaksi on tarkasteltu hoivaa feministisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen näkökulmasta. Tässä luvussa käsittelen yhtä hoivatyön muotoa, ulkopuoliselle työnantajalle tehtävää kotitaloustyötä, joka on maailmanlaajuisesti aliarvostettu ja alipalkattu ala. Keskityn tutkielmassani lasten tekemään kotitaloustyöhön, joten lähdän luvussa liikkeelle lasten työskentelyä säätelevistä kansainvälisistä sopimuksista ja kotitalouksissa työskentelevien lasten tilanteesta. Luvun loppupuolella käsittelen tarkemmin kotitaloustyöhön liittyvää yleistä problematiikkaa sekä Perussa että kansainvälisellä tasolla. Kotitaloustyöhön liittyy erityisesti työn yksityisenä pidetyn kontekstin takia se ongelma, ettei kotitaloustyötä tunnusteta tasavertaiseksi työn muodoksi muiden kanssa. Kotitaloustyötä tekevät lapset ovat erityisen heikossa asemassa ja marginalisoituja monella tasolla – usein sekä ikänsä, sukupuolensa, luokkansa, etnisyytensä että tekemänsä työn luonteen vuoksi.

3.1. Lapsityötä koskevat kansainväliset sopimukset

Voidaan sanoa, että Kansainvälinen työjärjestö ILO on keskeisin kansainvälinen toimija lapsityökysymyksissä. Kansainvälisesti yleisesti käytetty lapsityön määritelmä on syntynyt vähitellen erilaisten standardien hyväksymisen myötä ja ILO:n lisäksi esimerkiksi YK ja EU ovat osallistuneet näiden standardien luomiseen.¹⁶¹ ILO on kuitenkin aktiivisin kansainvälinen toimija lapsityön alueella ja järjestön lapsityötä koskevat yleissopimukset ovat tarkimpia ja laajalti ratifioituja.¹⁶² Tästä syystä ILO:n lapsityötä koskevat sopimukset ovat hyvä lähtökohta lapsityön tarkastelulle. ILO on YK:n alainen järjestö, jonka yleissopimusten ja suositusten pyrkimyksenä on tarjota kaikille mahdollisuuksia ihmisarvoiseen, turvalliseen työhön.¹⁶³ Sopimusten ja suositusten tarkoitus on pääasiassa toimia työkaluina kansallisen tason työläinsäädännön suunnittelussa ja tarkistamisessa.¹⁶⁴ ILO:n lapsityön hävittämiseen tähtäävä ohjelma International Programme on the Elimination of Child Labour (tästä eteenpäin ILO-IPEC) luotiin vuonna 1992 edistämään lapsityön asteittaista hävittämistä globaalilla tasolla.¹⁶⁵ Kyseessä on maailman suurin lapsityön vastainen ohjelma ja

---

¹⁶¹ Pertile 2016, 9.

¹⁶² Pertile 2016, 10.

¹⁶³ ILO 2014, 7.

¹⁶⁴ ILO 2014, 21.

¹⁶⁵ ILO 2017.

ILO:n suurin yksittäinen ohjelma, ja se keskittyy erityisesti lapsityön pahimpien muotojen hävittämiseen.¹⁶⁶

ILO:n suositukset (*recommendations*) ovat luonteeltaan ohjenuoria, jotka eivät ole jäsenvaltioita sitovia.¹⁶⁷ ILO:n yleissopimukset (*conventions*) puolestaan ovat laillisesti sitovia kansainvälisiä sopimuksia: yleissopimuksen ratifioineella valtiolla on velvoite sisällyttää se kansalliseen lakiin ja raportoida säännöllisin väliajoin sopimuksen soveltamisesta.¹⁶⁸ ILO:n yleissopimuksista kahdeksan, mukaan lukien lapsityötä koskevat kaksi yleissopimusta, on kuitenkin määritelty keskeisimmiksi, niin sanotuiksi ydinsopimuksiksi.¹⁶⁹ Kaikilla ILO:n jäsenvaltioilla on velvollisuus kunnioittaa, edistää ja toteuttaa näiden kahdeksan sopimusten takaamia perusoikeuksia huolimatta siitä, onko jäsenvaltio ratifioinut kyseisen sopimuksen vai ei.¹⁷⁰ Koska lapsityötä koskevat sopimukset kuuluvat näihin ydinsopimuksiin, nähdään lapsityön vastainen toiminta siis jokaisen järjestön jäsenvaltion velvollisuutena.

ILO korostaa lapsityön vaaroja ja pyrkii lapsityön hävittämiseen maailmasta. On tärkeää huomata, että kaikkea lasten tekemää työtä ILO ei kuitenkaan pidä haitallisena. Työskentelyn vähimmäisiän saavuttaneet lapset saavat tehdä töitä, mikäli siitä ei aiheudu haittaa heidän koulutukselleen, terveydelleen ja turvallisuudelleen. Myös lapsen omassa kodissaan tekemä työ on ILO:n näkemyksen mukaan useimmissa tapauksessa hyväksyttävää. ILO käyttää sanaa lapsityö (*child labour*) ainoastaan sellaisesta työstä, joka nähdään lapsille haitalliseksi. Lapsityötä määritellään pohjautuen kahteen ILO:n yleissopimukseen, sopimukseen nro. 138 työhön pääsemiseksi vaadittavasta vähimmäisiästä (1973) ja sopimukseen nro. 182 lapsityön pahimpien muotojen kieltämisestä ja välittömistä toimista niiden poistamiseksi (1999). On tärkeää huomioida, että sanalla lapsi viitataan näissä kansainvälisissä sopimuksissa kaikkiin alle 18-vuotiaisiin.

ILO:n yleissopimuksen nro. 138 mukaan valtioilla on velvollisuus määrittää vähimmäisikä lasten työskentelylle. Sopimuksen mukaan työskentelyn vähimmäisikä ei saa olla alle 15 vuotta eikä alempi kuin se ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy.¹⁷¹ Sellaisille sopimusvaltioille, joiden talouden ja koulutuspalveluiden ei nähdä olevan

---

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ ILO 2014, 15.

¹⁶⁸ Trebilcock & Raimondi 2016, 20, 22.

¹⁶⁹ Trebilcock & Raimondi 2016, 23.

¹⁷⁰ Trebilcock & Raimondi 2016, 23.

¹⁷¹ ILO:n yleissopimus nro. 138, 2 artikla, 3 kohta.

riittävän kehittyneitä, annetaan kuitenkin mahdollisuus määrittää työskentelyn vähimmäisiäksi väliaikaisesti 14 vuotta.¹⁷² Kevyt työskentely, joka ei haittaa koulunkäyntiä eikä lapsen kehitystä tai terveyttä, on mahdollista sallia 13-vuotiaille niissä maissa, joissa työskentelyn vähimmäisikä on 15 vuotta ja 12-vuotiaille niissä maissa, joissa vähimmäisikä on 14 vuotta.¹⁷³ Vähimmäisikärajan tulee kuitenkin olla 18 vuotta kaikelle sellaiselle työlle, joka luonne tai työskentelyolosuhteet todennäköisesti ”vaarantavat nuorten terveyden, turvallisuuden tai moraalin”.¹⁷⁴ Tällaisia töitä ei sopimuksessa tarkemmin määritellä, vaan niiden määrittely jätetään kansalliselle tasolle.¹⁷⁵ Sopimusta tukevassa suosituksessa nro. 146 kuitenkin esitetään, että valtioiden tulee vaarallisten töiden määrittelyssä huomioida kansainväliset säädökset koskien esimerkiksi vaarallisten aineiden käsittelyä, raskaiden kuormien kantamista ja maan alla tapahtuvaa työtä.¹⁷⁶

ILO:n yleissopimus nro. 182 puolestaan koskee lapsityön pahimpia muotoja. Sopimuksen ratifioineet valtiot ovat velvollisia ryhtyvät välittömiin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin lapsityön pahimpien muotojen poistamiseksi ja kieltämiseksi.¹⁷⁷ Yleissopimuksen on ratifioinut 181 valtiota, mikä tekee siitä ILO:n ydinsopimuksista laajimmin ratifioidun. Sopimuksen mukaan käsitteellä ”lapsityön pahimmat muodot” tarkoitetaan a) kaikkia orjuuden muotoja tai orjuuteen verrattavia käytäntöjä, b) prostituutiota ja pornografiaa c) laittomia toimia, erityisesti huumekauppaa ja d) työtä, joka luonteensa tai olosuhteidensa takia voi olla vaarallista lapsen terveydelle, turvallisuudelle tai moraalille.¹⁷⁸ Nämä vaaralliset työt jätetään kansallisesti määriteltäviksi, mutta asiaankuuluvat kansainväliset normit ja etenkin sopimusta tukevan suosituksen nro. 190 kohdat 3 ja 4 tulee huomioida määrittelyprosessissa.¹⁷⁹

---

¹⁷² ILO:n yleissopimus nro. 138, 2 artikla, 4 kohta.

¹⁷³ ILO:n yleissopimus nro. 138, 7 artikla.

¹⁷⁴ ILO:n yleissopimus nro. 138, 3 artikla, 1 kohta.

¹⁷⁵ ILO:n yleissopimus nro. 138, 3 artikla, 2 kohta.

¹⁷⁶ ILO:n suositus nro. 146.

¹⁷⁷ ILO:n yleissopimus nro. 182, 1 artikla.

¹⁷⁸ ILO:n yleissopimus nro. 182, 3 artikla.

¹⁷⁹ ILO:n yleissopimus nro. 182, 4 artikla, 1 kohta. Ks. tarkemmin taulukko 1.

Taulukko 1. ILO:n käyttämät keskeisimmät lapsityöhön liittyvät käsitteet

Käsite	Määritelmä
<p>Lapsityö (<i>child labour</i>)</p>	<p>Lapsille haitallinen työ. Käsittää kaiken työn, jota tekevät lapset, jotka eivät ole saavuttaneet työskentelyn vähimmäisikää sekä alle 18-vuotiaiden tekemän työn, joka vaarantaa näiden turvallisuuden, terveyden tai moraalin. Kattaa myös lapsityön pahimmat muodot. Joissakin tapauksissa myös vaaralliset kotityöt lapsen omassa kodissa lasketaan lapsityöksi.¹⁸⁰</p>
<p>Lapsityön pahimmat muodot (<i>worst forms of child labour</i>)</p>	<p>Lapsityön pahimpiin muotoihin kuuluu kaikki alle 18-vuotiaiden tekemä työ seuraavissa olosuhteissa:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) orjuus ja orjuuteen verrattavissa olevat käytännöt b) prostituutio ja pornografia c) laittomat toimet (etenkin huumekauppa) d) vaarallinen työ. <p>ILO:n tavoitteena on lapsityön pahimpien muotojen välitön poistaminen.</p>
<p>Vaarallinen työ (<i>hazardous work</i>)</p>	<p>Lasten tekemä työ, joka suoraan vaarantaa heidän terveytensä, turvallisuutensa tai moraalisen kehityksensä. Yksi lapsityön pahimmista muodoista.</p> <p>Vaaralliset työt määritellään kansallisella tasolla, mutta ILO:n suositus nro. 190 on huomioitava määrittelyssä. Suosituksessa vaarallisena pidetään erityisesti työtä, jossa lapsi</p> <ul style="list-style-type: none"> a) on riskissä joutua fyysisen, psyykkisen tai seksuaalisen väkivallan uhriksi, b) tekee työtä maan- tai vedenalaisissa, korkeissa tai suljetuissa paikoissa, c) joutuu käyttämään vaarallisia koneita tai välineitä tai kantamaan raskaita taakkoja, d) joutuu työskentelemään epäterveellisessä ympäristössä (esim. vaaralliset aineet, korkeat lämpötilat, melu) tai e) tekee töitä erityisen vaikeissa olosuhteissa (esim. pitkät työtunnit, yötyö).

Muita keskeisiä lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyviä kansainvälisiä sopimuksia ovat ILO:n yleissopimus nro. 189 kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoisesta työstä, YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä YK:n ja ILO:n ihmiskauppaa koskevat sopimukset. ILO:n yleissopimus nro. 189 velvoittaa sopimusvaltiot määrittelemään ILO:n lapsityösopimusten mukaisen vähimmäisiän kotitaloustyöntekijöille. Tämä ikä ei saa olla alempi kuin työskentelyn yleinen vähimmäisikä kyseisessä maassa. Valtioiden tulee

¹⁸⁰ ILO 2008, kohdat 15, 36 ja 37.

myös varmistaa, että alle 18-vuotiaiden työskentely kotitaloustyössä ei riistä heiltä oikeutta koulutukseen.¹⁸¹

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus ja keskeisin lasten ihmisoikeuksia koskeva sopimus.¹⁸² Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus tulla suojelluksi taloudelliselta hyväksikäytöltä sekä sellaiselta työnteolta, joka haittaa lapsen koulutusta, terveyttä tai kehitystä.¹⁸³ Sopimusvaltioiden tulee ikärajojen määrittelyssä ottaa huomioon muut asiaankuuluvat kansainväliset normit.¹⁸⁴ Lapsen oikeuksien sopimusta pidetään lapsityön osalta ILO:n sopimuksia tukevana ja täydentävänä sopimuksena.¹⁸⁵ Lapsityötä käsitelläänkin tutkimuskirjallisuudessa usein nimenomaan lasten ihmisoikeuksien näkökulmasta, ihmisoikeusloukkauksena.¹⁸⁶ Lapsityö loukkaa potentiaalisesti monia lapsen oikeuksia, kuten oikeutta suojeluun haitalliselta työltä, oikeutta riittävään lepoon ja oikeutta koulunkäyntiin. Lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyy erityisiä riskejä: esimerkiksi lapsen oikeus elää oman perheensä kanssa jää usein toteutumatta.¹⁸⁷

Lapsityöhön liittyy myös kysymys siitä, missä määrin lapsen työskentely on tämän oma valinta ja miten pitkälti kyse on työhön pakottamisesta. Äärimmäisissä tapauksissa lapsityöhön liittyy ihmiskauppaa ja pakkotyötä. Ihmiskauppaa ja pakkotyötä käsitellään YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen sopimuksen (ns. Palermon sopimuksen) ihmiskauppaa koskevassa lisäpöytäkirjassa. Siinä määritellään ihmiskaupaksi ihmisten rekrytointi, kuljettaminen, siirtäminen, piilottelu tai vastaanottaminen hyväksikäyttötarkoitukseen esimerkiksi käyttämällä uhkailua, väkivaltaa, muita pakottamisen tai harhauttamisen keinoja tai käyttämällä hyväksi valta-asemaa tai uhrin haavoittuvaisuutta. Hyväksikäytöllä voidaan tarkoittaa muun muassa seksuaalista hyväksikäyttöä, pakkotyötä ja orjuutta.¹⁸⁸ ILO:n pakkotyötä koskevassa yleissopimuksessa nro. 29 määritellään pakkotyöksi kaikki työ tai palvelu, jota vaaditaan ihmiseltä minkä tahansa rangaistuksen uhalla ja johon ihminen ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut.¹⁸⁹ Tässä tapaustutkimuksessa ei tullut esiin lasten tekemään

---

¹⁸¹ ILO:n yleissopimus nro. 189 kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoisesta työstä, 4 artikla.

¹⁸² Van de Glind & Koojimans 2008, 154.

¹⁸³ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 32 artikla.

¹⁸⁴ Noguchi 2010, 516. Käytännössä tällä viitataan ILO:n lapsityösopimukseen.

¹⁸⁵ Ks. esim. Noguchi 2002, Noguchi 2010.

¹⁸⁶ Ks. esim. Blagbrough 2008, Munene & Ruto 2010, Noguchi 2002, Noguchi 2010, Tetteh 2011.

¹⁸⁷ Ks. esim. Tetteh 2011, 221.

¹⁸⁸ YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta, 3 artikla.

¹⁸⁹ ILO:n pakollista työtä koskeva yleissopimus nro. 29, 2 artikla.

kotitaloustyöhön liittyviä pakkotyö- tai ihmiskauppatapauksia. On kuitenkin selvää, että näitäkin tapauksia liittyy laajalti lasten tekemään kotitaloustyöhön.

3.2. Lasten tekemä kotitaloustyö maailmassa

Lapsikotitaloustyöntekijöitä on ehkä maailmassa miljoonia, mutta siitä huolimatta he ovat yhä näkymättömiä ja marginalisoituja sekä taloudellisesti että sosiaalisesti juuri siitä syystä, että kotitaloustyötä tehdään kotona, sekä heidän työtään koskevien myyttien takia. Vaikka on tavanomaista, että kotitaloustyötä pidetään ”turvallisena” työn muotona erityisesti tytöille, todellisuudessa laaja joukko väärinkäytöksiä – mukaan lukien fyysinen, verbaalinen ja seksuaalinen väkivalta – liittyy rutiininomaisesti tämän tyyppiseen työhön.¹⁹⁰

Lasten tekemää kotitaloustyötä pidetään usein lapsille ja erityisesti tytöille turvallisenä työn muotona. Todellisuudessa, kuten Anti-Slavery International yllä olevassa lainauksessa huomauttaa, kotitaloustyötä tekevät lapset joutuvat usein hyväksikäytön ja väkivallan uhreiksi. Jonathan Blagbrough’n näkemyksen mukaan kotitalouksissa tehty lapsityö on yksi laajimmista lapsia hyväksikäyttävistä lapsityön muodoista maailmassa. Sitä vastaan on myös erityisen vaikeaa taistella, sillä kotitaloustyötä tekevien lasten tavoittaminen on vaikeaa. Blagbrough näkee erityisen ongelmallisena sen, että tyttöjen tekemää työtä kotitalouksissa pidetään luonnollisena asiana ja koulutuksena myöhempää elämää varten.¹⁹¹ Myös Peace Tetteh korostaa kotitaloustyön sukupuolittunutta luonnetta: perinteisten rooliodotusten mukaisesti tyttöjen ajatellaan usein kuuluvan töihin kodin piiriin eikä formaalia koulutusta nähdä tytöille tarpeellisena.¹⁹² Tettehin mukaan tyttöjen tekemä kotitaloustyö vahvistaa pitkällä tähtäimellä köyhyden sukupuolittuneisuutta, sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja eriarvoisuutta.¹⁹³

Maailmassa oli ILO:n arvioiden mukaan vuonna 2012 kaiken kaikkiaan noin 264 miljoonaa työtä tekevää lasta, joista lapsityössä oli noin 168 miljoonaa lasta.¹⁹⁴ Kaikista lapsityössä olevista lapsista vaarallista työtä teki yli puolet, noin 85 miljoonaa lasta.¹⁹⁵ Lapsityötä esiintyy suhteellisesti eniten kaikkein köyhimmissä maissa, etenkin Saharan

---

¹⁹⁰ “CDWs may count in the millions worldwide, yet they remain invisible and marginalized both economically and socially because of the very fact that domestic work is performed in the home and because of the myths that surround their employment. While it is conventional to regard domestic work as a ‘safe’ form of employment, especially for girls, in reality a wide range of abuses – including physical, verbal and sexual violence – routinely accompany this type of work.” Anti-Slavery International 2013, 8–9.

¹⁹¹ Blagbrough 2008, 179.

¹⁹² Tetteh 2011, 228.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ ILO-IPEC 2013c, 15.

¹⁹⁵ Ibid.

eteläpuolisessa Afrikassa.¹⁹⁶ Absoluuttisesti suurin määrä lapsityöläisiä asuu kuitenkin alemman ja ylemmän keskitulon maissa, suurin osa heistä Aasian ja Tyynenmeren alueella.¹⁹⁷ Latinalaisessa Amerikassa kaikista 5–17-vuotiaista on lapsityössä arvion mukaan noin 8,8 prosenttia.¹⁹⁸ ILO arvioi, että vuonna 2012 erilaisilla palvelualueilla työskenteli 32 prosenttia maailman kaikista lapsityössä olevista lapsista ja kotitaloustyössä noin viidesosa heistä.¹⁹⁹

Köyhyys on keskeinen lapsityön syy. On kuitenkin huomioitava, että lapsityön esiintyvyys saman tulotason maissa on vaihtelevaa eivätkä lapsityöläiset tule ainoastaan köyhistä perheistä.²⁰⁰ Tutkimustiedon mukaan myös esimerkiksi tulojen epävakaus, laadukkaiden koulutus- ja työmahdollisuuksien puuttuminen, peruspalveluiden heikko saatavuus ja yhteiskunnalliset asenteet voivat lisätä lasten työskentelyä.²⁰¹ Kotitaloustyön kohdalla syynä ovat usein myös perinteisiin sukupuolirooleihin pohjautuvat odotukset.²⁰² Köyhyyden vähentämiseen tähtäävä politiikka ja saavutettavissa oleva koulutus, erityisesti tyttöjen osalta, ovat tutkitusti toimivia keinoja vähentää lapsityötä.²⁰³

ILO määrittelee lasten tekemäksi kotitaloustyöksi kaiken 5–17-vuotiaiden tekemän työn muussa kuin lapsen omassa kodissa, oli työ sitten palkattua tai palkatonta.²⁰⁴ On huomioitava, että kaikki kotitaloustyötä tekevät lapset eivät ole lapsityössä. ILO arvioi, että kotitaloustyötä tekeviä lapsia on maailmassa kaiken kaikkiaan 17,2 miljoonaa. Heistä lapsityössä olisi noin 11,5 miljoonaa lasta ja vaarallista kotitaloustyötä tekee arvion mukaan noin 3,7 miljoonaa lasta.²⁰⁵ Kodeissa työskentelee todennäköisesti myös huomattava määrä lapsia orjuuden kaltaisissa olosuhteissa, kuten pakkotyössä tai velkaorjuudessa, mutta näiden lasten määrää on mahdotonta arvioida.²⁰⁶

---

¹⁹⁶ ILO-IPEC 2013c, 4–7.

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ ILO-IPEC 2013c, 4.

¹⁹⁹ ILO-IPEC 2013c, 7. Palvelusektorilla esiintyy eniten lapsityötä maataloussektorin jälkeen.

²⁰⁰ ILO-IPEC 2013c, 7; ILO 2013c, 11–13.

²⁰¹ ILO 2013c, 12–13.

²⁰² Ks. esim. Blagbrough 2008, ILO-IPEC 2013b, Tetteh 2011.

²⁰³ Cigno & Rosati 2005, 226.

²⁰⁴ ILO-IPEC 2013a, 1.

²⁰⁵ ILO-IPEC 2013a, 2.

²⁰⁶ ILO-IPEC 2013a, 7. On myös löydetty viitteitä siitä, että lasten tekemä kotitaloustyö voi johtaa lasten kaupalliseen seksuaaliseen hyväksikäyttöön: esimerkiksi Tansaniassa erästä tutkimusta varten haastatelluista prostituutioon pakotetuista tytöistä neljännes oli aikaisemmin tehnyt kotitaloustyötä (ILO-IPEC 2001, 21).

ILO:n esittämän arvion mukaan noin 67 prosenttia kaikista kodeissa työskentelevistä lapsista on tyttöjä.²⁰⁷ Kotitaloustyösektori onkin sukupuolijakaumaltaan merkittävä poikkeus, sillä kaikilla muilla aloilla työskentelee järjestön arvion mukaan enemmän poikia kuin tyttöjä.²⁰⁸ Kotitalouksissa työskentelevät lapset ovat moniin muihin työtä tekeviin lapsiin nähden erityisen haavoittuvassa asemassa, koska he työskentelevät suljetussa ympäristössä kaiken valvonnan ulkopuolella. ILO:n mukaan kotitaloustyö onkin yksi lapsityön pahimmista muodoista silloin, kun alle 18-vuotiaat tekevät vaarallista kotitaloustyötä tai työskentelevät orjuuden kaltaisissa olosuhteissa. ILO määrittelee lasten tekemän kotitaloustyön vaaralliseksi työksi muun muassa silloin, kun viikoittaisten työtuntien määrä on yli 43 tuntia, lapsi tekee yötyötä tai altistuu fyysiselle tai seksuaaliselle väkivallalle.²⁰⁹

Lasten tekemää kotitaloustyötä koskevan luotettavan datan määrä on rajallinen johtuen paitsi työn luonteesta, joka tekee siitä vaikeasti tunnistettavaa, myös erimielisyyksistä koskien lapsikotitaloustyön määrittelyä.²¹⁰ Kodeissa työskentelevien lasten määrää on erityisen vaikeaa arvioida työn näkymättömän luonteen takia. ILO:n arviot kotitaloustyötä tekevien lasten määrästä perustuvat kansallisiin kotitalouskyselyihin.²¹¹ On yleinen ongelma, että kotitaloustyöntekijöitä ei välttämättä tunnisteta näissä kyselyissä, ellei haastattelijoita ole koulutettu riittävästi tämän nimenomaisen työn muodon tunnistamiseen.²¹² Tyttöjen osuutta lapsityöläisistä saatetaankin aliarvioida siitä syystä, että tytöt tekevät tyypillisesti vähemmän näkyvää ja siksi myös vaikeammin tilastoitavaa lapsityötä, kuten juuri kotitaloustyötä.²¹³ On todennäköistä, että niin kotitaloustyötä tekevien lasten kuin aikuistenkin todellinen määrä on arvioitua suurempi. Kotitaloustyöntekijöiden määrän arvioinnin ongelmia käsitellään tarkemmin tämän tutkielman seuraavassa luvussa.

ILO:n lasten tekemää kotitaloustyötä koskevissa arvioissa on myös se ongelma, että lapsityön määritelmästä ei kotitaloustyön osalta ole olemassa yhtenäistä linjausta. Lähtökohtaisesti lapsityönä pidetään ainoastaan lapsen oman kodin ulkopuolella tehtävää työtä. ILO:n standardien mukaan kuitenkin myös vaaralliset kotitaloustyöt

---

²⁰⁷ ILO-IPEC 2013a, 2.

²⁰⁸ ILO-IPEC 2013c, 7.

²⁰⁹ ILO-IPEC 2007b; ILO-IPEC 2013a, 7.

²¹⁰ ILO-IPEC 2013a, 1.

²¹¹ Ibid.

²¹² ILO 2013a, 13.

²¹³ ILO-IPEC 2013c, 5.

lapsen omassa kodissa ovat yksi lapsityön muoto.²¹⁴ Tätä työtä ei kuitenkaan huomioida ILO:n globaaleissa lapsityöarvioissa datan rajallisuuden sekä vaarallisten kotitaloustöiden määrittelyä koskevien erimielisyyksien takia.²¹⁵ ILO:n mukaan sukupuoli tuleekin ottaa paremmin huomioon tulevissa lapsityötä koskevissa selvityksissä: aiemmin on keskitytty markkinatalouden piirissä olevaan työhön, jolloin tyttöjen tekemät työn muodot jäävät näkymättömiin.²¹⁶ Voidaankin sanoa, että toistaiseksi lapsityön erilaisten muotojen tunnistaminen on puutteellista eikä sukupuolinäkökulmaa ole huomioitu riittävästi. Feministitutkijoiden esittämä kritiikki ILO:n sukupuolisokeasta työkäsityksestä päteekin nähdäkseni tältä osin myös lapsityöhön. Esimerkiksi Elias on kritisoinut järjestön keskittymistä virallisiin työsuhteisiin, mikä jättää huomiotta naisvaltaisia työn muotoja epävirallisella sektorilla ja kotitaloustyössä.²¹⁷ Myös Kurianin mukaan työn konventionaalisten määritelmien takia kotitalouksissa tehtävää työtä ei yleensä pidetä työnä, mikä tekee siitä näkymätöntä.²¹⁸

ILO korostaa, että yleissopimuksia nro. 138 ja 182 tulisi soveltaa myös kotitaloustyöhön.²¹⁹ Vaikka järjestön tavoitteena on kaiken lapsityön asteittainen hävittäminen ja lapsityön pahimpien muotojen välitön hävittäminen, ILO kuitenkin näkee, ettei lapsityön lopettamiseen tule pyrkiä hinnalla millä hyvänsä. Lapsille ja heidän perheilleen on pystyttävä tarjoamaan todellisia vaihtoehtoja lasten työskentelylle.²²⁰ Myös Ghanan lapsikotitaloustyöntekijöitä tutkinut Tetteh korostaa, että lapsityön täydelliseen poistamiseen tähtäävät toimenpiteet voivat olla ongelmallisia. Lapsityöhön ei voi puuttua pelkällä kiellolla, vaan parempi vaihtoehto on asettaa käytännönläheisiä ja kontekstisidonnaisia tavoitteita kotitalouksissa työskentelevien lasten tilanteen parantamiseksi.²²¹

Lapsityön lähtökohtaista määrittelemistä ongelmaksi on myös kritisoitu.²²² Esimerkiksi Klocker on esittänyt, että lapsityön vastustaminen on uuskolonialistista eikä kulttuurisidonnaista ajatusta siitä, että lasten ei tule tehdä töitä, tulisi yleistää

---

²¹⁴ ILO 2008, kohdat 15, 36 ja 37.

²¹⁵ ILO-IPEC 2013c, 5.

²¹⁶ ILO 2013c, xx–xxi.

²¹⁷ Elias 2007, 52.

²¹⁸ Kurian 2006, 158.

²¹⁹ ILO-IPEC 2013b, ix.

²²⁰ Noguchi 2010, 528.

²²¹ Tetteh 2011, 227.

²²² Ks. esim. Bourdillon 2009, Klocker 2014, Scullion 2013.

yleismaailmalliseksi ihanteeksi.²²³ Tämänkaltaisten argumenttien taustalla on usein ajatus siitä, että lapsityön vastaiset pyrkimykset ovat lähtöisin länsimaista. On kuitenkin syytä huomioida, että lapsityön vastustusta esiintyy muuallakin. Esimerkiksi tätä tutkimusta varten haastatelluista entisistä lapsikotitaloustyöntekijöistä monet korostivat työskentelyn haitallisuutta lapsille. Pidän ongelmallisina näkemyksiä, joissa lapsityötä puolustetaan kulttuurin perusteella. Jacqui True on huomauttanut, että diskurssit, joissa korostetaan vahvasti kulttuurista autonomiaa yksilön oikeudet ylittävänä asiana, näkevät kulttuurin muuttumattomana eivätkä yleensä huomioi niiden ihmisten näkemyksiä, joilla ei ole mahdollisuutta tuoda ääntään kuuluviin kyseisen kulttuurin sisällä.²²⁴

ILO:n lähtökohtiin sisältyy oletus, että lapsen omassa kodissaan ja omille vanhemmilleen tekemä kotitaloustyö on vaarallisia kotitaloustöitä lukuun ottamatta positiivinen asia, mutta ulkopuoliselle työnantajalle tehtynä ongelmallista. Tähän ajatukseen liittyy ainakin kaksi ongelmaa. Ensinnäkin ulkopuolisen työnantajan määrittelemisen ei ole yksiselitteistä sellaisissa konteksteissa, joissa on tavallista, että lapsen kodissa asuu muitakin kuin ydinperheen jäseniä. ILO:n lähtökohtia voidaanakin kritisoida niiden länsikeskeisyydestä. Toiseksi omassa kodissa tehdyllä työllä saattaa olla samankaltaisia negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin kuin ulkopuolisissa kotitalouksissa tehdyllä työllä.²²⁵

3.3. Kotitaloustyön problematiikasta

Kotitaloustyö on viime vuosina saanut yhä enemmän kansainvälistä huomiota, erityisesti ILO:n vuonna 2011 hyväksytyn kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoista työtä koskevan yleissopimuksen nro. 189 myötä. Yleissopimuksessa kotitaloustyö (*domestic work*) määritellään kotitaloudessa tai kotitaloudelle suoritettavaksi työksi. Kotitaloustyöntekijä (*domestic worker*) on ILO:n määritelmän mukaan ihminen, joka tekee kotitaloustyötä työsuhteessa.²²⁶ Määritelmän keskiössä ei siis ole niinkään kotitaloustyöntekijöiden suorittaman työn luonne, vaan se, että työnantaja on kotitalous. Työtehtävät voivat näin ollen olla esimerkiksi siivousta, lasten- ja vanhustenhoitoa, ruuanlaittoa, puutarhanhoitoa tai talon vartiointia.²²⁷ Kyse on siis usein hoivasta sanan laajassa merkityksessä.²²⁸ Kansainvälisen työjärjestö ILO:n arvion mukaan

---

²²³ Klocker 2014, 465.

²²⁴ True 2012, 25.

²²⁵ Zapata et al. 2011.

²²⁶ ILO:n yleissopimus nro. 189 kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoisesta työstä, 1 artikla.

²²⁷ ILO 2013a, 7.

²²⁸ Ks. Mahonin ja Robinsonin hoivan määritelmä, tämän tutkielman s. 11.

maailmanlaajuisesti ainakin 52,6 miljoonaa aikuista työskenteli kotitaloustyössä vuonna 2010, ja määrä on kasvussa niin kehittyvissä kuin kehittyneissä maissa.²²⁹

Kotitalouksissa tehtävä työ on laajalti aliarvostettua, alipalkattua, epävirallisella sektorilla tehtävää työtä, ja iso osa sen tekijöistä on alaikäisiä.²³⁰ Kaikki tämä tekee kotitaloustyöntekijöistä erityisen haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän. Vain noin 10 prosenttia kaikista maailman kotitaloustyöntekijöistä kuuluu saman työlainsäädännön piiriin kuin muut työntekijät ja noin 30 prosenttia työskentelee maissa, joissa kotitaloustyö on täysin kansallisen työlainsäädännön ulkopuolella.²³¹ Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin suurta osaa maailman kotitaloustyöntekijöistä ei koske esimerkiksi mikään työaika- tai minimipalkkaa koskeva sääntely. Kansainvälisessä vertailussa on havaittu, että kotitaloustyöntekijöiden saama palkka on tyypillisesti noin 40 prosenttia maan keskipalkan tasosta.²³² Erityisesti kehittyvissä maissa, joissa on perinteisesti ollut vain vähän mahdollisuuksia työskennellä virallisella sektorilla, kotitaloustyöntekijät muodostavat merkittävän osuuden kansallisesta työvoimasta ja ovat samaan aikaan kaikkein marginalisoituneimpien työntekijöiden joukossa.²³³

Kun tarkastellaan kotitaloustyöntekijöinä työskentelevien naisten osuutta kaikista palkkatyötä tekevästä naisista, käy selväksi, että kyseessä on maailmanlaajuisesti hyvin merkittävä naisia työllistävä ala. 7,5 prosenttia maailman kaikista palkkatyössä olevista naisista työskentelee kotitaloustyössä ja Latinalaisessa Amerikassa jopa yksi neljästä palkkatyössä olevasta naisesta tekee kotitaloustyötä.²³⁴ ILO:n arvioiden mukaan 83 prosenttia maailman kotitaloustyöntekijöistä on naisia ja 17 prosenttia miehiä.²³⁵ Latinalaisessa Amerikassa naisten osuus kaikista kotitaloustyöntekijöistä on maailman suurin, peräti 92 prosenttia.²³⁶ Kotitaloustyöntekijöiden suorittamat työtehtävät ovat usein perinteisten sukupuoliroolien mukaisia: miehet työskentelevät hoivaroolien sijaan tyypillisesti puutarhureina, kuljettajina tai vartijoina.²³⁷

---

²²⁹ ILO 2013a, 95.

²³⁰ Ks. esim. ILO 2010, 1.

²³¹ ILO 2013a, 50.

²³² ILO 2013a, 67.

²³³ ILO:n yleissopimus nro. 189 kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoisesta työstä, esipuhe.

²³⁴ ILO 2013a, 95.

²³⁵ ILO 2013a, 19.

²³⁶ Ibid.

²³⁷ Ibid.

Reproduktiivisen työn yleisen aliarvostuksen voidaan nähdä olevan yhteydessä kotitaloustyösektorin naisvaltaisuuteen.²³⁸ Työvoima on useimmissa yhteiskunnissa jakautunut sukupuolittuneesti ja kotitaloustyöntekijät ovat suurimmaksi osaksi naisia.²³⁹ Kotitaloustyössä tarvittavien taitojen ajatellaan yhä yleisesti olevan naisille sisäsyntyisiä, ei oppimista vaativia.²⁴⁰ Yksityisen ja julkisen elämänpiirin välinen jaottelu liittyykin vahvasti kotitaloustyöhön. Kodin piiriin sijoittuvaa työtä ei yleensä pidetä oikeana työnä, joka vaatii tiettyjä taitoja ja josta työntekijä ansaitsee reilun korvauksen. Myös ILO on kiinnittänyt asiaan huomiota:

Palkallinen kotitaloustyö on pysynyt käytännössä näkymättömänä työn muotona monissa maissa. Kotitaloustyötä ei tehdä tehtaassa tai toimistossa, vaan kotona. Työntekijät eivät ole perhettään elättäviä miehiä, vaan ylivoimaisesti suurin osa on naisia. He eivät työskentele yhdessä työtovereiden kanssa, vaan eristyksissä suljettujen ovien takana. Heidän työnsä ei tähtää lisäarvon tuottamiseen, vaan hoivan tarjoamiseen miljoonille kotitalouksille. Kotitaloustyö on tyypillisesti muutoin palkatonta työtä, jonka naiset ovat perinteisesti suorittaneet kotitaloudessa. Tämä selittää sen, miksi kotitaloustyö on alipalkattua ja usein epävirallista ja dokumentoimatonta. Se nähdään yleensä jonakin muuna kuin tavallisena ansiotyönä, olemassa olevan työlainsäädännön yleisiin kehyksiin sopimattomana, huolimatta siitä, että sen alkuperä ulottuu ”isäntä-palvelija” -suhteeseen. Tästä johtuen kotitaloustyöntekijöiden työsuhteita ei nimenomaisesti käsitellä monissa säädöksissä, mikä tekee kotitaloustyöntekijöistä haavoittuvaisia eriarvoiselle, epäoikeudenmukaiselle ja usein hyväksikäyttävälle kohtelulle.²⁴¹

Kotitaloustyön vähäinen arvostus on tiiviisti yhteydessä siihen, että reproduktiivisen työn olennaista roolia taloudessa ei tunnusteta.²⁴² Kotitaloustyön, kuten muunkin reproduktiivisen työn, taloudellista tuottavuutta on vaikeaa mitata.²⁴³ Yleisesti hoivaa ja kotitaloustyötä pidetään ”tuottamattomina” työn muotoina eikä valtavirtataloustiede tunnista näiden aktiviteettien arvoa.²⁴⁴ On kuitenkin selvää, että kodeissa tehdyllä työllä on korvaamaton merkitys talouksille ja yhteiskunnille. Esimerkiksi Suomessa tehdään kotityötä arvioiden mukaan noin viisi miljardia tuntia vuodessa ja on arvioitu, että

---

²³⁸ ILO 2013b, 14.

²³⁹ Kurian 2006, 157–158.

²⁴⁰ ILO 2013a, 69.

²⁴¹ “Paid domestic work remains virtually invisible as a form of employment in many countries. Domestic work does not take place in a factory or an office, but in the home. The employees are not male breadwinners, but overwhelmingly women. They do not work alongside other co-workers, but in isolation behind closed doors. Their work is not aimed at producing added value, but at providing care to millions of households. Domestic work typically entails the otherwise unpaid labour traditionally performed in the household by women. This explains why domestic work is undervalued in monetary terms and is often informal and undocumented. It tends to be perceived as something other than regular employment, as not fitting the general framework of existing labour laws despite the fact that its origins go back to the ‘master-servant’ relationship. As a result, the domestic employment relationship is not specifically addressed in many legislative enactments, thus rendering domestic workers vulnerable to unequal, unfair and often abusive treatment.” ILO 2010, 1.

²⁴² ILO-IPEC 2013b, 2.

²⁴³ Ks. esim. International Labour Office 2011; julkaisussa on esitetty erilaisia malleja kotitaloustyön taloudellisen ja sosiaalisen arvon mittaamiseen.

²⁴⁴ ILO 2013a, 67.

Suomen bruttokansantuote kasvaisi kerralla noin 40 prosenttia, jos kotityö laskettaisiin mukaan bruttokansantuotteeseen.²⁴⁵ Kotitaloustyöntekijöiden tekemä työ on merkittävää paikallisille, kansallisille ja kansainvälisille talouksille – mikään talous ei toimi ilman reproduktiivista työtä ja ulkopuoliset kotitaloustyöntekijät tekevät tästä työstä kaikkialla maailmassa yhä suuremman osan.²⁴⁶

Syrjitystä asemastaan huolimatta kotitaloustyöntekijät siis muodostavat merkittävän työntekijäryhmän, joka on myös järjestäytynyt kansainvälisesti viime vuosina. Kansainvälinen kotitaloustyöntekijöiden keskusjärjestö (International Domestic Workers Federation, IDWF) perustettiin vuonna 2013 ja se on siitä asti ajanut kotitalouksissa työskentelevien oikeuksia kansainvälisellä tasolla.²⁴⁷ Järjestö esimerkiksi tukee kotitaloustyöntekijöiden järjestäytymistä kansallisella tasolla, kampanjoi ILO:n yleissopimuksen nro. 189 ratifioimisen puolesta, edistää kotitaloustyöhön liittyvän lainsäädännön kehittämistä eri maissa, tukee kotitaloustyötä tekeviä siirtolaistyöläisiä ja osallistuu ILO:n työhön ihmiskauppaan, pakkotyöhön ja epäviralliseen talouteen liittyvissä kysymyksissä.²⁴⁸

ILO:n vuonna 2011 hyväksytty kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoista työtä koskeva yleissopimus nro. 189 on ollut erittäin merkittävä saavutus kotitaloustyöntekijöiden oikeuksien kannalta. Se määrittelee vähimmäisstandardit muun muassa kotitaloustyöntekijöiden työoikeuksille, työolosuhteille, työajoille ja palkalle. Sopimuksessa vaaditaan myös, että kotitaloustyöntekijöiden vähimmäisikä määritellään ILO:n lapsityösopimusten mukaisesti.²⁴⁹ Kotitaloustyötä koskevien kansainvälisten standardien olemassaolo on tärkeää, koska ne tunnustavat kotitaloustyön muiden kanssa tasavertaiseksi työn muodoksi ja voivat siten parantaa kotitaloustyöntekijöiden näkyvyyttä ja näiden tekemän työn kunnioitusta.²⁵⁰ Sopimuksen on ratifioinut 25 maata, joiden joukossa on useita Latinalaisen Amerikan maita. Peru ei ole ratifioinut sopimusta.

Viralliset tilastot ja esimerkiksi kansalaisjärjestöjen esittämät arviot kotitaloustyöntekijöiden määristä eri maissa vaihtelevat usein suuresti.²⁵¹

---

²⁴⁵ Huotari 2017.

²⁴⁶ ILO-IPEC 2013b, 2.

²⁴⁷ IDWF 2014.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ ILO:n kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoista työtä koskeva yleissopimus nro. 189 (2011).

²⁵⁰ ILO-IPEC 2013b, 3.

²⁵¹ ILO 2013a, 11.

Kansalaisjärjestöjen ja median esittämät arviot saattavat joskus olla liioiteltuja, mutta on kuitenkin huomioitava, miten dramaattisesti eri tahojen esittämät arviot saattavat erota toisistaan. Tämä kertoo vähintäänkin siitä, että kotitaloustyön tilastointi on äärimmäisen vaikeaa. ILO onkin havainnut, että kotitaloustyöntekijöiden määrää saatetaan aliarvioida merkittävästi jopa sellaisissa maissa, joissa on pitkälle kehittynyt tilastointikapasiteetti.²⁵² ILO:n nykyinen arvio kotitaloustyöntekijöiden määrästä maailmassa (52 miljoonaa) on hyvin varovainen ja todennäköisesti aliarvioi todellista määrää.²⁵³ ILO:n arvioita kotitaloustyöntekijöiden määrästä voidaan tarkastella ainoastaan minimimäärinä esimerkiksi saatavissa olevan datan rajallisen määrän takia.²⁵⁴ Ongelmana on myös se, että kansallisella tasolla tehtävissä tutkimuksissa kotitaloustyötä ei välttämättä tunnisteta ja esimerkiksi paperittomat kotitaloustyötä tekevät siirtolaiset jäävät todennäköisesti näkymättömiksi näissä kyselyissä.²⁵⁵ On myös syytä huomioida, että kotitalouksissa työskentelevät lapset eivät sisälly arvioon.²⁵⁶

3.4. Kotitaloustyö Perussa

Kotitaloustyön historialliset juuret ovat orjuudessa ja kotitaloustyöllä onkin vahvan rasistinen ja kolonialistinen alkuperä.²⁵⁷ Siirtomaavallan aikana espanjalaiset loivat Peruun uudenlaiset dominointiin ja ulossulkemiseen perustuvat sosiaaliset suhteet. Encomienda-järjestelmän ja feodaalisten mekanismien soveltaminen Peruun loi käskynalaisuuteen perustuvan järjestelmän, jossa alkuperäisväestö pakotettiin palvelijoiksi siirtomaahallitsijoiden maataloille.²⁵⁸ Kotitaloustyöhön pakotetut alkuperäiskansoihin kuuluvat naiset joutuivat usein fyysisen, seksuaalisen ja verbaalisen väkivallan kohteiksi.²⁵⁹ Kotitaloustyö oli kolonialistisen historiansa takia Perussa pitkään sukupolvelta toiselle siirtyvä ammatti ja vielä muutamia vuosikymmeniä sitten oli tyypillistä, että kotitaloudessa työskennelleen naisen tyttäret jatkoivat palvelusta samalle perheelle.²⁶⁰ Kolonialistiset ja patriarkaaliset kulttuuriset ja sosiaaliset mallit voidaan nähdä tekijöinä, jotka ylläpitävät tänäkin päivänä kotitaloustyöntekijöihin

---

²⁵² ILO 2013a, 15–16.

²⁵³ ILO 2013a, 16.

²⁵⁴ ILO 2013a, 11–12.

²⁵⁵ ILO 2013a, 12–15.

²⁵⁶ ILO 2013a, 95.

²⁵⁷ ILO 2010, 1.

²⁵⁸ AGTR 2005, 13. *Encomienda* viittaa espanjalaisten valloittajien Etelä-Amerikassa luomaan järjestelmään, jossa espanjalaiset sotilaat saivat korvaukseksi tietyn määrän maata ja yhteisöjä, joiden piti täyttää siirtomaaisäntien vaatimukset ja maksaa veroja espanjalaiselle hallinnolle.

²⁵⁹ AGTR 2005, 14; Maich 2015, 105.

²⁶⁰ AGTR 2005, 14.

kohdistuvaa syrjintää, rasismia ja hyväksikäyttöä.²⁶¹ Kotitaloustyöntekijöiden ruumiit nähdään yleisesti alistuksen kohteina ja kotitaloustyötä tekeviin naisiin ja tyttöihin kohdistuu paljon fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa.²⁶² Esimerkiksi Rachel Kurian korostaa kotitaloustyöhön yleisesti liittyvää paternalismia ja alistussuhteita, jotka voivat johtaa monenlaiseen hyväksikäyttöön.²⁶³

Kaikista maailman kotitaloustyöntekijöistä jopa 37 prosentin arvioidaan työskentelevän Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueella.²⁶⁴ Kotitaloustyö on tällä alueella myös vahvemmin sukupuolittunut työelämän sektori kuin missään muualla maailmassa: ILO:n arvion mukaan 92 prosenttia kaikista alueen kotitaloustyöntekijöistä on naisia.²⁶⁵ Kotitaloustyösektori on kasvanut maailmanlaajuisesti viime vuosikymmeninä ja erityisen merkittävää kasvu on ollut Latinalaisessa Amerikassa.²⁶⁶ Kotitaloustyöntekijöitä tarvitaan erityisesti yhteiskunnissa, joissa ei tehdä perhe- ja työelämän yhdistämistä helpottavaa politiikkaa.²⁶⁷ Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla naisten työssäkäynti oman kodin ulkopuolella on lisääntynyt huomattavasti, mikä puolestaan on lisännyt kotitalouksien tarvetta ulkopuolisille kotitaloustyöntekijöille.²⁶⁸ Alueen epätavallisen suuret tuloerot aiheuttavat sen, että varakkaammilla kotitalouksilla on mahdollisuus palkata työntekijöitä alemmista tuloluokista pienäkin korvausta vastaan.²⁶⁹

Perussa arvioitiin vuonna 2013 olevan yli 450 000 kotitaloustyöntekijää, joista yli puolet työskentelee Limassa ja joista 95,6 prosenttia on naisia.²⁷⁰ Kotitaloustyöntekijöiden tilannetta Perussa leimaavat yleisesti eriarvoisuus ja syrjintä.²⁷¹ Perun kotitaloustyöntekijöillä on pääasiassa hyvin alhainen koulutustaso muihin työntekijäryhmiin verrattuna ja merkittävä osa heistä kuuluu alkuperäiskansoihin.²⁷² Ammattiryhmä on heikosti järjestäytynyt ja alle prosentti Perun kotitaloustyöntekijöistä kuuluu ammattiyhdistykseen.²⁷³ Kotitaloustyöntekijät muodostavatkin yhden perulaisen yhteiskunnan haavoittuvimmista ryhmistä:

---

²⁶¹ ILO 2013b, 26.

²⁶² Ks. esim. ILO 2010, 8; ILO 2013a, 95; ILO 2013b, 27; United States Department of State 2016, 31.

²⁶³ Kurian 2006, 159.

²⁶⁴ ILO 2013a, 24.

²⁶⁵ ILO 2013a, 19.

²⁶⁶ ILO 2013a, 24.

²⁶⁷ ILO 2013a, 26.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Ibid.

²⁷⁰ ILO 2013b, 11.

²⁷¹ Ibid.

²⁷² ILO 2013b, 14.

²⁷³ ILO 2013b, 15.

tutkimukset ovat osoittaneet, että he kohtaavat syrjintää sekä syntyperänsä, luokkansa, sukupuolensa että etnisyytensä takia.²⁷⁴ Perussa kotitaloustyötä pidetään yhtenä vähiten arvostetuista aloista.²⁷⁵ On huomionarvoista, että hyvin suuri osa taloudellisesta toiminnasta ja työstä Perussa sijoittuu epävirallisen talouden alueelle: vuonna 2012 arvioitiin, että yli 68 prosenttia työvoimasta työskentelee epävirallisissa työsuhteissa, kotitaloustyöntekijät muita useammin.²⁷⁶

Huomattava parannus kotitaloustyöntekijöiden lailliseen asemaan Perussa saatiin, kun kotitaloustyötä koskeva laki nro. 27986 astui voimaan vuonna 2003. Lain asema kotitaloustyön virallistamisen edistämiseksi on ollut tärkeä.²⁷⁷ Laissa määritellään muun muassa irtisanomisaikaa, lomakorvausta, vapaapäiviä ja lomia koskevat säädökset.²⁷⁸ Nuorten kotitaloustyöntekijöiden osalta on huomioitava lapsia koskevassa laissa nro. 27337 säädetyt työskentelyn ikäraajat. Laki on kuitenkin huonosti tunnettu niin kotitaloustyöntekijöiden kuin työnantajien keskuudessa ja se sisältää useita heikkouksia: esimerkiksi kotitaloustyöntekijöiden minimipalkkaa ei määritellä eikä kirjallista työsopimusta vaadita.²⁷⁹

Peru on ratifioinut keskeisimmät ILO:n lapsityötä koskevat yleissopimukset eli sopimuksen nro. 138:n työskentelyn vähimmäisiästä ja sopimuksen nro. 182 lapsityön pahimmista muodoista. Maa on ratifioinut myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen. Peru on myös laatinut kansallisen lapsityön vastaisen strategian ja maassa on olemassa kansallinen komitea lapsityön ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Perun kansallisessa lapsia koskevassa laissa viitataan YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja todetaan, että lain soveltamisessa ja tulkinnassa tulee huomioida kyseinen sopimus sekä muut Perun ratifioimat kansainväliset sopimukset.²⁸⁰ Ikärajaksi nuorten työskentelylle määritellään laissa 14 vuotta, mutta poikkeustapauksissa 12-vuotiaiden työskentely voidaan sallia, kun työskentely ei haittaa terveyttä, kehitystä tai koulunkäyntiä.²⁸¹ 12–14-vuotiaat voivat työskennellä korkeintaan neljä tuntia päivässä ja 24 tuntia viikossa, 15–17-vuotiaat kuusi tuntia päivässä ja 36 tuntia viikossa.²⁸² Lasten tekemän kotitaloustyön kannalta tärkeä huomio on, että laissa kielletään erikseen alle 18-vuotiaiden työskentely

---

²⁷⁴ ILO 2013b, 13.

²⁷⁵ AGTR 2005, 14–15.

²⁷⁶ ILO 2013b, 13; ILO-FORLAC 2014, 5.

²⁷⁷ ILO 2013b, 12.

²⁷⁸ Ley n. 27986.

²⁷⁹ ILO 2013b, 44–45.

²⁸⁰ Ley n. 27337, artikla 7.

²⁸¹ Ley n. 27337, artikla 51. Tiettyihin töihin on määritelty korkeammat ikäraajat.

²⁸² Ley n. 27337, artikla 56.

työssä, joissa muiden ihmisten turvallisuus on lapsen vastuulla.²⁸³ Hoivatyötä tekevät lapset kuitenkin tekevät erittäin tyypillisesti sellaista työtä, jossa muiden turvallisuus on suoraan heidän vastuullaan.

Huolimatta lasten työskentelyä koskevista rajoituksista on lasten työskentely Perussa hyvin yleistä. Työtä tekevien lasten määrää on vaikeaa arvioida luotettavasti, mutta vuoden 2015 lapsityökyselyyn perustuen ILO arvioi, että noin neljäsosa, 26 prosenttia, kaikista Perun 5–17-vuotiaista lapsista tekee töitä.²⁸⁴ Suurin osa työtä tekevästä lapsista yhdistää työskentelyn ja koulunkäynnin.²⁸⁵ Luokka, sukupuoli ja etnisyys ovat lasten työntekoon vaikuttavia tekijöitä Perussa. Alkuperäiskansoihin kuuluvista lapsista noin 77 prosentin arvioidaan työskentelevän, kun muihin etnisiin ryhmiin kuuluvista lapsista vain 34 prosenttia teki työtä.²⁸⁶ Tytöt tekevät palkatonta työtä poikia todennäköisemmin.²⁸⁷ Nuorten kotitaloustyöntekijöiden suojeleminen on riittämätöntä eikä esimerkiksi lain vaatimia lupia nuorten työskentelylle yleensä tarkasteta.²⁸⁸ Perussa on myös edelleen voimassa kolonialistiselta ajalta peräisin oleva instituutio, *padrinazgo*, jossa maaseudulta tulevat, yleensä alkuperäiskansoihin kuuluvat lapset, lähetetään kaupunkeihin tekemään kotitaloustyötä ruokaa ja majoitusta vastaan.²⁸⁹

Tässä luvussa on käsitelty lasten työskentelyn sääntelyä, lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyviä erityispiirteitä sekä kotitaloustyötä yleisellä tasolla. Voidaan sanoa, että lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyvä keskeinen ongelmallinen tekijä on kotitaloustyön yksityiseksi mielletty konteksti, joka tekee lasten työskentelystä näkymätöntä. Tämä piilottaa kotitaloustyötä tekevät lapset näkyvistä myös kansainvälisissä lapsityöarvioissa, joissa markkinatalouden piiriin sijoittuva työ korostuu. Perussa sekä ulkopuolisilla työntekijöillä teetettävä kotitaloustyö että lasten työskentely on hyvin yleistä. Vaikka lapsikotitaloustyöntekijöiden määrää on vaikeaa luotettavasti arvioida, on lasten tekemä kotitaloustyö yleinen ilmiö Perussa. Seuraavassa luvussa esittelen lapsikotitaloustyötä Liman San Juan de Mirafloresissa käsittelevän tutkimusaineistoni sekä käyttämäni tutkimusmenetelmät.

---

²⁸³ Ley n. 27337, artikla 58.

²⁸⁴ ILO & MTPE 2016, 19.

²⁸⁵ UCW 2010, 4. On huomattava, että vaikka 7–14-vuotiaista lapsista 97 prosenttia kävi koulua työskentelyn ohella, niin 15–17-vuotiaista nuorista enää 77 prosenttia yhdisti työskentelyn ja koulunkäynnin.

²⁸⁶ Ibid.

²⁸⁷ UCW 2010, 7.

²⁸⁸ ILO 2013b, 17.

²⁸⁹ ILO 2013b, 28.

4. TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmäni ja tutkimusaineistoni. Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus, jossa on käytetty pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä haastattelua ja aineiston analyysin menetelmänä teoriasidonnaista sisällönanalyysiä. Tutkimusaineistoni koostuu Asociación Grupo de Trabajo Redes -kansalaisjärjestön kymmenen työntekijän haastatteluista. Olen käyttänyt haastattelumateriaalin tukena myös kahta järjestön julkaisua, joista toinen käsittelee järjestön työtä kotitaloustyötä tekevien lasten perheiden parissa ja toinen järjestön tekemää tutkimusta San Juan de Mirafloresissa asuvista lapsikotitaloustyöntekijöistä. Tutkimusaineiston kuvauksen jälkeen nostan aineistosta esiin keskeisiä kohtia, joissa kuvataan kotitaloustyötä tekevien lasten tilannetta Limassa ja järjestön työtä näiden lasten parissa.

4.1. Tapaustutkimus, haastattelut ja sisällönanalyysi

Tapaustutkimusta voidaan pitää tutkimuksellisenä lähestymistapana tai näkökulmana, joka tavoittelee tutkittavan ilmiön kokonaisvaltaista ymmärrystä.²⁹⁰ Tapaustutkimus valitaankin tutkimuksen lähestymistavaksi tyypillisesti silloin, kun tutkimusongelmat ovat luonteeltaan kokonaisvaltaisia.²⁹¹ Saarela-Kinnusen ja Eskolan mukaan tapaustutkimuksessa yksittäisestä tapauksesta pyritään tuottamaan yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa.²⁹² Tutkimuksessa käsiteltävä aineisto muodostaa jollain tapaa kokonaisuuden eli tapauksen.²⁹³ Muita tapaustutkimusta kuvaavia tyypillisiä piirteitä ovat esimerkiksi ilmiöiden kuvaileminen, monitieteisyys ja arvosidonnaisuus.²⁹⁴ Saarela-Kinnusen ja Eskolan mukaan tapaustutkimus sopii erityisen hyvin aineistolähtöiseen analyysiin, jossa yksittäistä tapausta koskevaa aineistoa analysoimalla pyritään rakentamaan jotakin laajemminkin kiinnostavaa.²⁹⁵ Tässä tutkimuksessa analyysi on teoriasidonnaista, mutta kuten teoriasidonnaisessa analyysissä tyypillisesti tehdään, on aineiston analyysissä lähdetty liikkeelle aineistolähtöisesti.

Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena oleva tapaus on lasten tekemä kotitaloustyö Liman San Juan de Mirafloresin kaupunginosassa Pamplona Altan alueella.

---

²⁹⁰ Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 198.

²⁹¹ Hirsjärvi & Hurme 2004, 58.

²⁹² Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 190.

²⁹³ Ibid.

²⁹⁴ Ibid.

²⁹⁵ Ibid.

Tapaustutkimuksissa ei tyypillisesti pyritä yleistettävyyteen, vaan tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen.²⁹⁶ Tässäkään tutkimuksessa tavoitteena ei ole ollut yleistettävissä olevan tiedon tuottaminen, vaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen ymmärryksen saavuttaminen lasten tekemästä kotitaloustyöstä ja sitä koskevista asenteista kyseisessä kontekstissa. Tutkielman teoreettinen viitekehys on osaltaan vaikuttanut myös menetelmällisten lähtökohtien valintaan: monet feministitutkijat ovat korostaneet marginalisoiduissa paikoissa tehtävien tapaustutkimusten potentiaalia tuottaa kansainvälisen politiikan tieteenalalle merkittävää tietoa. Esimerkiksi D’Costan mukaan tapaustutkimukset marginalisoiduista ryhmistä voivat tuoda arvokasta tietoa kansainvälisten suhteiden tutkimukselle, sillä alitutkituilla ihmisillä ja yhteisöillä voi olla kokemuksia ja tietoa teoreettisesti merkittävistä asioista.²⁹⁷ Myös Robinsonin mukaan feminististä etiikkaa tulisi luonnehtia sitoumus yksityiskohtaisiin tapaustutkimuksiin sosiaalisista järjestelyistä, kuten hoivavastuiden jakautumisesta, tietyissä konteksteissa.²⁹⁸ Tässä tapaustutkimuksessa onkin lähdetty tutkimaan juuri hoivan käytäntöjä ja sitä, millaisista syistä lapset usein päätyvät hoivatyön tekijöiksi.

Tässä tutkimuksessa on käytetty pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, sillä halusin tutkia lapsikotitaloustyötä tuntevien asiantuntijoiden omia näkemyksiä lasten tekemästä kotitaloustyöstä San Juan de Mirafloresissa. Kuten Tuomi ja Sarajärvi toteavat, on haastattelun perusidea yksinkertainen: kun halutaan tietää, mitä ihminen jostain asiasta ajattelee, kannattaa kysyä asiaa häneltä.²⁹⁹ Haastattelututkimuksessa nimenomaan haastateltavien omat määritelmät tilanteista korostuvat.³⁰⁰ Kirjallisuutta lapsikotitaloustyöstä kyseisellä alueella oli saatavilla rajallisesti, joten haastattelututkimus oli myös paras tapa saavuttaa kokonaisvaltaista tietoa lasten tekemästä kotitaloustyöstä kyseisessä kontekstissa. Haastattelumenetelmän etuna muihin aineistonkeruumenetelmiin nähden on etenkin sen joustavuus: haastatteliija voi oikaista väärinkäsityksiä, selventää ja tarkentaa vastauksia ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa haastattelun yhteydessä.³⁰¹ Haastatteluaineistoon voidaan hyvin yhdistää muitakin aineistoja, kuten erilaisia kirjallisia dokumentteja.³⁰² Myös tässä tutkimuksessa haastattelumateriaalia tukevana ja täydentävänä aineistona on käytetty

---

²⁹⁶ Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 194.

²⁹⁷ D’Costa 2006, 131–132.

²⁹⁸ Robinson 2006b, 239.

²⁹⁹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 74.

³⁰⁰ Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.

³⁰¹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 74–75.

³⁰² Tuomi & Sarajärvi 2002, 73.

kirjallisia lähteitä.

Haastattelumenetelmän heikkoutena puolestaan on paitsi se, että haastattelu on aikaa vievä aineistonkeruumuoto, myös se, että menetelmä vaatii haastattelijalta riittävästi taitoa ja kokemusta.³⁰³ Oma kokemattomuuteni haastattelujen teossa on varmasti jollakin tapaa vaikuttanut niiden onnistumiseen. Toisaalta näen, että haastattelujen onnistumisen kannalta myös haastattelijan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, ei ainoastaan kokemuksella, on merkitystä. Hirsjärvi ja Hurme toteavat, että haastattelijan tulisi olla herkkä käyttäytymisvihjeille ja ymmärtää hyvin käyttäytymistä sääteleviä tekijöitä.³⁰⁴ Näiden vaatimusten suhteen ongelmallista tämän tutkimuksen tutkimushaastatteluissa oli se, että toisessa maassa ja vieraalla kielellä toteutetuissa haastatteluissa käyttäytymisvihjeiden tulkinta ei ole aivan yksinkertaista. Onkin mahdollista, että olen tulkinnut joitakin tilanteita virheellisesti enkä välttämättä ole kyennyt valitsemaan esimerkiksi tilanteeseen sopivinta haastattelutyylä. Haastattelujen ongelmana on myös se, että niihin sisältyy monia mahdollisia virhelähteitä, jotka voivat aiheutua sekä haastattelijasta että haastateltavasta.³⁰⁵ On esimerkiksi mahdollista, että tätä tutkimusta varten haastatellut henkilöt ovat osittain antaneet sellaisia vastauksia, joita heiltä työnantajansa edustajina odotetaan ja näin ollen mahdollisesti jättäneet joitakin omia mielipiteitään kertomatta. Oma kokemukseni AGTR:ssa työskentelystä on myös vaikuttanut omiin tulkintoihini ja sen kautta tämän tutkimuksen tuloksiin. Näen kuitenkin, että tutkimuksen tekijä ei koskaan ole täysin neutraali, ulkopuolinen tarkkailija, vaan tutkijan omat arvot ja intressit vaikuttavat aina tutkimusaiheen valinnasta lähtien jollakin tapaa siihen, miten tutkimusta tehdään.³⁰⁶ Tutkimuksen tulokset eivät tästä huolimatta ole tutkijan subjektiivisia mielipiteitä, vaan teoreettisesti perusteltuja tulkintoja tutkimusaineistosta.

Tämän tutkimuksen keskeisin tutkimusaineisto koostuu kymmenestä haastattelusta, jotka on toteutettu Limassa loka-marraskuussa 2015. Haastateltaviksi valittiin kymmenen AGTR:n työntekijää, jotka olivat työskennelleet järjestön projekteissa lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa ja joilla oli tästä johtuen asiantuntemusta koskien lasten tekemää kotitaloustyötä San Juan de Mirafloresissa. Tekemieni tutkimushaastattelujen voi kuvata sijoittuvan puolistrukturoidun teemahaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastoon. Teemahaastatteluissa rakenne ei ole

---

³⁰³ Hirsjärvi & Hurme 2004, 35; Tuomi & Sarajärvi 2002, 76.

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ Hirsjärvi & Hurme 2004, 35.

³⁰⁶ Ks. esim. Robinson 2011b, 17.

ennalta tiukasti määritelty, mutta niissä kuitenkin käsitellään samoja, ennalta valittuja teemoja kaikkien haastateltavien kanssa.³⁰⁷ Avoimessa haastattelussa puolestaan keskustellaan määritellystä aiheesta, mutta kaikissa haastatteluissa ei ole tarpeen käsitellä samoja teema-alueita.³⁰⁸

Tutkimushaastattelujen kulkua ei oltu määritelty etukäteen, mutta osa käsitellyistä teemoista oli kaikissa haastatteluissa samoja. Kaikkien haastateltavien kanssa käsiteltiin näiden näkemyksiä Liman lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteesta sekä AGTR:n työstä ja sen vaikutuksista. Kysyin kuitenkin työntekijöiltä myös vapaammin heidän omasta työkuvastaan ja projekteista, joissa he olivat työskennelleet. Kysyin myös tarkentavia kysymyksiä, jotka ohjasivat kutakin haastattelua eri suuntiin. Haastattelutilanteet olivatkin enemmän tai vähemmän keskustelunomaisia. Haastattelut toteutettiin haastateltaville tutuissa AGTR:n toimitiloissa tai kahdessa tapauksessa haastateltavien omissa kodeissa. Haastattelut kestivät yleensä hieman alle tunnin. Lyhyin haastattelu oli kestoltaan 23 minuuttia ja pisin kesti tunnin ja 25 minuuttia. Yleensä suositellaan, että haastattelujen olisi hyvä tapahtua paikassa, jossa häiriöitä on mahdollisimman vähän.³⁰⁹ Tätä tutkimusta varten tehdyt haastattelut pyrittiin tekemään aina kahden kesken rauhallisessa tilassa, mutta käytännön syistä tämä oli joissakin tapauksissa vaikeaa.³¹⁰

Kaikki haastateltavat olivat naisia ja he olivat työskennelleet AGTR:n projekteissa lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa vähintään kahden vuoden ajan. Haastateltavien taustat olivat vaihtelevia. Viidellä kymmenestä haastateltavasta oli omakohtaista kokemusta lapsena tehdystä kotitaloustyöstä. Useat heistä toivat esiin, että heidän motiivinsa työskennellä lapsikotitaloustyöntekijöiden auttamiseksi perustuivat omakohtaisiin kokemuksiin lapsityöstä. Osa haastateltavista puolestaan oli tutustunut kotitaloustyötä tekevien lasten tilanteeseen paremmin vasta aloitettuaan järjestössä työskentelyn. Olin tavannut kaikki haastateltavat ennen haastattelujen toteuttamista ja työskennellyt yhdessä heidän kanssaan, mikä teki haastattelutilanteista luontevia ja keskustelunomaisia. Toisaalta tämä saattoi vaikuttaa myös siten, että haastateltavat

---

³⁰⁷ Hirsjärvi & Hurme 2004, 47–48.

³⁰⁸ Eskola & Vastamäki 2010, 29.

³⁰⁹ Hirsjärvi & Hurme 2004, 74.

³¹⁰ Pyrin aina toteuttamaan haastattelut haastateltavien itsensä toivomassa paikassa, jotta haastattelusta aiheutui haastateltaville mahdollisimman vähän vaivaa esimerkiksi matkakustannusten tai aikataulujen järjestelyn suhteen. Limassa kaupunginosasta toiseen liikkuminen julkisilla kulkuneuvoilla voi viedä jopa tunteja, joten pyrin mahdollisuuksien mukaan sopimaan haastattelut haastateltaville mahdollisimman helposti saavutettavaan paikkaan. Etenkin San Juan de Mirafloresissa tehdyissä haastatteluissa käytettävissä olevat tilat olivat pieniä ja niissä järjestettiin usein muuta toimintaa samaan aikaan kuin haastatteluja tehtiin. Tällaisissa tilanteissa haastattelu toteutettiin rauhallisimmassa saatavissa olevassa paikassa, kauempana muista ihmisistä.

mahdollisesti kertoivat esimerkiksi omista kokemuksistaan lapsityössä luottamuksellisemmin kuin olisivat kertoneet tuntemattomalle. Olen huomionnut tämän aineiston analyysissä enkä ole nostanut siitä esiin kaikkein henkilökohtaisimpia kertomuksia.

Kaikki haastattelut tallennettiin nauhoittamalla. Haastattelunauhoitukset on säilytetty kahdessa paikassa, sekä nauhurilla että muistitikulla. Kiinnitin materiaalin turvalliseen säilyttämiseen erityistä huomiota matkustaessani Perusta takaisin Suomeen. Nauhoitukset tuhoataan tutkimuksen julkaisemisen jälkeen. Päätelmiä on mahdollista tehdä suoraan tallennetusta aineistosta, mutta tavallisempaa on haastatteluaineiston litteroiminen.³¹¹ Litteroinnin voi tehdä joko kirjoittamalla puhtaaksi koko haastatteluaineiston tai sen voi tehdä valikoiden.³¹² Tässä tutkimuksessa on päädytty haastatteluaineiston valikoituun litterointiin ja vain teema-alueita käsittelevät kohdat on litteroitu. Haastattelumenetelmässä kieli on keskeisessä roolissa ja kaikki haastatteluun osallistuvat henkilöt voidaan nähdä sanomien lähettäjänä ja vastaanottajina.³¹³ Tässä tutkielmassa haastattelukielenä oli espanja, joka on kaikkien haastateltavien äidinkieli. Vaikka puhun itse hyvin espanjaa ja käytin sitä työkielenä AGTR:ssa tekemässäni harjoittelussa, vaikuttaa tutkimuksen tekeminen muulla kuin omalla äidinkielellä nähdäkseni väistämättä analyysin syvyyteen. Tutkimusraportissa on mukana suoria haastattelulainauksia, jotka on käännetty suomeksi. Olen pyrkinyt säilyttämään käänöksissä mahdollisimman hyvin alkuperäisen asiasisällön, mutta olen jättänyt pois joitakin täytesanoja. Käännökset ovat omiani ja olen vastuussa niiden oikeellisuudesta. Vain suomenkieliset käännökset on sisällytetty tutkimusraporttiin, mutta alkukieliset lainaukset ovat tarvittaessa saatavissa tulosten tarkistamista varten. Käytän suorien lainausten yhteydessä haastateltavista lyhennettä H, jolloin merkintä H1 kuvaa ensimmäisen haastateltavan lainausta, H2 toisen haastateltavan lainausta ja niin edelleen.

Tutkimusetiikkaan liittyvät kysymykset ovat keskeisiä feministisessä tutkimuksessa. Ackerlyn ja Truen mukaan yhteiskuntatieteessä yleensä tarkastellaan tutkimuksen etiikkaa sangen kapeasti, kun taas feministitutkijat näkevät asian laajemmin ja pitävät tärkeänä muun muassa sen pohtimista, miten tutkimus voi välttää osallistujien hyväksikäytön ja vähentää tutkimuskontekstin hierarkkisuutta hierarkioiden lujittamisen

---

³¹¹ Hirsjärvi & Hurme 2004, 138.

³¹² Ibid.

³¹³ Hirsjärvi & Hurme 2004, 48–49.

sijaan.³¹⁴ Kaikkein oleellisinta on kysyä sellainen tutkimuskysymys, jolla on merkitystä tutkimukseen osallistuville ihmisille ja joihin tutkimuksen kohteena oleva ilmiö vaikuttaa. Hyvä feministinen tutkimus koettelee Ackerlyn ja Truen mukaan aiemman tutkimuksen rajoja.³¹⁵

Tässä tapaustutkimuksessa keskeiset tutkimuseettiset kysymykset ovat liittyneet tutkimuksen aihepiiriin valitsemiseen, omaan läsnäolooni ja osallistumiseeni tutkimuskohteessa, haastateltavien valitsemiseen, haastattelujen toteutukseen sekä aineiston rajaamiseen. Tutkimuksen teon motivaationa on ollut lisätä ymmärrystä lasten tekemästä kotitaloustyöstä, joka on luonteeltaan hyvin erityyppistä kuin monet muut lapsityön muodot. Kotitaloustyötä tekevät lapset ovat monella tapaa marginalisoituja ja näkymättömissä. Kodeissa tehtävää työtä ei yleisesti pidetä taloudellisesti tuottavana työn muotona, joten kotitaloustyötä tekevät lapset kohtaavat usein vähätteleviä asenteita, joiden mukaan heidän tekemänsä työ ei edes lähtökohtaisesti ole työtä. Tutkimuskohteen valintaan vaikutti vahvasti myös henkilökohtainen motivaationi pyrkiä ymmärtämään paremmin lapsityön taustalla olevia syitä ja dynamiikkaa Limassa, jossa tuolloin asuin ja tein työharjoittelua. Konkreettisesti tapaustutkimuksen kohde valikoitui pitkälti käytännön syistä: olin tutustunut harjoitteluni aikana AGTR:n työhön ja työntekijöihin sekä San Juan de Mirafloresin alueeseen. Järjestön työntekijät suhtautuivat positiivisesti ajatukseeni tehdä tutkimusta lapsikotitaloustyöntekijöistä, joten haastateltavat tutkimukseen löytyivät helposti.

Tutkimustyössäni on joitakin etnografiselle tutkimukselle ominaisia piirteitä, erityisesti pidempiaikainen tutkimustyö ”kentällä” eli tutkimuskohteessa.³¹⁶ Tutkielmani ei kuitenkaan ole etnografinen tutkimus, sillä osallistuin AGTR:n toimintaan ensisijaisesti vapaaehtoisen työntekijän, en tutkijan roolissa. Olisikin eettisesti ongelmallista hyödyntää tutkimusaineistona niin sanotun piilohavainnoinnin avulla saatua aineistoa.³¹⁷ Tällaisessa piilohavainnoinnissa tutkittavat eivät itse tiedä olevansa tutkimuksen kohteena. Keskeinen tutkimuseettinen valinta onkin ollut rajata tutkimuksessa käytettävä aineisto haastatteluihin ja kirjalliseen materiaaliin. Etnografisessa tutkimuksessa tutkijan havainnoinnin ja kokemuksen merkitys korostuu.³¹⁸ Tässä tutkielmassa omien havaintojeni reflektointi ei ole keskeisessä

---

³¹⁴ Ackerly & True 2010, 264–268.

³¹⁵ Ibid.

³¹⁶ Lappalainen 2007, 11.

³¹⁷ Tuomi & Sarajärvi 2002, 84.

³¹⁸ Lappalainen 2007, 11.

roolissa. On kuitenkin selvää, että kokemukseni vapaaehtoistyöstä AGTR:ssa ja San Juan de Mirafloresissa on jollakin tasolla vaikuttanut tekemiini tulkintoihin. Osallistuin puolen vuoden ajan säännöllisesti järjestön työhön kotitaloustyötä tekevien lasten ja heidän perheidensä parissa San Juan de Mirafloresissa: olin mukana lapsikotitaloustyöntekijöille suunnattujen työpajojen toteutuksessa, osallistuin perhevierailuille ja autoin lasten iltapäivätoiminnassa.

Pidän tärkeänä sitä, että kotitaloustyötä tekevien lasten tilannetta tutkitaan ja tehdään näkyvämmäksi. Lasten tekemän kotitaloustyön tutkimisen tärkeyttä korostivat myös useat AGTR:n työntekijät, jotka työskentelevät lapsikotitaloustyöntekijöiden aseman parantamiseksi ja joita haastattelin tätä tutkimusta varten. Osa heistä on itse entisiä lapsikotitaloustyöntekijöitä. Robinson korostaa, että tutkijan tulee oppia kuuntelemaan tehokkaasti etenkin niitä, jotka on suljettu dialogin ulkopuolelle ja jotka ovat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa.³¹⁹ On relevanttia kysyä, olisiko ollut tutkimuseettisesti parempi valinta haastatella kotitaloustyötä tekeviä lapsia tai heidän perheitään – onko AGTR:n työntekijöillä oikeus puhua kotitaloustyötä tekevien lasten puolesta? Entä millaiset ovat omat valmiuteni ymmärtää lasten tekemää kotitaloustyötä tai millaisia tulkintoja minulla on oikeus tehdä? Tutkimuksen pyrkimyksenä ei kuitenkaan ole ollut ”antaa ääntä” marginalisoiduille lapsikotitaloustyöntekijöille, vaan kartoittaa ilmiötä tuntevien asiantuntijoiden näkemyksiä lapsikotitaloustyöstä San Juan de Mirafloresissa. Tätä valintaa voi pitää siinä mielessä ongelmallisena, että ne, jotka on suljettu vahvimmin dialogin ulkopuolelle – lapsikotitaloustyöntekijät itse – eivät pääse ääneen tässäkin tutkimuksessa. Kuitenkin myös haastateltaville koituvien hyötyjen ja riskien näkökulmasta on ollut perusteltua käyttää tutkimusaineistona asiantuntijahaastatteluja. Lasten haastattelemiseen liittyy tutkimuseettikan kannalta haastavia seikkoja. Koen, että kotitaloustyötä tekevien lasten haastattelemisen tätä tutkielmaa varten olisi ollut eettisesti ongelmallista: haastatteluissa olisi voinut tulla esiin vaikeita ja traumaattisiakin kokemuksia. Toiminta tällaisissa tilanteissa ja esiin nousseiden asioiden jälkikäsitteily vaativat tutkijalta erityisosaamista. Lasten saama konkreettinen hyöty tutkimukseen osallistumisesta olisi realistisesti ajatellen jäänyt vähäiseksi. Myös informoidun suostumuksen saaminen haastatteluaineiston käyttöön lapsilta ja heidän vanhemmiltaan olisi todennäköisesti ollut haastavaa.

Sisällönanalyysi on yksi tekstianalyysin muoto.³²⁰ Käytän aineiston

---

³¹⁹ Robinson 2011a, 860.

³²⁰ Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.

analyysimenetelmänä teoriasidonnaista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin erottaa muista tekstianalyysin muodoista, kuten esimerkiksi diskurssianalyysistä, se, että siinä etsitään tekstin merkityksiä esimerkiksi merkitysten tuottamisen tavan sijaan.³²¹ Pyrkimyksenä sisällönanalyysissä on saada ”tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa”.³²² Kuten on laadullisessa tutkimuksessa tyypillistä, myös tässä tutkimuksessa analyysiä on tapahtunut koko aineistonkäsittelyn prosessin ajan aina aineiston purkamisesta ja luokittelusta alkaen.³²³ Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä teoria on apuna analyysin etenemisessä; analyysivaiheessa lähdetään liikkeelle aineistolähtöisesti, mutta teoriaa voidaan käyttää apuna aineiston tulkinnassa.³²⁴ Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä aineisto voidaankin kerätä vapaasti ja analyysissä edetään usein ensin aineistolähtöisesti, mutta loppuvaiheessa teoria tulee mukaan analyysiä ohjaavaksi ajatukseksi.³²⁵

Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä edetään yleensä pelkistämällä ja ryhmittelemällä tutkimusaineisto, minkä jälkeen ryhmitelystä ja luokitellusta aineistosta luodaan teoreettiset, kokoavat käsitteet.³²⁶ Tässä tutkimuksessa edettiin purkamalla aineisto haastatteluissa käsiteltyjen tema-alueiden mukaan ja etsimällä haastatteluaineistosta toistuvasti esiintyviä käsityksiä, teemoja ja ilmaisuja. Tutkielman teoreettisia lähtökohtia hyödyntäen olen luokitellut näitä ja lopulta nostanut haastatteluaineistosta esiin viisi keskeistä teemaa, jotka kukin osaltaan avaavat lapsikotitaloustyön syitä ja siihen liittyviä asenteita Liman San Juan de Mirafloresissa: hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus, hoivan eriarvoinen jakautuminen, kotitaloustyön periytyvyys ja luokkasidonnaisuus, käsitys lasten tekemästä kotitaloustyöstä auttamisena sekä poliittisen tason kiinnostuksen puuttuminen hoivaa ja lapsityötä kohtaan. Lisäksi hoivan käytäntöjen ja inhimillisen turvallisuuden välinen dynamiikka liittyy kaikkiin edellä mainittuihin teemoihin. Käytin AGTR:n kirjallisia julkaisuja haastattelumateriaalin tukena ja nostin myös niistä esiin kyseisiä teemoja koskevia havaintoja.

---

³²¹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–106.

³²² Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.

³²³ Ks. Hirsjärvi & Hurme 2004, 143.

³²⁴ Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99.

³²⁵ Ibid.

³²⁶ Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111, 116.

4.2. Tutkimusaineiston esittely

Tässä luvussa kuvataan lyhyesti tutkimusaineiston keskeinen sisältö ja sitä kautta tarkennetaan kuvaa tämän tutkimuksen kohteena olevasta tapauksesta. Keskeinen tutkimusaineistoni muodostuu kymmenestä haastattelusta. Haastatteluissa käsiteltiin kaikkien haastateltavien kanssa tiettyjä samoja teema-alueita. Nämä teemat liittyivät yhtäältä San Juan de Mirafloresin lapsikotitaloustyöntekijöihin sekä toisaalta AGTR:n heidän parissaan tekemään työhön. Kaikissa haastatteluissa käsiteltiin haastateltavien näkemyksiä lapsikotitaloustyön syistä, lapsikotitaloustyöntekijöiden perhetaustasta, vanhempien asenteista lasten työskentelyä kohtaan, sukupuolen merkityksestä lasten tekemässä kotitaloustyössä, kotitaloustyötä tekevien lasten ongelmista, yhteiskunnallisista lasten työskentelyä koskevista asenteista sekä siitä, miten kotitaloustyötä tekeviä lapsia parhaiten voitaisiin tukea. Kysyin kaikilta haastateltavilta myös AGTR:n lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa tekemän työn tavoitteista, järjestön työn haasteista ja siitä, millaisia muutoksia he ovat havainneet järjestön projekteihin osallistuneissa lapsissa.

Haastatteluaineistoa tukevana materiaalina olen käyttänyt kahta AGTR:n julkaisua. Julkaisu *Trabajo infantil doméstico – percepciones de niñas, niños y adolescentes. San Juan de Miraflores – Lima, Perú* (AGTR 2010) esittelee AGTR:n vuonna 2009 toteuttaman lapsikotitaloustyön psykososiaalisia vaikutuksia koskevan tutkimuksen tulokset. Tutkimusta varten haastateltiin 199 Pamplona Altan alueella San Juan de Mirafloresissa asuvaa lapsikotitaloustyöntekijää. Lapsikotitaloustyötä tekevää ryhmää verrattiin samalla alueella asuviin kahteen verrokkiryhmään, jotka muodostuivat muilla aloilla työskentelevistä lapsista ja lapsista, jotka eivät työskentele. Haastatteluissa käsiteltiin lasten perhetaustaa, koulunkäyntiä, työskentelyolosuhteita, sosiaalista elämää, ravitsemusta, fyysistä terveyttä ja terveydenhuoltoa, emotionaalista hyvinvointia ja tulevaisuuden odotuksia. Kyseinen tutkimus on todennäköisesti laajin kartoitus Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteesta, joten käytän kyseisessä tutkimuksessa tehtyjä havaintoja ja päätelmiä täydentämään tätä tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa kerättyä tietoa.

Caminando juntos (AGTR 2016a) on julkaisu, jossa esitellään kokemuksia AGTR:n työstä San Juan de Mirafloresissa Pamplona Altan alueella asuvien lapsikotitaloustyöntekijöiden perheiden kanssa. Julkaisu on yhteenveto järjestön perhetyöstä koko sen historian ajalta, vuodesta 1989 aina vuoteen 2014. Julkaisussa

esitetään ensin yhteenveto lapsikotitaloustyöntekijöiden perheiden profiilista. Tämä profiili on luotu perustuen sekä lapsikotitaloustyöntekijöiden perheiden omiin näkemyksiin että AGTR:n työntekijöiden havaintoihin. Tämän jälkeen käsitellään AGTR:n perheiden parissa tekemää työtä, joka pohjautuu järjestön kokemuksiin lasten perhekontekstista sekä kootaan yhteen järjestön tekemän perhetyön keskeiset tavoitteet, työmuodot ja saavutukset. Olen tässä tutkimuksessa käyttänyt kyseistä julkaisua haastatteluja täydentävänä aineistona etenkin kotitaloustyötä tekevien lasten perhetaustaa koskien.

Haastateltavien mukaan Limassa on kahdentyyppistä lasten tekemää kotitaloustyötä. Ensimmäisen lapsikotitaloustyöntekijöiden ryhmän muodostavat maaseudulta Limaan yksin muuttavat siirtolaislapset, jotka asuvat työnantajaperheidensä luona. Toiseen ryhmään kuuluvat Liman köyhillä asuinalueilla asuvat ja työskentelevät lapset. Aikaisemmin lähes kaikki lapsikotitaloustyöntekijät olivat maaseudulta tulleita siirtolaisia, mutta nykyisin kotitaloustyötä tekevät myös Limassa syntyneet ja kasvaneet lapset, jotka useimmiten asuvat oman perheensä luona ja työskentelevät osa-aikaisesti. Vaikka molemmilla ryhmillä on omat ongelmansa, haastateltavat kuvailevat Limaan yksin muuttavien lasten olevan monin tavoin haavoittuvaisemmassa asemassa kuin pääkaupungissa kasvaneiden lapsikotitaloustyöntekijöiden. Nämä lapset tuodaan kaupunkiin hyvin nuorina, usein 12–13-vuotiaina tai nuorempinakin, ja he joutuvat täysin eroon omista perheistään ja tukiverkostoistaan. Lapset tekevät töitä kokopäiväisesti, joten he joutuvat yleensä keskeyttämään koulunkäynnin. Heitä kohdellaan usein kaltoin ja monien on vaikeaa sopeutua elämään Limassa, jossa elämä on hyvin toisenlaista kuin kotiseudulla.

Tässä tutkimuksessa kuitenkin tarkastellaan toista ryhmää: kotitaloustyötä useimmiten osa-aikaisesti tekeviä ja omien perheidensä luona asuvia lapsia. Tämän ryhmän parissa AGTR tekee töitä Liman San Juan de Mirafloresin kaupunginosassa Pamplona Altan alueella ja tässä tutkimuksessa haastateltavat kuvailevat lasten tekemää kotitaloustyötä kyseisellä alueella, joka on yksi Liman köyhimmistä. Tätä ryhmää on kiinnostavaa tarkastella, sillä kyseessä on melko uusi lasten tekemän kotitaloustyön muoto, joka on syntynyt pitkälti kaupungistumisen, maaseudulta kaupunkiin suuntautuvan muuttoliikkeen ja köyhyyden kaupungistumisen myötä. Aikaisemmin lähes kaikki kotitaloustyöntekijät olivat maaseudulta tulleita siirtolaisia, mutta nykyisin tilanne on toinen.

Pamplona Altassa työskentelevien lasten perhetaustasta nousi haastatteluissa esiin kaksi kiinnostavaa seikkaa. Ensinnäkin suurin osa lasten äideistä on myös tehnyt kotitaloustyötä elämänsä jossakin vaiheessa. Monet lapsikotitaloustyöntekijöiden äideistä ovat aloittaneet kotitaloustyön tekemisen jo hyvin nuorina, keskimäärin 13-vuotiaina.³²⁷ Monet lasten vanhemmista ovat itse muuttaneet maaseudulta Limaan paremman elämän toivossa. Yksi haastateltavista kuvaili Pamplona Altassa työskentelevien lasten tilannetta seuraavasti:

H3: Toinen suuri ryhmä on ryhmä tyttöjä, jotka ovat syntyneet kaupungissa, joiden äidit voivat olla, tai eivät, maan sisäisiä siirtolaisia. Suurella enemmistöllä tytöistä, jotka ovat syntyneet Limassa, on äiti, joka on ollut lapsikotitaloustyöntekijä tai kotitaloustyöntekijä jossakin vaiheessa elämäänsä. Näiden tyttöjen voi sanoa olevan hieman paremmissa olosuhteissa kuin ensimmäinen ryhmä, koska he yleensä ovat kirjoilla koulussa, yleensä aamu- tai iltapäiväkoulussa, jotka ovat hieman parempia kouluja kuin iltakoulut, he asuvat omien vanhempiensa kanssa, aloittavat lapsikotitaloustyön ehkä hieman myöhäisemmässä iässä, työskennellen osa-aikaisesti tai viikonloppuisin, asteittain lisäten työtuntejaan ja vastuutaan [...] joten tietyssä määrin heidän olosuhteensa ovat erilaiset, koska heillä on enemmän sosiaalisia ja perheverkostoja. Ja myös siksi, että uskon äitien ajattelevan, että on parempi pitää lapset lähellä, koska he itse ovat maansisäisiä siirtolaisia ja he tietävät, mitä on lähteä perheen piiristä, menettää yhteys perheeseen, eivätkä he halua saman tapahtuvan omille tyttärilleen.

Nykyisin monet kotitaloustyötä tekevät lapset ja nuoret ovat siis Limaan muuttaneiden kotitaloustyöntekijöiden tyttäriä, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet pääkaupungin köyhillä reuna-alueilla. Tyypillisesti he myös työskentelevät näillä köyhillä alueilla. Pamplona Altassa työskentelevien lasten tilanteeseen liittyy erityisiä ongelmia, jotka helposti jäävät näkymättömiksi. Näiden lasten tilanteesta kertoo jotain esimerkiksi se, että heidän tekemäänsä työtä ei usein mielletä työksi. Haastateltavien mukaan sekä lapset itse, heidän vanhempansa että ympäröivä yhteisö ja yhteiskunta pitävät lasten tekemää kotitaloustyötä usein ”auttamisena”. Lapset tyypillisesti aloittavat kotitaloustyön tekemisen sukulaisten tai naapureiden kodeissa, mikä kenties vaikuttaa tähän mielikuvaan auttamisesta, ei työnteosta.

AGTR määrittelee lapsikotitaloustyön ILO:n määritelmän mukaisesti alle 18-vuotiaiden säännöllisesti tekemäksi työksi muille kuin omille vanhemmilleen. Kotitaloustyötä tekevien lasten työtehtäviin kuuluu tyypillisesti siivousta, pyykinpesua, ruuanlaittoa, ostoksilla käymistä ja lasten tai vanhusten hoitamista. Lapsikotitaloustyöntekijöiden identifiointi on kuitenkin järjestön kokemuksen mukaan monimutkaista ensinnäkin siksi, että lapset eivät yleensä itse miellä työskentelevänsä. Ulkopuolisen työnantajan määrittely voi myös olla hankalaa, sillä lapsi saattaa tehdä töitä omalle

---

³²⁷ AGTR 2016a, 22.

perheenjäsenelleen, mutta kyse on työsuhdetta muistuttavasta säännöllisestä järjestelystä. Vaikeaa lapsikotitaloustyöntekijöiden tunnistamisesta tekee myös se, että lasten työskentely on usein kausittaista ja asteittain lisääntyvää. Tilanteiden moninaisuus tekee lapsikotitaloustyön määrittelemisestä hankalaa, mutta haastateltavien mukaan on katsottava aina kokonaisuutta. Yleensä niitä asioita, jotka tekevät tilanteesta työsuhteen, ovat säännöllisyys, tietty työskentelyn aikataulu sekä korvauksen saaminen tehdystä työstä.

Pamplona Altan alueella lapset aloittavat kotitaloustyön tekemisen suhteellisen nuorina. Tyypillisin ikä työnteon aloittamiselle on 11 ja 14 ikävuoden välillä³²⁸, mutta haastateltavien mukaan nuorimmat ovat vain kuusivuotiaita. Lasten työnantajia ovat yleensä sukulaiset tai naapurit ja työtä tehdään yleensä koulunkäynnin ohella. Lasten kaikkein yleisin työtehtävä on pienempien lasten hoitaminen. Muihin yleisiin työtehtäviin kuuluvat muun muassa siivoaminen, ostoksilla käyminen ja veden kantaminen. Pamplona Altassa, jossa maan valtaaminen on yleistä, lapset myös kantavat kiviä kotien rakennusmateriaaliksi. Yksi haastateltavista kuvaili Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden tekemän työn olevan hyvin monimuotoista:

H7: Täällä lapset, jotka työskentelevät, voisin sanoa heidän olevan [iältään] alkaen seitsemänvuotiaista seitsemäntoistavuotiaisiin [...] ja se mitä lapset enimmäkseen tekevät tällä alueella on lasten hoitaminen, muiden lasten hoitaminen, ovatpa he sitten sukulaisia, kuten serkkuja tai sisarusten lapsia, tai naapureiden. Lapset myös kantavat vettä. Koska ihmisillä ei täällä tule juoksevaa vettä koteihinsa, heidän täytyy kantaa vesi kotiin ämpäreillä, ja lapsia pyydetään kantamaan vettä ylös tai alas rinnettä, ja he saavat siitä taskurahaa. Ja lapset myös käyvät hoitamassa asioita. Koska kaupat ovat hieman kaukana, eikö vain, kaukana sieltä missä he asuvat, niin naapurit ja sukulaiset lähettävät heidät tekemään ostoksia torille tai kauppoihin ja antavat heille taskurahaa tai jotakin muuta vastineeksi siitä. Ja lapset myös tiskaavat, siivoavat vessoja ja käyvät hoitamassa asioita. Koska tällä alueella myös vallataan [maata], toisin sanoen tänne muuttaa lisää perheitä asumaan, niin lapset myös hakevat kiviä [talon rakentamista varten], naapurit lähettävät lapset hakemaan kiviä ja kantamaan niitä.

Haastateltavien mukaan köyhyys tai taloudelliset syyt ovat ainakin jossain määrin syynä kaikkien Pamplona Altan lasten työskentelylle. Lapsikotitaloustyöntekijät, joiden kanssa AGTR tekee töitä, ovat kotoisin köyhyydessä tai äärimmäisessä köyhyydessä elävistä kotitalouksista. Kaikki haastateltavat sanoivat lasten työskentelyn johtuvan ainakin osittain köyhyydestä. Eräs haastateltava kuvaili äärimmäisen köyhyyden ja lasten tekemän kotitaloustyön välistä suhdetta noidankehäksi: äärimmäinen köyhyys ajaa lapset tekemään kotitaloustyötä ja lopettamaan koulunkäynnin, jolloin heillä ei myöskään aikuisina ole juuri muita vaihtoehtoja kuin työskennellä kotitaloustyössä.

---

³²⁸ Ks. AGTR 2010, 35

Taloudellisten syiden lisäksi erityisesti perinteiset sukupuoliroolit ovat iso tekijä, joka selittää tyttöjen työskentelyä kotitaloustyössä. Yleisesti ajatellaan, että kotitaloustyötä tekemällä tytöt oppivat hyödyllisiä taitoja, joita tulevat tarvitsemaan myöhemmin elämässään vaimoina ja äiteinä.³²⁹ Lisäksi kulttuurinen käsitys siitä, että töitä on hyvä tehdä nuoresta asti, on useiden haastateltavien mukaan keskeinen syy lasten tekemälle kotitaloustyölle Perussa. Haastateltavat näkivät, että vanhemmat ajattelevat työnteon opettavan lapsille positiivisia asioita, kuten vastuun ottamista ja toisten auttamista. Syyt lasten työskentelylle voivat olla myös käytännön sanelemia, sillä lasten vanhemmat tekevät pitkiä työpäiviä usein kaukana asuinalueestaan eivätkä halua lasten olevan pitkiä aikoja yksin kotona. Vanhemmat saattavatkin nähdä parempana vaihtoehtona, että lapsi auttaa tuttavilla kotitöissä vanhempien työpäivien aikana. Lasten tekemän kotitaloustyön syinä ovat siis haastateltavien mukaan köyhyyden lisäksi sukupuoliroolit, perinteet, kotoa tulevat mallit ja käsitys työnteosta positiivisena asiana. Nämä syyt kietoutuvat usein yhteen kotitaloustyötä tekevien lasten kohdalla.

Haastattelija: Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät lapsikotitaloustyön syyt täällä Perussa?

H2: Yhtäältä köyhyys, eikä vain. Mutta yksi hyvin tärkeä syy on se, että vanhemmat pitävät työskentelyä kasvattavana. Erityisesti kotitaloustyötä tytöille, koska se on sukupuoliroolien oppimista. Lisäksi suurin osa vanhemmista on työskennellyt lapsesta saakka. Täällä aletaan, esimerkiksi vuoristossa, neljävuotiaasta asti katsoa kotieläinten perään, joten työskentely joko ydinperheessä tai sen ulkopuolella lapsuudessa on hyvin yleistä [...] jos vanhemmat ajattelevat, että heillä on mennyt elämässä hyvin töitä tehden, ei heidän mielestään ole huono asia, että lapset työskentelevät [...] joten ei ole kyse vain rahasta, se minkä puolesta pitää taistella, on ihmisten ajattelutapojen muuttaminen.

AGTR:n työn päämääränä on, että sen projekteihin osallistuvat lapset lopettaisivat kotitaloustyön tekemisen. Tämä ei kuitenkaan aina ole realistinen tavoite, joten usein järjestön tekemän työn käytännön tavoitteena on työskentelevän lapsen koulunkäynnin ja hyvinvoinnin tukeminen sekä työ- ja perheolosuhteiden parantaminen. Järjestön työn tavoitteista kysyttäessä yksi haastateltava vastasi seuraavasti:

H3: Ihanteellisesti ja lähtien siitä, että AGTR on lapsityön vastainen järjestö, ihanteellisesti haluaisimme, että tytöt eivät työskentelisi. Kuitenkin tiedämme, että sitä on aika hankalaa saavuttaa, koska on olemassa olosuhteita, joita me emme voi muuttaa, ja jotka tuskin tulevat lähitulevaisuudessa muuttamaan näiden perheiden kohdalla. Niinpä, ottaen huomioon, että tilanteet ovat ihanteellista monimutkaisempia, tavoitteemme on ensinnäkin, että tytöt voivat elää perheessä, joka suojelee ja tukee heitä, jos heidän [työskentely]olosuhteensa eivät voi muuttua kovin paljon. Toisaalta odotamme kyllä olosuhteiden muutoksia, jotka voivat olla pieniä tai suuria [...] mutta ennen kaikkea, että tytöt voivat elää ympäristössä, jossa he tuntevat itsensä suojelluiksi, että jos jotain

³²⁹ Ks. myös AGTR 2010, 31 ja AGTR 2016a, 21.

tapahtuu, he voivat kertoa mitä on sattunut, ja että he tietävät, että äiti tai isä tulee apuun, jos tilanne niin vaatii. Ja että tytöt näkisivät erilaisen tulevaisuuden. Että he ymmärtäisivät, että voivat tehdä paljon asioita elämässään.

Järjestö näkee siis tärkeänä paitsi suoraan lasten työskentelyyn liittyvien asioiden huomioimisen työssään, myös lasta suojelevan ympäristön edistämisen. Tästä syystä AGTR tekee paljon työtä lasten perheiden kanssa. Haastateltavat nostivat esiin perheiden kanssa tehtävän työn merkitystä, jotta vanhemmat ymmärtävät lapsilla olevan oikeuksia, kuten oikeus koulunkäyntiin. Perheiden kanssa tehtävää työtä pidetään keskeisenä, sillä yksi järjestön työn tärkeä tavoite on lasta suojelevan perhe ympäristön vahvistaminen.³³⁰ Haastateltavat pitävät perhetyötä tärkeänä asenteiden muutoksen saavuttamiseksi. Lasten tekemästä kotitaloudesta keskusteleminen on vain osa perhevierailuja. Vierailuilla käsitellään erilaisia teemoja, esimerkiksi lasten hyvän kohtelun ja keskustelun tärkeyttä. San Juan de Mirafloresissa lasten vanhemmat suhtautuvat haastateltavien mukaan järjestön työhön hyvin. Haastateltavat näkivät tämän johtuvan useista tekijöistä: työtä on tehty pitkäjänteisesti samalla alueella jo useiden vuosien ajan ja järjestön työllä on paikallisen yhteisön tuki. Haastateltavat korostivat myös sen tärkeyttä, että lapsikotitaloudesta ei koskaan puhuta vanhemmille syyttävään sävyyn. Tärkeää on myös se, että vanhemmat kokevat perheensä hyötyvän projekteihin osallistumisesta.

Non-formaali koulutus on kiinteä osa järjestön työtä lapsikotitalousten tekijöiden parissa. AGTR järjestää koulutusta omien toimitilojensa lisäksi muun muassa Pamplona Altan alueen kouluissa. Koulutuksessa pyritään opettamaan lapsille kotitaloudesta ja siihen liittyvistä riskeistä sekä kiinnittämään huomiota lasten työskentelyolosuhteisiin. Lapsille on haastateltavien mukaan tärkeää pyrkiä opettamaan työskentelyyn liittyvistä asioista leikkien ja pelien kautta. Tämä lähestymistapa onkin tärkeä järjestön työssä paitsi parempien oppimistulosten takia, myös siksi, että kotitaloudesta tekevillä lapsilla on muuten hyvin vähän vapaa-aikaa leikkimiseen. Kotitaloudesta tekevät lapset saavat järjestöltä myös psykososiaalista tukea osallistumalla tapaamisiin AGTR:n psykologin tai psykologiharjoittelijan kanssa. Näissä tapaamisissa käsitellään lapsikotitalousten lisäksi tyypillisesti lapsen perhetilannetta, tunteiden tunnistamista sekä itsetuntoa ja minäkuva. Tavoitteena on lapsikotitalousten tekijöiden itsetunnon ja tulevaisuudenuskon vahvistaminen. AGTR tarjoaa myös koulunkäynnin tukea kotitaloudesta tekeville lapsille. Koulunkäynnin tuki on haastateltavien mukaan

---

³³⁰ AGTR 2016a, 45.

keskeinen tekijä monien vanhempien motivoimisessa järjestön projekteihin osallistumiseen.

Tässä luvussa olen esitellyt tutkimusaineiston keskeisimmät kohdat sekä tutkimusaineiston keräämisessä ja analyysissä käytetyt menetelmät. Tekemäni tutkimushaastattelut korostuvat aineiston analyysissä, mutta myös AGTR:n kirjallisia julkaisuja on käytetty haastatteluaineiston täydentämisessä ja syventämisessä. Siirryn seuraavaksi aineiston analyysiin ja esittelen viisi teemaa, jotka haastatteluissa nousivat esiin keskeisimpinä lasten tekemää kotitaloustyötä ja sitä koskevia asenteita selittävinä tekijöinä.

5. LAPSET HOIVATYÖN TEKIJÖINÄ SAN JUAN DE MIRAFLORESISSA

Tässä luvussa esittelen viisi teemaa, jotka nousivat keskeisinä esiin tutkimusaineistossa liittyen lapsikotitaloustyön problematiikkaan Liman San Juan de Mirafloresissa. Nämä teemat avaavat kukin osaltaan lapsikotitaloustyön syitä ja siihen liittyviä asenteita Liman San Juan de Mirafloresissa ja osin Perussa yleisemminkin. Näitä teemoja ovat hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus, köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen, kotitaloustyön luokkasidonnaisuus ja periytyminen äideiltä tyttärille, yleinen käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena ja poliittisen kiinnostuksen puuttuminen lasten tekemää kotitaloustyötä ja hoivaa kohtaan. Lisäksi inhimillisen turvallisuuden yhteys lasten tekemään kotitaloustyöhön kulkee mukana läpileikkaavana teemana kaikissa näissä osioissa. Lähdin aineiston analyysissä ja ryhmittelyssä liikkeelle aineistolähtöisesti, mutta olen käyttänyt ryhmitellyn analyysin käsitteellistämässä ja teemojen nimeämisessä apuna tutkielman teoreettisia lähtökohtia. Tutkielman viimeisessä luvussa esittelen aineiston analyysin pohjalta tekemäni päätelmät.

5.1. Hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus

Fiona Robinsonin mukaan sukupuoleen perustuvat valtasuhteet ovat yksi merkittävimmistä hoivasuhteita määrittävistä tekijöistä maailmassa.³³¹ Tämä nousee vahvasti esiin myös tämän tutkimuksen aineistossa: haastateltavien mukaan Perussa vallitsee yleisesti ottaen käsitys hoivan tarjoamisesta naisten ja tyttöjen velvollisuutena. Hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus tutkimuksen kohteena olevassa sosiaalisessa kontekstissa onkin yksi merkittävä lasten tekemää kotitaloustyötä koskeviin asenteisiin vaikuttava tekijä. Perinteisiin sukupuolirooleihin liittyvien odotusten ja oletusten merkitys kietoutuu yhteen lasten tekemän kotitaloustyön kanssa ja tämä nousi toistuvasti esiin lapsikotitaloustyön syistä keskusteltaessa. Haastateltavat puhuivat tyttöihin ja poikiin kohdistuvista erilaisista odotuksista ja siitä, miten kotitaloustyö nähdään feminiinisenä alana.

Käsitykset siitä, mitä tyttöjen ja poikien on sopivaa tehdä, näkyy lasten tekemän työn luonteessa. Kotitaloustyö mielletään yleisesti feminiiniseksi työkse, mikä näkyy myös siinä, että enemmistö San Juan de Mirafloresin kotitaloustyötä tekevistä lapsista on tyttöjä. Haastateltavien mukaan vanhemmat ajattelevat tyypillisesti, että tyttöjen on

---

³³¹ Robinson 2011b, 5.

hyvä opetella nuoresta iästä lähtien kodin töiden tekemistä ja vastuunottoa kodin piiristä. Kotitaloustyön tekemisen ajatellaan opettavan tytöille tärkeitä taitoja, joista näille on myöhemmin hyötyä elämässään. Kotitaloustyön tekemisessä on kyse sukupuoliroolien opettelemisesta, jota äidit tukevat: äidit tyypillisesti laittavat tyttärensä kotitaloustyöhön.³³²

Kotitaloustyön luonne palvelevana toimintana ja tällaisen toiminnan yhteys sukupuolirooleihin nousi myös esiin tutkimusaineistossa. Yksi haastateltavista totesi, että kotitaloustyön kaltaista työtä pidetään tytöille sopivampana kuin pojille, koska työssä on pitkälti kyse työnantajan käskyjen noudattamisesta:

H3: Kyllä, yleisesti ottaen lapsikotitaloustyö on suoraan sukupuolirooleihin liittyvä asia. Koska jos näin ei olisi, tyttöjen ja poikien osuus lapsikotitaloustyöntekijöistä olisi paljon enemmän tasapainossa, kun yleisesti ottaen he ovat suurimmaksi osaksi tyttöjä. Ja tämä liittyy siihen, miksi [kotitaloustyötä] pidetään hyvänä työnä tytöille: koska se auttaa heitä tulemaan paremmiksi naisiksi, paremmiksi tuleviksi äideiksi, tuleviksi puolisoiksi, jotka osaavat tehdä kodin töitä. Niinpä on olemassa hyvin vahva yhteys sen välillä mitä naisen tulee osata ja miksi kotitaloustyö on enemmän naisten työtä, joten yhtäältä näin. Ja kysymys on myös alistumisesta. On paljon odotetumpaa, että tyttö palvelee sen tyyppisessä työssä kuin kotitaloustyö, joka on toimintaa, jossa häntä jatkuvasti komennetaan ja hänen täytyy seurata käskyjä ja niin edelleen.

Tyttöjä siis koskee haastateltavan mukaan tyypillisesti tietynlainen kuuliaisuuden ja alistumisen vaatimus. Näen, että näissä vaatimuksissa kyse on siitä, millaiset ominaisuudet mielletään feminiiniseksi. Feminiinisyys yhdistetään tyypillisesti passiivisuuteen ja mukautuvaisuuteen: tyttöjä koskee kiltteyden ja sopeutuvaisuuden vaatimus enemmän kuin poikia. Lainauksessa tulee esiin myös se, että hoivan sukupuolittunut jakautuminen on hyvin luonnollisena pidetty asia yhteiskunnassa. Tyttöjen tulee opetella nuoresta lähtien kodin töitä, jotta he myöhemmin elämässään voivat omaksua heille oletetusti kuuluvan ”luonnollisen” vastuun kodin piiristä. Haastateltavat kuvaavat tyttöjen tekevän hyvin paljon kotitöitä myös omissa kodeissaan, mikä kuvastaa myös tätä ajattelutapaa.

Hegemoniset maskuliinisuuden muodot konstruoidut vastakkaisina feminiinisinä pidetyille arvoille ja aktiviteeteille. Robinsonin mukaan hoivan vahva assosioituminen feminiinisyteen etäännyttää hegemonisia maskuliinisuuden muotoja hoivan arvoista ja käytännöistä.³³³ Miehiin ja poikiin kohdistuvat odotukset ja sukupuolirooleja koskevat käsitykset ovatkin haastateltavien mukaan yksi syy sille, että miehiä ei juuri nähdä

---

³³² AGTR 2016a, 21.

³³³ Robinson 2011b, 22.

hoivatyössä Perussa.³³⁴ Kotitaloustyö on niin vahvasti naisiin yhdistetty ala, että on vaikeaa kuvitella miesten työskentelevän tulevaisuudessakaan kovin laajalti kotitaloustyössä – muutoksen tulisi lähteä siitä, että kotitaloustyötä ei nähtäisi ainoastaan feminiinisenä työnä. Useat haastateltavat käyttivät sanaa *machismo*, jonka voi suomentaa sovinismiksi tai machokulttuuriksi, kuvatessaan vallalla olevaa maskuliinisuuden mallia, johon muiden hoivaaminen ja kodin piirissä työskentely asettuvat huonosti. Haastateltavien mukaan machokulttuurissa miesten ja poikien työskentelyä kotitalouksissa ei työn feminiinisuuden takia pidetä sopivana. Yksi haastateltava kuvaili kotitaloustyöhön liittyviä sukupuolirooleja:

H1: Lapsikotitaloustyöntekijät ovat suurimmaksi osaksi tyttöjä. On myös poikia, mutta heitä on vähemmän, koska kotitaloustyötä pidetään feminiinisenä toimintana. Kyse on ihmisten ja perulaisen kulttuurin *machismosta*. Niinpä pojat [...] tekevät yleensä muita töitä, työskentelevät kivenhakkuussa, he kantavat tavaroita. Joten pojat eivät tee paljon kotitaloustyötä, mutta kyllä heitäkin on, he tekevät ostoksia tai hoitavat pienempiä sisaruksiaan ja sukulaislapsiaan.

Pojat siis työskentelevät usein toisenlaisissa, ”miehekkäämpinä” pidetyissä työtehtävissä, kuten kivenhakkuussa. Huolimatta siitä, että hoivaa ja kotitaloustyötä pidetään feminiinisinä aloina, on kotitaloustyötä tekevien lasten joukossa San Juan de Mirafloresissa myös paljon poikia. Haastateltavien mukaan erityisesti nuorimmissa ikäluokissa, noin 12 ikävuoteen asti, poikia työskentelee kotitaloustyössä jopa lähes yhtä paljon kuin tyttöjä. Mitä vanhemmista lapsista on kyse, sen selkeämmin jakautuminen perinteisten sukupuoliroolien mukaisille aloille alkaa kuitenkin näkyä. Tilanteen voi tulkita kertovan ainakin jossain määrin siitä, että sukupuoleen liittyvät rooliodotukset ovat joustavampia pienemmällä lapsilla: pienempiin poikiin ei ehkä kohdistu yhtä vahvaa painetta tehdä ”miehekkäänä” pidettyä työtä.

Erään haastateltavan mukaan erityisesti lasten isät ovat esteenä poikien työskentelylle kotitaloustyössä. Isät eivät näe kotitaloustyön tekemistä pojille sopivana vaihtoehtona, vaan machokulttuuri muovaa vahvasti käsityksiä pojille sopivista rooleista ja työn muodoista. Isät usein suoranaisesti kieltävät poikiaan tekemästä kotitaloustyötä:

Haastattelija: Olet siis nähnyt, että tyttöjen ja poikien välillä on eroa, että pojat aloittavat [työskentelyn]...

H10: Hieman myöhemmin. Hieman myöhemmin, kyllä, näin se on, myös kulttuurin takia. Kulttuurin takia, koska on paljon *machismoa*, on toki myös poissaolevia isä. Mutta isät myös sanovat, että poika ei voi tehdä sitä, hän ei voi tehdä tätä, joten isä on se, joka sanoo ei. Toisin sanoen tytöt ovat olemassa lastenhoitoa, siivousta ja pyykinpesua varten, ja poika ei voi tehdä näitä asioita. Kun taas kaikki San Juanin tytöt voivat tehdä kotitöitä. Joten tämä johtuu

³³⁴ Perun kotitaloustyöntekijöistä on ILO:n arvion mukaan naisia yli 95 prosenttia (ILO 2013b, 11).

machismosta, ja kulttuurista myös, koska tämä on jotakin, minkä menneet sukupolvet ovat jättäneet meille. Kyllä, se on ketju.

Haastateltava liittyy *machismoon* käsityksen siitä, että pojat eivät voi tehdä kotitaloustyötä. Poikien saattaa juuri näiden kotitaloustyöhön liittyvien asenteiden takia olla vaikeampaa identifioitua lapsikotitaloustyöntekijöiksi, vaikka he todellisuudessa tekisivätkin kotitaloustyötä. Pojat saattavat tuntea häpeää siitä, että joutuvat tekemään feminiiniseksi miellettyä kotitaloustyötä. AGTR:n vuonna 2009 toteuttamassa tutkimuksessa Pamplona Altassa kiinnitettiin huomiota siihen, että erityisesti lapsikotitaloustyötä tekevien poikien oli vaikeaa identifioitua lapsikotitaloustyöntekijöiksi. Kotitaloustyötä tekevät pojat eivät mielellään myöntäneet asiaa ja sanoivat yleensä työskentelevänsä ainoastaan siivoamiseen liittyvissä työtehtävissä – tytöille puolestaan ei ollut vaikeaa kertoa tekevänsä kotitaloustyötä.³³⁵ Vaikuttaakin siltä, että pojat eivät mielellään myönnä työskentelevänsä hoivaavissa tehtävissä. Kuitenkin kyseistä tutkimusta varten haastatelluista pojista 50 prosenttia hoitikin työkseen lapsia.³³⁶ On selvää, että erityisesti muiden hoivaamiseen liittyvät työtehtävät liitetään hyvin vahvasti feminiinisyyteen. Onkin todennäköistä, että osaa kotitaloustyötä tekevästä pojista ei tunnusteta, mikäli nämä eivät itse ole valmiita kertomaan tekemästään työstä. Tämä tilanne on selkeä osoitus siitä, miten hegemoniset maskuliinisuuden muodot ovat haitallisia myös pojille: rajoittavien sukupuoliroolien takia pojat joutuvat häpeämään ja piilottelemaan tekemäänsä työtä eivätkä todennäköisesti saa myöskään apua mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Muiden hoivaamista sisältävät työtehtävät annetaan useammin tyttöjen kuin poikien vastuulle. Työnantajat valitsevat tyypillisesti mieluiten tyttöjä hoitamaan omia lapsiaan – erityisesti 12–13-vuotiaita tyttöjä palkataan usein hoivatehtäviin.³³⁷ Useat haastateltavat mainitsivatkin kotitaloustyötä tekevien lasten työtehtävien jakautuvan pitkälti perinteisten sukupuoliroolien perusteella. Kodin piiriin sijoittuvat ja muiden hoivaamiseen keskittyvät työt nähdään yleisesti tytöille sopivimpina. Kodin ulkopuolelle sijoittuvan kotitaloustyön, kuten ostoksilla käymisen tai veden kantamisen, taas nähdään soveltuvan paremmin pojille. Myös tyttöjen ja poikien työskentelyolosuhteissa on yleensä selkeitä eroja. Haastateltavat näkivät, että kotitaloustyötä tekevilla pojilla on usein enemmän valinnanvaraa ja vapauksia kuin tytöillä. Eräs haastateltavista totesi, että kotitaloustyötä tekevät pojat työskentelevät

---

³³⁵ AGTR 2010, 11.

³³⁶ AGTR 2010, 83.

³³⁷ AGTR 2010, 11.

yleensä myös kodin piirin ulkopuolella eivätkä ole yhtä sidoksissa kodeissa tehtävään työhön kuin tytöt:

Haastattelija: Joten tällä [asenteella lapsikotitaloustyötä kohtaan] on paljon myös tekemistä sukupuoliroolien kanssa?

H2: Osin kyllä, sillä suurin osa niistä, jotka tekevät kotitaloustyötä on naisia ja tyttöjä. Myös pojat työskentelevät kotitaloustyössä, mutta yleensä tehden yhdistelmätyötä, eikä vain, he käyvät enemmän hoitamassa asioita tai he voivat auttaa myös [työnantajan omistamassa] kaupassa. On niin, että pojilla on enemmän vapautta, ja vaikka he voivatkin tehdä vähän ruokaa, lakaista ja niin edelleen, he tekevät lisäksi muita asioita. Tytöt ovat enemmän sidottuja koteihin.

Tämä tilanne, jossa tytöt ovat poikia tiukemmin sidoksissa koteihin, liittyy vahvasti käsitykseen kodista yksityisenä ja feminiinisenä tilana. Pojille nähdään tyttöjä sopivampana ”julkisen” alueella työskentely, kun taas tyttöjen työskentelyä ja liikkumista rajataan tiukemmin kodin piiriin. Taustalla saattaa olla myös ajatus tyttöjen suojelemisesta ja siitä, että kodeissa tytöt ovat turvallisemmassa ympäristössä. Haastateltava liittyy poikien suuremman vapauden siihen, että nämä saavat liikkua vapaammin ja tehdä erilaisia työtehtäviä. Kodin piiriin sidottu työ vaatii usein enemmän omistautumista työnteolle. Tytöt ovat tyypillisemmin täysin sidoksissa työpaikkaansa ja työtehtäviinsä. Tyttöjen työskentelyyn tiukemmin kodin piirissä on yhteydessä myös se, että tytöt tekevät usein pidempiä työpäiviä kuin pojat ja aloittavat työskentelyn poikia nuorempina. Yksi haastateltava kuvasi tätä lasten tekemän kotitaloustyön yhteyttä julkisen ja yksityisen tilan väliseen sukupuolittuneeseen erotteluun osuvasti:

H5: Suurimmaksi osaksi [lapsikotitaloustyöntekijät] ovat tyttöjä, ja juuri tämän ongelman takia, sukupuolen takia, koska sanotaan, että miesten paikka on kadulla, naisten kotona, eikä niin.

Miehet ja pojat siis kuuluvat yleisen ajattelutavan mukaan kadulle, julkisen elämän alueelle, kun taas tyttöjen ja naisten paikka on kotona yksityisen alueella. Tällainen käsitys on vahingollinen ja vahvistaa stereotyyppioita naisten ja tyttöjen ”luonnollisista” taidoista hoivatyössä. Käsitykseen hoivan luontaisesta sopivuudesta tytöille liittyy nähdäkseni myös se, että pojille kotitaloustyöstä maksettavat korvaukset ovat tyypillisesti hieman suurempia kuin tytöille.³³⁸ Tämän voi osaltaan nähdä johtuvan siitä, että hoivaamista pidetään tytöille luontaisena ominaisuutena, josta ei välttämättä ole tarpeen maksaa rahallista korvausta. Käsitys tyttöjen kuulumisesta yksityisen alueelle myös rajoittaa tyttöjen toimijuutta. Yksi haastateltavista korosti kotitaloustyön ongelmallisuutta juuri siitä näkökulmasta, että kodeissa tytöt ovat eristyksissä. Hänen mukaansa koulutus on kaikkein tärkein asia, joka voi muuttaa kotitaloustyötä tekevien

---

³³⁸ AGTR 2010, 38.

tyttöjen elämää paremmaksi. Kotitaloustyön tekeminen kuitenkin vaikeuttaa lasten mahdollisuutta keskittyä koulunkäyntiin ja monet jättävät koulun kesken teini-iässä. Haastateltava korosti koulutuksen laajempaa merkitystä myös sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamisessa:

H4: Ja uskon myös, että naisiin kohdistuvan väkivallan taso tulisi laskemaan, koska opiskelu saa sinut näkemään elämän erilaisella tavalla. Se saa sinut näkemään, että olet oikeuksien subjekti, että sinulla on oikeuksia. Että et ole tässä maailmassa vain, koska, koska olet. Koulussa juttelet muiden kanssa, saat ystäviä, kun taas kotona olet eristyksissä, olet syrjässä. Sinulla ei ole tukiverkostoja. Koulutus on avain. Koulu on hyvin tärkeä paikka.

Lainauksessa nousee esiin lasten tekemän kotitaloustyön ja yleisemminkin kotitaloustyön näkymättömyys: kodeissa työskentelevät lapset ovat eristyksissä, syrjässä ja ilman tukiverkostoja. Ympäröivän yhteiskunnan silmissä he ovat näkymättömiä lapsia. Tämä näkymättömyys kietoutuu yhteen työn yksityisen kontekstin kanssa, josta johtuen kotitalouksissa tehtävää työtä ei tyypillisesti pidetä tasa-arvoisena työn muotona muiden kanssa. Tähän liittyy kiinteästi myös käsitys lasten tekemästä kotitaloustyöstä auttamisena.³³⁹

Kotitaloustyötä pidetään usein turvallisena työnä erityisesti tytöille, mutta työn luonteen ja suljetun työskentely-ympäristön takia siihen liittyy erityisiä riskejä. Kaikki haastateltavat nostivat esiin, että kotitaloustyöhön liittyy paljon potentiaalisia vaaratilanteita. Lapsikotitaloustyöntekijöiden turvallisuus onkin työskentelyn takia usein uhattuna. Yksi haastateltavista kuvaili seuraavasti lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyviä riskejä:

H4: Kuvittele, että lähetät oman tyttäresi töihin hoitamaan lasta, hän on seitsemän-kahdeksanvuotias, hän menee hoitamaan vauvaa. Mitä jos hän pudottaa lapsen sylistään? Jos hän menee laittamaan ruokaa ja sytyttäessään lieden hän saa palovammoja, tai siivotessaan portaita hän kaatuu ja vierii alas portaita? Emme ajattele paljon tällaista. Toisin sanoen, emme ajattele sitä, emme näe mahdollisena, että niin tapahtuisi omalle tyttarellemme. Koska he [vanhemmat] sanovat aina, että katso, minä olen yhä tässä, eikä ajatella niitä jälkiä joita työskentely sinuun jättää. He eivät ajattele mitä kaikkea voi sattua, että olet alttiina seksuaaliselle hyväksikäytölle, fyysiselle väkivallalle, sitä ei nähdä.

Haastateltava kuvailee, millaisia vahinkoja kotitaloustyötä tekeväälle lapselle voi sattua ja puhuu myös väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön mahdollisuudesta. Hänen mukaansa vanhemmat, jotka ovat itse tehneet kotitaloustyötä lapsina, eivät useinkaan tule ajatelleeksi työn vaaroja. Kertoo osaltaan lapsikotitaloustyön tavanomaisuudesta, että siihen liittyviä ongelmia ja turvattomuutta luovia tekijöitä ei tyypillisesti tunnisteta.

---

³³⁹ Ks. analyysin luku 5.4. Käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena.

Useat haastateltavat korostivat lapsikotitaloustyöntekijöiden riskiä joutua fyysisen, henkisen tai seksuaalisen väkivallan uhriksi työpaikoillaan. Tekijöiden syylliseksi todistaminen on usein vaikeaa, sillä kotitaloustyöntekijöihin kohdistuva väkivalta tapahtuu kodeissa, suljetussa ympäristössä. Monet haastateltavat yhdistivät kotitaloustyötä tekevien lasten heikon itsetunnon, pelot ja vaikeudet puhua ongelmistaan näiden kokemaan väkivaltaan ja hyväksikäyttöön. Eräs haastateltavista koki tärkeimmäksi auttaa lapsikotitaloustyöntekijöitä nimenomaan tarjoamalla psykososiaalista tukea:

H8: He pelkäävät ilmaista itseään. He pelkäävät puhua työnantajan kanssa parannuksista [...] ja joitakin heistä on myös yritetty käyttää hyväksi seksuaalisesti, ja myös kohdella kaltoin, he ovat kohdanneet väkivaltaa. Joten uskon, että kaikki tämä on vahingoittanut heidän minäkuvaansa ja viestintäänsä, ja tämä on heille ongelma. Ja toiseksi, jotta heitä voitaisiin auttaa, heitä tulisi auttaa juuri tällä tunnepuolella, niissä asioissa, jotka liittyvät psykososiaaliseen puoleen. Että he pystyisivät arvostamaan itseään, hyväksymään itsensä, rakastamaan itseään ja tuntemaan olonsa turvalliseksi. Voimaannuttaa heitä.

Hoivan käytäntöjen vahvasta sukupuolittuneisuudesta Pamplona Altassa kertoo osaltaan se, että haastateltavien kertomuksissa vastuu hoivan järjestämisestä kodeissa on lähes aina naisten vastuulla. Äitien käytännön vastuu kodista ja lapsista näkyy esimerkiksi siinä, että AGTR tekee perhetyötä lähes yksinomaan äitien kanssa. Iso osa San Juan de Mirafloresin lapsikotitaloustyöntekijöistä elää haastateltavien mukaan yksinhuoltajaäitien kanssa tai perheissä, joissa isä ei juuri ole läsnä tai osallistu lasten kasvatukseen. Noin puolet AGTR:n vuonna 2009 toteuttamaa tutkimusta varten haastatelluista lapsista eli perheessä, jossa vanhemmat olivat eronneet.³⁴⁰ Köyhyydessä eläville yksinhuoltajaäideille lastenhoidon järjestäminen on erityisen vaikeaa. Haastateltavien mukaan useimmissa tapauksissa äiti on se, joka vastaa lastenhoidon järjestämisestä.

Myös kotitaloustyötä tekevien lasten työnantajista puhuttaessa haastateltavat viittaavat useimmiten naistyönantajaan, yleensä tätiin, naapurin rouvaan tai kummitätiin. Tämäkin kertoo osaltaan kodin töiden käytännön jakautumisesta: kodin työt ovat naisen vastuulla, ja tämä voi tarpeen tullen siirtää vastuun eteenpäin ulkopuoliselle työntekijälle. Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijät siis elävät ympäristössä, jossa naiset pitkälti vastaavat hoivajärjestelyistä. Nämä lapsille tarjolla olevat roolimallit vaikuttavat myös heidän käsityksiinsä siitä, kenen velvollisuus hoivan tuottaminen on. Miesten poissaolo hoivaavista rooleista liittyy haastateltavien mukaan siihen, että

---

³⁴⁰ AGTR 2010, 18.

hegemoniseen maskuliinisuuden malliin, *machismoon*, ei sovi muiden hoivaaminen. *Machismoon* liitetään vahvasti myös fyysinen voimankäyttö ja väkivallan uhka. On selvää, että tämä hegemoninen maskuliinisuuden malli rajoittaa miehille sosiaalisesti hyväksytyjä toiminnan muotoja ja luo osaltaan myös epäluottamusta hoivaavia miehiä kohtaan. Mies nähdään helposti potentiaalisena uhkana, ei hoivan tarjoajana.

Haastateltavat liittivät *machismoon* myös perheväkivallan yleisyyden. Useissa haastatteluissa nousi esiin väkivallan yleisyys lapsikotitaloustyöntekijöiden perheissä. Miesten naisiin kohdistama väkivalta, etenkin henkinen väkivalta, nähdään tyypillisesti luonnollisena.³⁴¹ Haastateltavien mukaan lapsikotitaloustyöntekijöiden perheissä isien alkoholismi ja naisiin kohdistuva väkivalta on hyvin yleinen ongelma. Myös lapsiin kohdistuu väkivaltaa ja erilaiset ruumiilliset rangaistukset ovat hyvin yleisiä. Haastateltavat selittivät lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä vanhempien omilla kokemuksilla perheväkivallasta lapsuudenkodeissaan ja käyttäytymismallien siirtymisellä vanhemmilta lapsille. Yksi haastateltavista kuvaili, että monet äidit ovat vaikeassa tilanteessa naisiin kohdistuvan perheväkivallan ja puolison alkoholismin takia, mikä osaltaan ajaa heidät käyttämään ruumiillisia rangaistuksia lastenkasvatuksessa. Haastateltava näki, että monet äidit toistavat omasta lapsuudestaan tuttuja malleja omien lastensa kanssa:

H10: Toisinaan äidit ovat niin raivoissaan puolisonsa takia [...] ja lisäksi myös sen takia mitä heille on tapahtunut omassa lapsuudessaan, eikö, se on ikään kuin jotakin, jonka he toistavat omien lastensa kanssa [...] kyse on tästä, perheväkivallasta, joten äidit rankaisevat lapsiaan, on *machismoa*, isien alkoholismia, on paljon asioita, jotka korostuvat näiden lasten perheissä.

Lapsikotitaloustyöntekijöiden inhimillistä turvallisuutta eivät siis uhkaa ainoastaan työhön liittyvät riskit, vaan usein myös perheväkivalta. Haastateltavat korostivatkin, että lapsikotitaloustyöntekijöiden perheiden kanssa on tärkeää käsitellä lapsityön lisäksi myös muita teemoja, kuten väkivallattomia kasvatukseenkeinoja. Lasta suojelevan perheympäristön edistäminen onkin AGTR:n perhetyön yhtenä keskeisenä tavoitteena.³⁴² Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että lapsikotitaloustyöntekijöiden tilannetta pyritään parantamaan kokonaisvaltaisesti. Keskeistä onkin, että lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteen tarkastelu kapeasti ainoastaan työskentelyolosuhteiden näkökulmasta ei ole mielekäästä. Kun kysyin haastateltavilta AGTR:n työn aikaansaamista muutoksista, piti suurin osa järjestön työn suurimpana saavutuksena lasten parantunutta kohtelua heidän omissa perheissään, ei niinkään lasten

---

³⁴¹ AGTR 2016a, 23.

³⁴² AGTR 2016a, 45.

työskentelyyn liittyviä seikkoja suoranaisesti. Monet haastateltavista korostivat, että suurin perheissä tapahtunut muutos on ollut se, että vanhemmat eivät enää käytä ruumiillisia rangaistuksia lapsiaan kohtaan.

5.2. Köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen

Toinen merkittävä tutkimusaineistossa esiin nouseva lasten tekemän kotitaloustyön taustalla oleva syy on köyhyys ja sen yhteydet hoivan eriarvoiseen jakautumiseen. Haastateltavien mukaan köyhyys on jossakin määrin syynä kaikkien San Juan de Mirafloresin lasten työskentelyyn. Lapset työskentelevät saamansa korvauksen takia, oli kyseessä sitten ruoka, tavara tai pieni rahallinen korvaus. Pamplona Altassa valtaosa perheistä elää köyhyydessä tai äärimmäisessä köyhyydessä, joten lasten työnteostaan saama korvaus on monien perheiden toimeentulon kannalta merkittävä. Haastateltavat kuvailivat, että äärimmäisessä köyhyydessä eläville perheille on iso helpotus, kun lapsi saa päivän aterian korvaukseksi tekemästään työstä. Yksi haastateltavista kuvasi lasten saamien korvausten merkitystä lapsille ja heidän perheilleen:

H10: Taloudellinen tarve [vaikuttaa lasten työskentelyyn] myös, koska kahdenkymmenen tai kolmenkymmenen *céntimon* [alle 10 senttiä] palkalla lapsi tuntee itsensä onnelliseksi, eikä vain. Ja saadessaan vaikka jotakin syötävää lapsi on hyvin tyytyväinen [...] ja nuorten tapauksessa myös, koska kahdenkymmenen *solen* tai kolmenkymmenen *solen* tienäminen [noin 5–8 euroa] on jo aika paljon koulutarvikkeiden ostamiseen, äidin auttamiseen, kotona auttamiseen.

Etenkin pienemmät lapset ovat haastateltavan mukaan tyytyväisiä pieneenkin työstä saamaansa korvaukseen. Nuorten saamat korvaukset ovat monesti jo suurempia ja saattavat olla merkittävä lisä perheen toimeentuloon. Toinen haastateltava kuvaili eroja äärimmäisessä köyhyydessä ja ”ainoastaan köyhyydessä” elävien lasten työskentelyn syissä. Haastateltavan mukaan äärimmäisessä köyhyydessä elävät lapset työskentelevät juuri siksi, että siten he voivat osallistua perheensä kaikkein välttämättöimpiin menoihin, kun taas jälkimmäiseen ryhmään kuuluvien lasten työskentelyn syynä on se, että lapset tarvitsevat rahaa henkilökohtaisiin menoihinsa:

H9: Minä olen nähnyt kahdenlaisia syitä sille, miksi lapset aloittavat kotitaloustyön tekemisen. Täällä Pamplonassa on kahdenlaisia perheitä, äärimmäisessä köyhyydessä ja köyhyydessä eläviä perheitä [...] äärimmäisessä köyhyydessä elävät lapset ovat niitä lapsia jotka työskentelevät, koska heidän todella täytyy, koska heidän täytyy ostaa omat tavaransa tai auttaa äitiään päivän ruuan saamisessa ja niin edelleen. Ja lapset, jotka asuvat [Pamplonan] matalammalla olevilla alueilla, ainoastaan köyhyydessä, näiden lasten vanhemmat pääasiassa kattavat vain omat menonsa ja kodin perustarpeet. Ja sen takia lapset, omien tarpeidensa takia, he ajautuvat tekemään kotitaloustyötä, huolehtiakseen omista tarpeistaan, jotta heillä olisi taskurahaa ja jotta he voisivat mennä kouluun. Sillä toisinaan vanhemmilla ei riitä rahaa lastensa tarpeisiin.

Äärimmäisessä köyhydessä eläville lapsille työskentely on siis tarpeen päivittäisen selviytymisen takia. ”Ainoastaan köyhydessä” eläville lapsille kyse on enemmän tietystä taloudellisesta itsenäisyydestä. Käytännössä kuitenkin myös näille lapsille työnteke on usein tarpeen koulunkäynnin mahdollistamiseksi. Vaikka peruskoulutus on julkisissa kouluissa ilmainen, vaatii peruskoulun käyminen köyhydessä eläviltä perheiltä suhteellisesti suurta taloudellista panostusta lasten koulunkäyntiin: koulutarvikkeet, koulupuvut ja ruoka on ostettava itse. Useat haastateltavat mainitsivat rahan ansaitsemisen koulutarvikkeita tai koulumatkoja varten lasten työskentelyn syynä.

Haastateltavat kuvailevat Pamplona Altassa asuvien lapsikotitaloustyöntekijöiden asumisoloja heikoiksi. Alueen infrastruktuuri on puutteellinen ja monista kodeista etenkin ylhäällä kukkuloilla sijaitsevilla uusilla asuinalueilla puuttuu esimerkiksi juokseva vesi, viemärointi ja sähkö. AGTR:n kokemuksen mukaan Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijät ovat tyypillisesti köyhimpien perheiden lapsia, kun taas lasten työnantajina toimivat usein ne, jotka ovat saavuttaneet hieman paremmat asuinolosuhteet.³⁴³ Myös edellisessä lainauksessa haastateltava viittaa matalammalla sijaitsevilla alueilla asuviin perheisiin, jotka ovat yleensä hieman paremmassa taloudellisessa asemassa kuin korkeammalla sijaitsevilla alueilla asuvien lasten perheet. Pamplona Altan sisäisten elinolojen valtavia eroavaisuuksia kuvaa hyvin erään työntekijän kertomus siitä, miten ensimmäinen vierailu eräälle köyhimmistä alueista oli hänelle hyvin vaikea kokemus:

H7: Minä asun Pamplona Altassa, San Juan de Mirafloresissa, mutta en ollut koskaan nähnyt sellaisia paikkoja kuin Rinconada. Kotoani näin aina kukkulat, olin miettinyt millaista siellä olisi, mutta en ikinä ollut noussut tänne, näin ylös asti. Ja kun tulin ensimmäistä kertaa, yllätyin aika lailla, että täällä oli niin paljon ihmisiä, en koskaan ollut nähnyt tällaista, ja kaikki, portaita ylös kiipeäminen, kaikki tämä... Ensimmäinen kerta oli minulle vaikea, mutta sopeuduin. Ja lasten tilanne oli hyvin, tuota, tärkeä minulle, koska lasten näkeminen näissä tilanteissa, se miten perheet asuivat, ja myös sen näkeminen, että lapset ovat alttiina monille sairauksille, koska täällä kasvatetaan sikoja [laittomasti], joten täällä on paljon sairauksia.

Haastateltava kuvailee, että hänelle oli vaikeaa nähdä, millaisissa oloissa lapset yhdellä Pamplona Altan köyhimmistä alueista elivät. Onkin selvää, että monet Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijät tulevat hyvin köyhistä oloista. Etenkin äärimmäisessä köyhydessä eläville lapsille työskentely on keino päivittäiseen selviytymiseen ja köyhyden aiheuttamaa turvattomuutta vastaan taisteluun. Vaikka onkin niin, että lasten kotitaloustyöstä saama korvaus on perheille usein taloudellisesti merkittävää, vaikuttaa

---

³⁴³ AGTR 2010, 17.

lasten tekemään kotitaloustyöhön suuresti myös hoivapalvelujen heikko saatavuus San Juan de Mirafloresin kaltaisilla köyhillä alueilla. Useat haastateltavat nostivatkin esiin, että lasten tekemän kotitaloustyön eräs merkittävä syy on lastenhoitomahdollisuuksien puuttuminen köyhiltä kotitalouksilta.

Haastateltavat kritisoivat valtavaa yhteiskunnallista eriarvoisuutta hoivapalvelujen saavutettavuudessa. Köyhydessä elävillä perheillä on hyvin vähän vaihtoehtoja lasten, vanhusten ja sairaiden hoidon järjestämiseen. Hoivan eriarvoiseen jakautumiseen liittyy myös terveystalouden heikko saavutettavuus San Juan de Mirafloresin kaltaisilla köyhillä alueilla. Pamplona Altassa edullisia hoivapalveluita ei ole saatavilla, vaan ainoa saavutettavissa oleva ratkaisu monille perheille on palkata naapurin tai sukulaisen lapsi hoivatyöhön. Perheen sosioekonominen asema siis määrittää pitkälti sitä, millaisia mahdollisuuksia perheillä on hoivan saamiseen ja tarjoamiseen Köyhydessä elävissä perheissä vanhempien työpäivät ovat hyvin pitkiä ja työpaikat sijaitsevat kaukana Pamplona Altan kaltaisista pääkaupungin reuna-alueista. Etenkin naiset työskentelevät tyypillisesti epävirallisella sektorilla olosuhteissa, jotka tekevät työn ja perhe-elämän yhdistämisen hankalaksi.³⁴⁴

Mielenkiintoinen havainto on, että kotitaloustyötä tekevien lasten työnantajat ovat usein itse kotitaloustyöntekijöitä, jotka käyvät töissä Liman varakkaammilla alueilla. Näille naisille, jotka tekevät pitkiä työpäiviä kotitaloustyöntekijöinä kaupungin hyvätuloisilla alueilla, lasten palkkaaminen hoivatyöhön on usein ainoa mahdollisuus järjestää hoivaa omille lapsilleen. Pamplona Altan kotitaloustyötä tekevien lasten työnantajat eivät siis yleensä ole varakkaita kotitalouksia, vaan on tyypillistä, että lasten työnantajat ovat itsekin kotitaloustyöntekijöitä. Yksi haastateltava kuvaili näitä yhteyksiä lasten ja aikuisten tekemän kotitaloustyön välillä seuraavassa lainauksessa:

H4: Näillä tytöillä, jotka työskentelevät [Liman] köyhillä alueilla, joissain paikoissa heidän työnantajansa ovat kotitaloustyöntekijöitä. Viitataan siihen, että tämä tyttö joka tekee kotitaloustyötä, hänen työnantajansa voi itse olla kotitaloustyöntekijä, joka käy töissä Mirafloresissa tai Surcossa [hyvätuloisten asuinalueita Limassa].

Haastattelija: Ja tämä tyttö taas työskentelee hänen kodissaan?

H4: Niin juuri. On olemassa myös tämä ryhmä tyttöjä. Koska hän [tytön työnantaja] haluaa jättää jonkun huolehtimaan kodistaan ja lapsistaan. Hän menee töihin Mirafloresiin tai Surcoon tai La Molinaan, ja hän tarvitsee jonkun, joka katsoo kodin ja lasten perään. Joten hän [työnantaja] voi olla kotitaloustyöntekijä. Mutta [näin tapahtuu] myös siksi, että ei ole olemassa paikkoja, joihin nämä naiset voisivat jättää lapsensa, eikä vain.

---

³⁴⁴ AGTR 2010, 78.

Haastattelija: Niin, valtion tukea tälle ei ole?

H4: Niin, ei ole, joten naisen ratkaisu tilanteeseen on, että naapurin tyttö tulee hoitamaan hänen lapsiaan.

Haastattelija: Se on välttämätöntä.

H4: Niin juuri, ja se on kuin venäläistä rulettia, josta ei ole ulospääsyä. Koska se, mitä pitäisi tapahtua on, että näillä köyhillä alueilla olisi paikkoja, joihin naiset voisivat jättää lapsensa ja mennä töihin. Heidän lapsensa olisivat lisäksi paremmassa turvassa, koska pienten lasten jättäminen toisten pienten lasten hoidettavaksi on vaarallista molemmille. Mutta ei ole olemassa muuta ratkaisua, toisin sanoen, se ei ole jotakin pohdittua ja suunniteltua, ”haluan palkata lapsia töihin”, vaan sitä tehdään siksi, että palkka jota hän [lapsen työnantaja] ansaitsee, paljonko se on? Joten se on ketju.

Haastateltava kuvailee lainauksessa, että lasten palkkaaminen töihin ei aina ole ”jotakin pohdittua ja suunniteltua”, vaan kyse on monille lasten työnantajille pakkotilanteesta. Nainen tekee työkseen kotitaloustyötä jollakin Liman varakkaista asuinalueista ja tarvitsee jonkun huolehtimaan lapsistaan ja kodistaan, joten hän palkkaa tehtävään lapsen, koska vaihtoehtona on jättää lapset yksin kotiin. Kertomuksesta käy selvästi ilmi, että lasten palkkaaminen kotitaloustyöhön johtuu toisinaan valinnan mahdollisuuksien puuttumisesta. Haastateltava kuvailee tilannetta venäläiseksi ruletiksi. Tämä on kiinnostava rinnastus, sillä vertauksella haastateltava liittyy lasten tekemän hoivatyön vahvasti turvallisuuteen. Lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyykin monenlaisia riskejä. Hoivapalvelujen heikko saatavuus heikentää merkittävästi niin hoivatyön tekijöiksi päätyvien lasten kuin heidän hoivaamiensa lasten inhimillistä turvallisuutta.

Eriarvoisuus hoivan saavutettavuudessa vaikuttaa toisaalta myös toiseen suuntaan: monet lapset päätyvät työskentelemään juuri sen takia, etteivät vanhemmat joutuisi jättämään heitä työpäiviensä ajaksi yksin kotiin. Haastateltavat nostivat esiin, että toisinaan vanhemmat – jotka kenties itse tekevät työkseen kotitaloustyötä – lähettävät isommat lapsensa kotitaloustyöhön naapureiden tai sukulaisten koteihin, jotta nämä eivät joutuisi olemaan koko päivää yksin omassa kodissaan. Eräs haastateltavista kuvaili tätä vanhempien motiivivia seuraavasti:

H8: San Juan de Mirafloresissa suurin osa lapsista, jotka on identifioitu lapsikotitaloustyöntekijöiksi, tekee työtä sukulaisilleen. Mitä tämä tarkoittaa? Sitä, että he tekevät töitä tädilleen, sedälle, kummitädilleen, ehkä veljelleen joka on jo saanut omia lapsia. Ja syynä tälle on ollut enemmän se, kuten sanoin sinulle, syynä tälle on osin ollut juuri se, että omissa kodeissaan lapset ovat yksin. Ei ole ketään, joka katsoisi heidän peräänsä. Ja toisinaan vanhemmat ajattelevat, että on turvallisempaa, että he ovat jonkun kotona. Joten toisinaan [vanhemmat] lähettävät heidät tädin tai sedän kotiin, sen sijaan että he olisivat ulkona, eikö vain, koska ulkona lapset voivat eksyä, he voivat lähteä jengien matkaan [...] joten vanhemmista on turvallisempaa, että lapset ovat jonkun kotona.

Haastateltava kuvailee, että vanhemmilla on lasten lähettämässä kotitaloustyöhön motiivina ajatus turvallisuudesta: vanhemmat ajattelevat lasten olevan paremmassa turvassa viettäessään päivänsä sukulaisten luona. On selvää, että vanhemmat eivät näe hyvänä vaihtoehtona lasten jättämistä yksin kotiin etenkin Pamplona Altassa, jossa turvattomuus on haastateltavien mukaan suuri ongelma.³⁴⁵ Ajan viettäminen sukulaisten luona kuitenkin tarkoittaa lapsille usein kotitaloustyön tekemistä.

Hoivan alitarjonta ja eriarvoisuus hoivapalvelujen saavutettavuudessa on siis merkittävä Pamplona Altan lasten kotitaloustyötä selittävä tekijä. Globaalin hoivaketjun käsite kuvaa niitä yhteyksiä, joita ihmisillä ympäri maailmaa on toisiinsa perustuen hoivan tarjoamiseen. Tämän tapaustutkimuksen osalta ei voida puhua globaaleista hoivaketjuista, mutta yhteydet Pamplona Altan aikuisten ja lasten tekemän hoivatyön välillä ovat selkeät. Voidaankin sanoa, että tämän tapaustutkimuksen aineistosta nousee esiin paikallisia hoivaketjuja. Tyypillisessä haastateltavien kuvailemassa hoivaketjussa Liman hyvätuloisella alueella asuva äiti tarvitsee lapsilleen hoitajan työpäiviensä ajaksi, joten hän palkkaa työhön kotitaloustyöntekijän köyhemmältä asuinalueelta, kuten Pamplona Altasta. Kotitaloustyöntekijänä työskentelevä nainen puolestaan tarvitsee omille lapsilleen hoitajan, mutta hänen kotitaloustyöstä ansaitsemansa palkka ei riitä aikuisen kotitaloustyöntekijän palkkaamiseen, joten hän palkkaa naapurin tytön hoitamaan lapsiaan. Yates on todennut, että globaalit hoivaketjut vahvistavat eriarvoisuutta hoivaresurssien jakautumisessa, kun emotionaalista työtä siirtyy köyhistä maista rikkaisiin.³⁴⁶ Sama on totta paikallisella tasolla: hoivaresursseja ja emotionaalista työtä siirtyy hoivaketjuissa köyhimmiltä alueilta rikkaimmille. Tämä vaikuttaa hoivatyötä tekevien lasten inhimilliseen turvallisuuteen, sillä he jäävät itse ilman tarvitsemaansa hoivaa. Hoivatyön tekijöiden sosioekonominen asema on tyypillisesti heikko ja kotitaloustyöntekijät ovat maailman marginalisoiduimpien työntekijöiden joukossa. Hoivatyön tekijöiden joukossakin heikoimmassa asemassa ovat lapset, jotka jäävät ilman hoivaa ja joutuvat omaksumaan hoivavastuita jo hyvin nuorina. Kuten Robinson toteaa, hoivaketjut osoittavat hyvin sen, että inhimillinen turvallisuus on luonteeltaan relationaalista.³⁴⁷

---

³⁴⁵ Haastateltavat esimerkiksi kertoivat heihin alueella kohdistuneista uhkaavista tilanteista ja ryöstöyrityksistä, joihin liittyy usein myös fyysisen väkivallan uhkaa. Yksi haastateltavista oli ryöstetty työaikana.

³⁴⁶ Yates 2004, 373.

³⁴⁷ Robinson 2011b, 65.

Pamplona Altan lapsikotitaloustyön lähempi tarkastelu paljastaakin akuutin hoivakriisin Limassa ja laajemminkin Perussa. Hoivapalvelujen rajallinen saatavuus vaikuttaa moniin ihmisiin, mutta erityisesti köyhyudessa elävillä perheillä on hyvin vähän vaihtoehtoja mitä tulee hoivan järjestämiseen. Onkin selvää, että Pamplona Altan lasten tekemä kotitaloustyö kytkeytyy monella tasolla hoivaa koskeviin poliittisiin päätöksiin ja niistä aiheutuvaan hoivan eriarvoiseen jakautumiseen. Lapsikotitaloustyöntekijöiden äidit tekevät tyypillisesti huonopalkkaista hoivatyötä parempituloisissa kotitalouksissa ja kärsivät samaan aikaan vaikeuksista järjestää omien lastensa hoiva työpäivien ajaksi. Tämä näkyy muun muassa paradoksaalisessa tilanteessa, jossa monet köyhyudessa elävät lapset päätyvät tekemään kotitaloustyötä naapurien ja sukulaisten koteihin, koska heillä itsellään ei ole mahdollisuutta saada hoivaa.

5.3. Äideiltä tyttärille – kotitaloustyön periytyminen

Yksi San Juan de Mirafloresin lasten tekemää kotitaloustyötä selittävä tekijä on myös kotitaloustyön jonkinasteinen periytyvyys. Haastatteluissa nousi esiin, että kotitaloustyöntekijän ammatti näyttää Pamplona Altassa siirtyvän edelleen jossain määrin äideiltä tyttärille. Tähän viittaa myös AGTR:n toteuttama tutkimus, jossa havaittiin, että tutkimukseen osallistuneiden lapsikotitaloustyöntekijöiden äitien yleisin ammatti oli kotitaloustyöntekijä ja että äidin tekemä kotitaloustyö lisäsi erityisesti tyttöjen todennäköisyyttä aloittaa lapsikotitaloustyössä.³⁴⁸ Toisin sanoen kotitaloustyön tekeminen on vahvasti yhteydessä paitsi sukupuoleen, myös luokkaan: kotitaloustyöntekijät ovat tyypillisesti kotoisin köyhistä kotitalouksista. Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden äidit ovat usein itse työskennelleet ammatissaan hyvin nuoresta asti: keskimääräinen työskentelyn aloitusikä äideillä oli tyypillisesti 13 vuotta.³⁴⁹

Haastateltavien mukaan vanhemmat eivät omasta kokemuksestaan johtuen näe lasten työskentelyä huonona asiana, vaan pikemminkin positiivisena ja kasvattavana kokemuksena. Monet haastateltavista näkivätkin lapsikotitaloustyön yleisyyden liittyvän osittain kotoa tulevaan malliin. Yksi haastateltavista kuvaili lasten tekemän kotitaloustyön syiden olevan yhdistelmä taloudellisia syitä, kulttuuria ja vanhempien omia kokemuksia:

---

³⁴⁸ AGTR 2010, 20–21.

³⁴⁹ AGTR 2016a, 22.

H10: Yksi [syy lasten työskentelylle] on taloudellinen tarve. Toinen on kulttuuri. On niin, että me kaikki olemme tehneet sitä, minun perheeni tapauksessa lähes kaikki, minä ja sisarukseni työskentelimme kodeissa, äitini myös, joten se on ikään kuin ketju, sitä ei nähdä huonona asiana, vaan se nähdään jotenkin niin, että ”minä tein sitä, joten sinunkin tulee tehdä”. Se on jotakin, joka jatkuu ja jatkuu.

Haastateltavat pitivät lapsityön positiivisia puolia korostavaa ajatusmallia ongelmallisena muun muassa siitä syystä, että työskentely heikentää lasten mahdollisuutta keskittyä koulunkäyntiin. Lapsesta saakka tehty kotitaloustyö hankaloittaa huomattavasti muihin töihin siirtymistä tulevaisuudessa, sillä kotitaloustyö on yksi harvoista kouluttamattomille naisille ja tytöille sopivista töistä. Yksi haastateltava kuvaili, että vanhemmat eivät aina näe lasten työskentelyn seurauksia:

H4: Jos naisella [entisellä lapsikotitaloustyöntekijällä] olisi ollut mahdollisuus omistaa enemmän aikaa opiskelulle, olisi hänellä nyt toinen työ. Hänellä voisi olla toisenlainen työ, hän voisi parantaa tulojaan. Koska jos hän ei käynyt koulua, jos hän ei saanut ammattikoulutusta, hänen mahdollisuutensa saada muuta kuin kotitaloustyöntekijän työtä ovat lähes olemattomat. Ei ole mitään keinoa, ”haluan työskennellä vastaanotossa, haluan työskennellä toimistossa, haluan tehdä jotakin muuta”, ei ole monia mahdollisuuksia. Niinpä kyse on myös tästä, että ei nähdä seurauksia, eikä.

On tyypillistä, että lapset aloittavat työskentelyn omassa naapurustossaan Pamplona Altassa. Haastateltavien mukaan kuitenkin erityisesti tyttöjen tapauksessa lapset siirtyvät usein työskentelemään muualle Limaan äitiensä kanssa. Äidit ottavat lapset mukaan työpaikoilleen hoitamaan lapsia samalla, kun äiti siivoaa ja tekee muita kotitaloustöitä. Yksi haastateltavista kuvasi, miten monet lapset auttavat kotitaloustyöntekijöinä työskenteleviä äitejään juuri siitä syystä, ettei äideillä ole paikkaa jonne jättää lapsensa hoitoon. On tyypillistä, että nämä lapset jäävät itsekin myöhemmin koteihin työskentelemään:

H5: Toinen syy [lasten työskentelylle] on myös heidän arkielämänsä tai ikään kuin mallinsa, ja miksi sanon näin? Siksi, että heidän äitinsä ovat kotitaloustyöntekijöitä ja he ottavat lapsensa mukaan työskentelemään kanssaan, ja miksi? Siksi, ettei äideillä ole paikkaa, minne jättää lapsensa hoitoon, niinpä he menevät äidin seuraksi, ja myöhemmin hekin jäävät koteihin [työskentelemään].

Samat kaupunginosien nimet toistuvat haastateltavien puheessa: Pamplona Altassa asuvat kotitaloustyöntekijät työskentelevät yleensä Mirafloresin, San Isidron tai Surcon kaltaisilla, hyvätuloisten asuttamilla pääkaupungin keskeisillä alueilla. Robinsonin mukaan hoivan politiikan tarkastelu paljastaa myös paikan poliittikkoihin liittyviä valtasuhteita.³⁵⁰ Onkin selvää, että mahdollisuudet hoivan saamiseen ja tarjoamiseen ovat hyvin erilaiset Liman perifeerisillä alueilla, kuten Pamplona Altassa, ja

---

³⁵⁰ Robinson 2011b, 70.

hyvätuloisten asuinalueilla, kuten Mirafloresissa. Kertoo hoivatyön eriarvoisesta jakautumisesta ja hoivatyön heikosta arvostuksesta, että hyvätuloisissa perheissä työskentelevät kotitaloustyöntekijät asuvat itse Pamplona Altan kaltaisilla köyhillä alueilla.

Näen, että kotitaloustyön kytkökset luokkaan ja myös etnisyyteen ovat yhteydessä lapsikotitaloustyöhön liittyviin asenteisiin. Haastateltavien mukaan on yleistä, että lasten tekemää kotitaloustyötä perustellaan tiettyyn kulttuuriin kuuluvana piirteenä.³⁵¹ Tällainen käsitys on ongelmallinen ja vaikeuttaa lapsikotitaloustyöhön liittyviin ongelmiin puuttumista. Kotitaloustyössä työskentely liitetään Perussa tyypillisesti tiettyyn etnisyyteen: stereotyyppinen kuva kotitaloustyöntekijästä on vuoristosta kaupunkiin muuttaneen, ketšuaa puhuvan, köyhyydessä elävän nuoren naisen kuva.³⁵² Todellisuudessa ei voida sanoa, että olisi olemassa tyypillistä kotitaloustyöntekijän profiilia.³⁵³ Tämä stereotypia kuitenkin vaikuttaa kotitaloustyöntekijöitä koskeviin asenteisiin ja on selvää, että kotitaloustyöntekijöiden syrjinnällä on myös etnisyyteen perustuvan syrjinnän ulottuvuus. Useat haastateltavat kertoivat esimerkkejä kotitaloustyöntekijöihin kohdistuvasta syrjinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta. Syrjintä liittyy myös vahvaan valtahierarkiaan kotitaloustyöntekijöiden ja työnantajien välillä. Haastateltavien mukaan kotitaloustyötä ei nähdä normaalina työsuhteena, vaan monet työnantajat ajattelevat tekevänsä kotitaloustyöntekijälle palveluksen palkatessaan tämän töihin, vaikka kohtelu olisi hyvin syrjivää. Eräs haastateltavan kuvaili kotitaloustyön heikon arvostuksen yhteyttä kotitaloustyöntekijöiden huonoon kohteluun:

H4: On kyse siitä, että on naisia jotka eivät arvosta kotitaloustyötä. Miehistä suurin osa ei arvosta kotitaloustyötä. Mutta on myös aika suuri ryhmä naisia, joka ei arvosta kotitaloustyötä, viittaaan työnantajanaisten ryhmään, jolla on sama asenne kuin aviomiehellä, joka ei arvosta tätä työtä. Se on ketju. Aviomies ei arvosta sitä, vaimo ei arvosta sitä [...] eikä vaimo edes solidaarisuudesta naisena voi sanoa ”joo, teet todella lujasti töitä, ymmärrän”. Kohtelu voisi olla erilaista, mutta päinvastoin, ei, se on nöyryyttävämpää.

Haastateltava kuvaa lainauksessa, miten kyse ei ole ainoastaan sukupuoleen, vaan myös luokkaan perustuvasta syrjinnästä. Hän pitää työnantajanaisten asennetta pahimpana, sillä naisten välinen solidaarisuus puuttuu monissa tapauksissa täysin kotitaloustyöntekijän ja työnantajan välisestä suhteesta. Kotitaloustyö onkin vahvasti yhteydessä paitsi sukupuoleen, myös kysymykseen luokkaeroista ja etnisyydestä: kyse

---

³⁵¹ Ks. tarkemmin luku 5.4. Käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena.

³⁵² AGTR 2010, 13.

³⁵³ AGTR 2010, 13.

ei ole vain kotitaloustyön pitämisestä naisten työnä, vaan myös siitä, keiden naisten työnä kotitaloustyötä pidetään.

Etnisyyttä ei tätä tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa käsitelty suoraan.³⁵⁴ Etnisyyteen ja alkuperään perustuva (lapsi)kotitaloustyöntekijöiden syrjintä kuitenkin nousi epäsuorasti esiin monissa haastatteluissa. Haastateltavien mukaan Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden perheet ovat tyypillisesti kotoisin ”provinsseista” eli maaseudulta, usein vuoristoalueilta (*sierra*). Haastatteluissa nousi esimerkiksi esiin, että osa lapsikotitaloustyöntekijöiden perheistä puhui äidinkielenään muuta kuin espanjaa:

H6: Oli joitakin [äitejä] jotka eivät oikein ymmärtäneet siksi, että, no, minulla oli yksi tällainen perhe, koska äiti oli kotoisin maaseudulta eikä hän puhunut espanjaa.

Maan sisäiset siirtolaiset ja heidän jälkeläisensä kohtaavat tyypillisesti halveksuntaa ja syrjintää pääkaupungissa.³⁵⁵ Koska ketšuaa tai muita alkuperäiskieliä puhuvia kohtaan kohdistuu voimakasta syrjintää pääkaupungissa, on tyypillistä, että vanhemmat eivät opeta lapsia puhumaan omaa äidinkieltään.³⁵⁶ Tästä johtuen useimmat Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijät puhuvat äidinkielenään espanjaa, vaikka vanhempien äidinkieli olisikin jokin muu. 68 prosenttia AGTR:n vuonna 2009 tekemään tutkimukseen osallistuneista lapsikotitaloustyöntekijöistä määritteli oman etnisyytensä sanoilla *mestiza/o*, *chola/o*, *indigena/o* tai *andina/o*, jotka viittaavat yleensä juuriin vuoristossa, yhdeksän prosenttia määritteli itsensä valkoisiksi, seitsemän prosenttia afroperulaisiksi tai mustiksi, ja viisi prosenttia sanalla *amazónica/o*, joka viittaa juuriin Amazonian alueella.³⁵⁷ Tämän perusteella on todennäköistä, että monet Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöistä identifioituvat alkuperäiskansoihin kuuluviksi.

Luvussa 5.2. on todettu, että lapsikotitaloustyön yhtenä syynä on hoivan eriarvoinen jakautuminen ja köyhydessä elävien perheiden akuutti hoivakriisi. Asialla on kuitenkin myös toinen puoli: haastateltavien mukaan Perussa se, että perheellä on varaa palkata kotitaloustyöntekijä, nähdään symbolina korkeasta sosiaalisesta statuksesta. Kotitaloustyöntekijöiden palkkaamisessa on osittain kyse myös luokkaerojen näkyväksi tekemisestä ja oman sosioekonomisen aseman korostamisesta. Yksi haastateltavista

---

³⁵⁴ Tämä johtui sekä siitä, että oma ymmärrykseni intersektionaalisuuden merkityksestä kehittyi vasta aineiston analyysiprosessin aikana, että aiheen sensitiivisyydestä.

³⁵⁵ AGTR 2010, 12.

³⁵⁶ AGTR 2010, 12.

³⁵⁷ AGTR 2010, 12–13. Osalla näistä sanoista on itsemäärittelyssä positiivinen, mutta etnisyydeltään muihin ryhmiin kuuluvien käyttämänä rasistinen konnotaatio.

totesi, että kotitaloustyöntekijöiden palkkaamisen syynä ei aina ole todellinen tarve, vaan oman statuksen kohottaminen:

H4: On paljon kotitalouksia joilla ei toisinaan edes ole rahaa maksaa [palkkaa], ja he ottavat töihin kotitaloustyöntekijän surkealla palkalla, ja heillä on pieni koti, jossa he voisivat tehdä itse askareensa organisoidusti. Mutta se, että ihmisellä on kotitaloustyöntekijä, on synonyymi statukselle. Se antaa sinulle statusta, ”minulla on kotiapulainen”.

Voidaankin sanoa, että kotitaloustyö ja hoiva sijaitsevat monenlaisten valtasuhteiden risteymäkohdassa. Sukupuoleen liittyvien kysymysten tarkastelu erillään luokkaan ja etnisyyteen liittyvistä kysymyksistä ei anna kokonaisvaltaista kuvaa tilanteesta. Kyse ei siis ole ainoastaan siitä, että kotitaloustyötä pidetään feminiinisenä työnä, naisten ja tyttöjen työnä. Kyse on myös siitä, keiden naisten ja tyttöjen työnä heikosti arvostettua kotitaloustyötä pidetään. Kotitaloustyöntekijän palkkaaminen on haastateltavien mukaan joillekin naisille tapa tuoda esiin statuseroa muihin naisiin ja tyttöihin. Tämä pätee myös lapsikotitaloustyöntekijöiden kohdalla. Monet Pamplona Altan työnantajat näkevät lapsikotitaloustyöntekijän palkkaamisen omaa sosiaalista statusta parantavana asiana. Osa työnantajista myös pitää itseään hyväntekijöinä, koska he palkkaavat töihin köyhemmistä oloista tulevan lapsen.³⁵⁸

Robinson on todennut, että hoivan käytäntöjä maailmassa määrittelevät valtasuhteet, jotka perustuvat paitsi sukupuoleen, myös luokkaan, etnisyyteen ja paikkaan.³⁵⁹ Ne, jotka ovat vastuussa hoivan tarjoamisesta, ovat tyypillisesti yhteiskuntien heikoimmassa asemassa olevia naisia ja tyttöjä. Tämä näkyy myös Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden kohdalla. Hoivan tarjoamisesta Pamplona Altassa vastaavat suurelta osin lapset, jotka ovat monella tapaa marginalisoituja: he elävät äärimmäisessä köyhyydessä yhdellä Liman köyhimmistä alueista, valtaosa heistä on tyttöjä ja monet todennäköisesti kohtaavat etnisyyteen perustuvaa syrjintää. Monien äidit ovat kotitaloustyöntekijöitä, joten voidaan sanoa, että kotitaloustyö on yhä jossain määrin äideiltä tyttärelle siirtyvä ammatti, joka on yhteydessä paitsi sukupuoleen, myös luokkaan ja etnisyyteen. Toisaalta etenkin ne haastateltavat, jotka olivat itse tehneet lapsina kotitaloustyötä, korostivat, että kotitaloustyön periytyminen on mahdollista katkaista koulutuksen avulla. Yksi haastateltavista totesi, että omakohtainen kokemus lapsikotitaloustyöstä auttaa ymmärtämään lasten tilannetta. Hän piti tärkeänä, että kotitaloustyötä tekevät lapset näkevät, että myös entiset lapsikotitaloustyöntekijät voivat kouluttautua ja tehdä tulevaisuudessa työkseen muutakin kuin kotitaloustyötä.

---

³⁵⁸ AGTR 2016a, 22.

³⁵⁹ Robinson 2011b, 5, 70.

H10: Ja me tiedämme myös, missä tilanteessa lapset ovat, koska me olemme olleet samassa tilanteessa. Ja tiedämme, mitkä ovat heidän tarpeensa, heidän vaikeutensa, kaltoinkohtelu, jota he kohtaavat. Joten ajattelen, että me emme halua näille lapsille tapahtuvan näin jatkossa, joten yritämme auttaa heitä kykyjemme mukaan. Ja pyrimme myös tarjoamaan heille turvaa ja hellyyttä, mitä he myös tarvitsevat, koska täällä on paljon perheitä, jotka eivät anna näitä asioita pienille lapsilleen, he eivät anna heille hellyyttä, halauksia, mikä ei ole hyvä [...] koska uskon, että tiedon lisäksi heidän sosiaaliset kykynsä sekä rakkauden ja kunnioituksen näyttäminen on kaikkein tärkeintä. Joten yritämme opettaa lapsille myös tätä.

Haastattelija: Minusta se vaikuttaa tärkeältä.

H10: Niin, minä ajattelen myös niin, ajattelen että se on kaikkein tärkeintä koulutuksen ohella, koska koulutus myös nostaa heidät pois köyhyydestä, ja tämä on ideaalitalanne, että heillä voi mennä paremmin elämässään, no, niin kuin mekin olemme saavuttaneet sen. Me emme halunneet jäädä samaan tilanteeseen. Tai ainakaan emme halunneet olla kotitaloustyöntekijöitä. Se ei ole huono asia, mutta kun sinulla on koulutus, kun sinulla on ammatti...

Haastattelija: Se antaa sinulle enemmän mahdollisuuksia?

H10: Se antaa sinulle enemmän mahdollisuuksia, muita asioita. Ja tämä [työ] auttaa minua paljon opinnoissani, olen tutustunut moniin ihmisiin jotka ovat opettaneet minulle paljon [...] tutustumme vapaaehtoiseihin, vierailijoihin. Joten meillä on jo ikään kuin toinen näkemys, eikö vain, toinen näkemys meistä itsestämme, siitä mitä haluamme omille perheillemme ja siten myös [järjestön auttamille] lapsille ja heidän perheilleen.

5.4. Käsitys lapsikotitaloudesta auttamisena

Tutkimusaineistossa nousee keskeisenä teemana esiin yleinen käsitys lasten tekemästä kotitaloudesta auttamisena, ei niinkään ”oikeana” lapsityönä. Käsitys lasten tekemästä kotitaloudesta auttamisena on haastateltavien mukaan yleinen ja liittyy erityisen kiinteästi osa-aikaisesti kotitaloustyötä tekevien lasten tilanteeseen. Toisaalta kyse on myös yleisemmästä lasten työskentelyä vähättelevästä asenteesta. Lapsikotitaloustyötä pitävät tyypillisesti auttamisena niin lapset itse kuin heidän vanhempansa, opettajansa ja työnantajansa.

Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden vanhemmat eivät yleensä katso lastensa tekemästä töitä, vaan auttavan sukulaisiaan ja tuttaviaan. Vanhempien oma kokemus lapsikotitaloudesta vaikuttaa haastateltavien mukaan vanhempien asenteisiin lasten työskentelyä kohtaan. Monet eivät omien kokemustensa pohjalta pidä lasten työskentelyä ongelmana, vaan positiivisena ja kasvattavana kokemuksena. Haastateltavat kertoivat, että AGTR:n projekteihin osallistuvien lasten vanhemmat eivät yleensä etenkään aluksi ajattele lastensa työskentelevän. Niinpä järjestön työntekijät eivät suoraan puhu työskentelystä lapsille ja perheille pyrkiessään identifioimaan lapsikotitaloustyöntekijöitä. Yksi haastateltavista kuvaili, miten lasten perheitä tyypillisesti lähestyttiin:

H6: Varmistaaksemme, että lapsi todella oli lapsikotitaloustyöntekijä, mutta myös selvittääksemme tiesivätkö vanhemmat siitä, mitä lapsi tekee, että hän on lapsikotitaloustyöntekijä, menimme käymään lapsen äidin kotona. Ja aluksi emme puhuneet työskentelystä, koska jos sanot sen olevan työskentelyä, äiti kieltää asian ja sulkee oven edestäsi. Sen sijaan sanoimme, että hänen lapsensa tekee askareita, auttaa tiettyä henkilöä, ja kun äiti myönsi asian, niin silloin tiesimme jo, että lapsi on lapsikotitaloustyöntekijä ja että äiti myös tiesi tilanteesta.

Haastattelija: Ja vanhemmat ennen kaikkea pitivät sitä auttamisena, niinkö?

H6: Kyllä, aloitimme [puhumalla asiasta] auttamisena, koska jos kutsuimme sitä työskentelyksi, he eivät ymmärtäneet tai kielsivät asian.

Äidit siis tyypillisesti eivät näe lastensa työskentelevän, vaan näiden toiminta nähdään auttamisena. AGTR:n kokemuksen mukaan tämä johtuu toisinaan äitien omista kokemuksista: äidit pitävät lapsikotitaloustyönä usein ainoastaan työtä, joka muistuttaa olosuhteiltaan heidän omaa kokemustaan lapsena tehdystä kotitaloustyöstä.³⁶⁰ Tyypillisesti äidit kokevat omien työskentelyolosuhteidensa olleen vaikeammat ja raskaammat kuin heidän omilla lapsillaan.³⁶¹ Vanhempien suhtautuminen omien lastensa tekemään lapsikotitaloustyöhön onkin toisinaan ristiriitaista: vaikka vanhemmat kannustaisivat lastaan kotitaloustyön tekemiseen, sanovat he tyypillisesti, että eivät sallisi lastensa työskentelyä kotitaloustyössä.³⁶² Vaikuttaakin siltä, että vanhemmat kategorisoivat lapsikotitaloustyöksi ainoastaan tietyt ”raskaammat” tilanteet, kuten kokoaikaisen työskentelyn tai työnantajan luona asumisen. Toki asian kieltämisessä voi osittain olla kyse myös siitä, että lasten työskentelyn myöntämisestä pelätään aiheutuvan sanktioita. On selvää, että lapsityö-sanaan liittyy negatiivisia merkityksiä, kun taas auttaminen nähdään tyypillisesti positiivisena.

Ymmärtämättömyys kotitaloustyötä tekevien lasten olosuhteista näkyy haastateltavien mukaan myös kouluissa: opettajat eivät usein ymmärrä monien lasten työskentelevän koulunkäynnin ohella. AGTR:n kouluissa tekemässä työssä myös opettajia koulutetaan tunnistamaan lapsikotitaloustyötä tekeviä oppilaita, sillä järjestö pitää tärkeänä, että opettajien tietämystä lasten tekemästä kotitaloustyöstä vahvistetaan. Yksi haastateltavista kuvasi, miten monilta Pamplona Altan opettajilta puuttuu syvempi ymmärrys lasten erilaisista elämäntilanteista ja lapsityöstä. Käsitys lasten tekemästä kotitaloustyöstä auttamisena näkyy myös opettajien asenteissa:

H4: Yleisesti ottaen luulen, että työ, jota alaikäiset tekevät, opettajat eivät pidä sitä työnä, koska [heidän mielestään] se on auttamista. Ja aina kun ajatellaan auttamista, se on pikkujuttu, se ei ole jatkuvaa, mutta todellisuudessa se ei ole

---

³⁶⁰ AGTR 2016a, 27.

³⁶¹ AGTR 2016, 23.

³⁶² AGTR 2016, 27.

niin, vaan päinvastoin, eikö niin. Se ei ole vain ”autan hetken aikaa”, vaan lapsi omistaa koko päivän työskentelylle. Uskon, että tässä asiassa puuttuu vielä paljon, että opettajat tuntuivat [aihetta] enemmän ja tajuaisivat miksi tämä tyttö tulee myöhässä, miksi tämä poika nukkuu, miksi hän ei vastaa kokeessa, mitä tapahtuu.

Haastattelija: Ei ole kyse siitä, ettei hän halua opiskella.

H4: Aivan, kyse ei ole siitä, että hän on laiska, koska usein [opettajat] sanovat, että hän on laiskuri, tai jengiläinen... Kaiken muun lisäksi heitä vastaan hyökätään, lapsiraukat.

Haastateltavan mukaan opettajilla on usein sellainen käsitys, että lasten tekemä kotitaloustyö on hetkellistä auttamista, ei säännöllistä toimintaa. Työn ja auttamisen raja vaikuttaakin olevan erityisen epäselvä, kun kyse on kotitaloudesta. Tämä ei sinänsä ole yllättävää ottaen huomioon hoivan ja kotitalousten yleisen aliarvostuksen, joka liittyy vahvasti työn sijoittumiseen yksityisenä pidetyille kotitalouden alueelle. Haastateltavat kertoivat, että keskeinen osa AGTR:n työtä on levittää tietoa lapsikotitaloudesta nimenomaan yhtenä työn muotona auttamisen sijaan. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että kotitalousta tekevät lapset oppivat itse pitämään itseään lapsikotitalousten tekijöinä ja tiedostamaan lasten työskentelyyn liittyviä riskejä. Tässä tavoitteessa keskeistä on nähdäkseni ensinnäkin se, että identifioituessaan lapsikotitalousten tekijöiksi lapset oppivat arvostamaan omaa työtään ja näkemään kodeissa tehtävän työn yhtenä työnä muiden joukossa.

Lapsikotitalousten riskeistä puhuminen puolestaan tekee näkyväksi lasten työskentelyyn liittyviä ongelmia. Riskien tiedostaminen tekee helpommaksi niiden ennaltaehkäisemisen ja toisaalta vaarallisiin tilanteisiin puuttumisen. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että lasten perheet tunnustaisivat lasten tekemän kotitalousten työnteoksi ja tunnistaisivat siihen liittyvät riskit ja työskentelyn negatiiviset vaikutukset lapsen koulunkäyntiin ja tulevaisuuteen. Lapsikotitalousten liittyvien riskien tiedostaminen on osa lapsikotitalousten näkyvämmäksi tekemistä. Lasten tekemään kotitalousten liittyvien riskien tiedostaminen johtaa monien perheiden kohdalla siihen, että he uudelleenarvioivat lasten työskentelyn tarpeellisuutta. Joissain tapauksissa lapset jopa lopettavat kotitalousten tekemisen. Yksi haastateltavista kuvaili tätä muutosta:

H8: San Juan de Mirafloresissa hyvä puoli on se, että siellä olemme työskennelleet myös perheiden kanssa. Ei ainoastaan lasten kanssa, työskentelemme myös perheiden kanssa. Ja perheiden kautta uskon, että on saatu hyviä tuloksia, että monet äidit ovat nähneet mitä vaaroja lapsilla, jotka työskentelevät kodeissa, on olemassa, joten jotkut ovat jättäneet lapsikotitalousten tekijänä työskentelyn. [Perheet] eivät enää salli sitä, he ovat

muuttaneet asenteitaan, käsitystä joka heillä oli lapsikotitalouustyöstä. Ja se, että pystytään muuttamaan äitien ja isien käsityksiä, auttaa lapsia paljon.

Osittain lapsikotitaloustyötä koskevissa asenteissa saattaa olla kyse myös yleisemmästä lapsityötä koskevasta vähättelevästä asenteesta. Haastateltavat totesivat, että ihmisten asenteet lasten työskentelyä kohtaan Perussa ovat yleisesti ottaen sallivia. Lasten toimintaa pidetään usein auttamisena, vaikka aikuisen tehdessä samaa on kyse työskentelystä.

H4: Minä uskon, että olemme hyvin salliva yhteiskunta, toisin sanoen, näemme sen niin, että se ei ole työtä, se on auttamista, älä puhu minulle työskentelyä koska hän ei tee töitä, vaan auttaa, eikä vain. Ja niin kauan kun nähdään, että tämä ei ole työtä vaan auttamista, enemmistö ihmisistä hyväksyy sen, että lapset jatkavat heidän auttamistaan, koska sitä ei nähdä työnä, ei nähdä sen olevan vahingollista lapselle. On hyvin vähän ihmisiä, joiden olen kuullut sanovan, että heitä suututtaa, kun he näkevät tytön tai pojan työskentelevän. Alan kuulla joidenkin ihmisten sanovan, etteivät he voi ymmärtää miten lapsi voi tehdä töitä, mutta enemmistö ihmisistä on välinpitämättömiä.

Haastattelija: Siksikö, että se on jotakin hyvin tavanomaista?

H4: Kyllä, tai he jopa sanovat ”ei, katsohan, parempi että hän tekee töitä kuin varastaa”. Koska näemme kaikkialla lapsia kaupustelijoina tai kerjäämässä, näet torilla lapsia kantamassa tavaroita, ja [ihmiset] sanovat lapselle ”onpa hyvä, että teet töitä etkä ole vain jouten”. Joten on vielä paljon, paljon tehtävää. On olemassa saavutuksia, mutta puuttuu vielä paljon, että yhteiskunta ymmärtäisi, kyseenalaistaisi ja tekisi jotain.

Haastateltavan mukaan ongelmana on laajasti se, että lasten työskentelyyn suhtaudutaan auttamisena eikä työskentelystä lapsille aiheutuvia haittoja nähdä. Toisaalta lasten työskentely on jotakin niin yleistä, että ihmiset pitävät sitä positiivisena asiana. Toinen haastateltava toi esiin sen, että lasten tekemästä kotitalouustyöstä puhutaan usein osana tiettyä kulttuuria, mikä joidenkin mukaan ikään kuin oikeuttaa lasten työskentelyn. Haastateltava näkee tällaisen asenteen ongelmallisena ja korostaa, että asioihin tulisi yrittää vaikuttaa.

H10: Minun mielestäni lapsikotitaloustyön tulisi olla näkyvää, sen pitää olla näkyvää ja myös jotakin, josta monet ihmiset tietävät, koska uskon sen olevan yksi niistä asioista joita ei tunneta hyvin.

Haastattelija: Esimerkiksi Suomessa harvat tietävät [lapsikotitaloustyöntekijöiden] tilanteesta.

H10: Kukaan ei tiedä näistä asioista. Tai ehkä he tietävät, mutta no, on ihmisiä jotka ajattelevat, ”no, heidän tilanteensa ja kulttuurinsa on sellainen”, eikä, mutta olisi tärkeää, että [tietoa] aina levitetäisiin. Ja minä olen sitä mieltä, että kyllä, lapsikotitaloustyön hävittäminen tulee olemaan vaikeaa, mutta vähintäänkin ihmisten tulisi olla tietoisia siitä, minkä ikäisinä lapset saavat työskennellä ja mitkä ovat heidän oikeutensa. Ja ihmisten tulisi myös puolustaa lasten oikeuksia, eikä vain, ja yhtä lailla teini-ikäisten oikeuksia, koska jotkut heistä voivat puolustaa itseään, mutta jotkut ehkä eivät, koska he tarvitsevat rahaa. Mutta mitä lapsiin tulee, ihmisten pitäisi nähdä [tilanne], ilmoittaa asiasta,

tiedottaa asiasta, heidän tulisi myös puuttua vähän enemmän. Yhteiskunnan tulisi puuttua enemmän tämän tyyppisiin tapauksiin.

Haastateltava korostaa lasten oikeuksien tiedostamisen tärkeyttä ja yhteiskunnan velvollisuutta puuttua lasten työskentelyyn. Hänen mielestään lapsikotalouustyö on asia, jota ei tunneta kovin hyvin. Toisaalta haastateltava näkee, että vaikka ihmiset tietäisivätkin ongelmasta, on lapsityö helppoa leimata tiettyyn kulttuuriin kuuluvaksi ilmiöksi. Tällaisella ajattelulla on helppo oikeuttaa puuttumattomuus lasten oikeuksien loukkauksiin. Kuten True on huomauttanut, on ongelmallista korostaa kulttuurista autonomiaa yksilön oikeuksien kustannuksella.³⁶³ Todellisuudessa mikään kulttuuri ei ole yhtenäinen ja muuttumaton, eikä esimerkiksi lapsityön hävittämistä voida pitää ainoastaan länsimaiden ajamana asiana. Yllä olevassa lainauksessa haastateltava korostaa lapsityön näkemistä: ihmisten tulisi nähdä tilanne ja tehdä sille jotakin.

Käsitykseen lasten tekemästä kotitalouustyöstä auttamisena liittyy myös se, että koulunkäynnin ja työskentelyn yhdistäminen nähdään lasten työskentelyä lieventävänä seikkana. Suurin osa Pamplona Altan lapsikotaloustyöntekijöistä käy koulua ja työskentelee samanaikaisesti. Yllä on myös todettu, että lasten vanhemmat näkevät tyypillisesti omien lastensa tekemän työn paljon kevyempänä kuin mitä he itse lapsuudessaan tekivät. Haastateltavat kuitenkin korostavat, että koulunkäynnin ja työskentelyn yhdistäminen vaatii lapsilta valtavan panostuksen ja vaikeuttaa keskittymistä koulunkäyntiin. Työtä tekevien lasten koulumenestys onkin usein heikkoa. AGTR:n vuonna 2009 haastattelemista Pamplona Altan lapsikotaloustyöntekijöistä peräti 52 prosenttia oli joutunut käymään jonkin luokka-asteen uudelleen.³⁶⁴ Toisinaan kotitaloustyötä tekevät lapset joutuvat lopettamaan koulunkäynnin kokonaan, yleensä teini-ikäisinä, ja alkavat tehdä töitä kokopäiväisesti. Osa-aikaisestikaan tehdyssä kotitaloustyössä ei siis ole kyse kevyestä auttamisesta, vaan työskentely heikentää lasten mahdollisuutta keskittyä koulunkäyntiin.

On toki syytä kysyä, kuka saa määritellä, onko lasten tekemä kotitaloustyö lopulta työtä vai auttamista. Onko oikeutettua nähdä tilanne siten, että lapsikotaloustyöntekijöiden perheet ovat väärässä nähdessään lastensa toiminnan auttamisena ja jonakin positiivisena? Lähden kuitenkin siitä, että kyse ei ole jostakin Pamplona Altan lapsikotaloustyöntekijöiden oman kontekstin ulkopuolelta tuodusta ajatuksesta. Haastateltavista moni on itse tehnyt lapsena kotitaloustyötä ja kokenut siihen liittyvät

---

³⁶³ True 2012, 25.

³⁶⁴ AGTR 2010, 28. Myös 52 prosenttia muilla aloilla työskentelevistä lapsista, joita haastateltiin tutkimusta varten, oli käynyt vähintään yhden luokka-asteen kahdesti.

ongelmat. Näen, että ajatus lapsikotaloustyöstä auttamisena on tiiviisti yhteydessä kotitaloustyön yksityisenä pidettyyn kontekstiin: ”oikeana” työnä pidetään yleisesti kodin ja perheen piirin ulkopuolelle sijoittuvaa työtä. Tämä käsitys on ongelmallinen, sillä se ei tunnusta lasten tekemän työn sosiaalista ja taloudellista merkitystä. Lasten tekemä hoivatyö on keskeisessä roolissa köyhyudessa elävien kotitalouksien hoivakriisin lievittämisessä, mutta tätä ei nähdä, kun lasten työskentelyä pidetään auttamisena. Lasten työskentelyn leimaaminen auttamiseksi vahvistaa lapsikotaloustyön näkymättömyyttä: väittämällä, ettei ilmiötä ole olemassa, voidaan myös olla näkemättä siihen liittyviä ongelmia. Lapsikotaloustyöhön liittyy ikään kuin kaksinkertainen näkymättömyys: ensinnäkin kotitaloustyön yksityisestä kontekstista johtuen ja toiseksi yleisestä lapsityön näkymättömyydestä johtuen.

5.5. Poliittisen kiinnostuksen puute hoivaa ja lapsityötä kohtaan

Poliittisen tason kiinnostuksen puuttuminen lapsityötä ja hoivaa koskevia kysymyksiä kohtaan on yksi merkittävä lapsikotaloustyötä koskeviin asenteisiin liittyvä ulottuvuus, joka nousi esiin haastatteluissa. Lasten työskentelyä kotitaloustyössä ei haastateltavien mukaan pidetä riittävän merkittävänä ongelmana, jotta lapsikotaloustyöntekijöiden tilanteeseen todella puututtaisiin. Osittain haastateltavat liittivät kiinnostuksen puutteen lapsikotaloustyötä kohtaan siihen, että kotitaloustyö ei yleisemminkään ole ihmisiä kiinnostava tai sympatiaa herättävä teema. Päätäjät ei haastateltavien mukaan kiinnosta riittävästi kotitaloustyöntekijöiden oikeuksien edistäminen, mistä kertoo muun muassa se, ettei ILO:n kotitaloustyöntekijöitä koskevaa yleissopimusta nro. 189 ole ratifioitu Perussa. Kiinnostuksen puute näkyy myös kotitaloustyöntekijöiden turvallisuuden laiminlyömisestä: yksi haastateltavista nosti esiin, että Perussa on tehty viime vuosina useampia kotitaloustyöntekijöihin kohdistuvia henkirikoksia, jotka ovat jääneet selvittämättä eikä tekijöitä ole saatu vastuuseen teoistaan.

Monet haastateltavat ilmaisivat turhautumisensa asenteisiin, joiden mukaan kotitaloustyö ei olisi oikeaa työtä tai yhtä raskasta lapsille kuin jotkin muut lapsityön muodot. Nämä asenteet ovat useiden haastateltavien mukaan läsnä myös poliittisella tasolla. Eräs haastateltava kuvasi, millaisen vastaanoton järjestön työntekijät saivat kongressissa pidetyssä tilaisuudessa:

H2: Tuota, me menimme kerran kongressiin pitämään puheen tilaisuudessa, jonne osallistui erään kansanedustajan kutsusta [poliittisia] johtajia, eikä ainoastaan Perusta, vaan myös Ecuadorista ja Boliviasta. Ja me menimme [järjestön toisen työntekijän] ja kahden muun henkilön kanssa kannustaaksemme

heitä puuttumaan [maan sisäiseen] siirtolaisuuteen, jossa lapset tulevat tekemään kotitaloustyötä [kaupunkeihin]. Lisäksi yksi meistä jopa puhui omasta, todella raskaasta kokemuksestaan lapsikotitaloustyöntekijänä. Siitä huolimatta, kun pyysimme tätä heiltä, vastaus oli ”no jaa, mutta miksi ette tee töitä kaivoksissa työskentelevien lasten kanssa?”. Koska tätä, kuten sanon, tätä ei nähdä kovin raskaana työnä, vaan on niin, että äidit, jotka menevät tyttärensä kanssa työskentelemään jonkun kotiin [...] he eivät ajattele, että tytär työskentelee. Hän tulee ainoastaan seurakseni, he [äidit] sanovat. Joten edes vanhemmat itse eivät tunnista työtä, tytöt tietysti eivät myöskään, eivät myöskään työnantajat, ja yhteiskunta ei vain näe sitä.

Lainauksessa nousee esiin yleinen käsitys kotitaloustyöstä kevyenä ja helppona työnä, jota ei oikeastaan edes nähdä lapsityönä verrattuna ”raskaampiin” töihin. Kyse on yleisen näkemyksen mukaan auttamisesta. Haastateltavan mukaan niin lapset, vanhemmat kuin työnantajatkaan eivät pidä lapsikotitaloustyötä työn muotona. Haastateltava toteaa, että yhteiskunta ei näe lapsikotitaloustyötä – kyseessä on siis näkymätön työn muoto. Yksi haastateltavista kertoi, että vuosien varrella moni on jopa kehottanut järjestöä vaihtamaan työnsä aihepiiriä, sillä kotitaloustyötä ei yleisesti ottaen nähdä kiinnostavana. Haastateltava yhdistää tämän kiinnostuksen puutteen kotitaloustyön yleiseen aliarvostukseen: jos aikuisten tekemä kotitaloustyö ei kiinnosta ketään, miksi lastenkaan tekemä kotitaloustyö herättäisi kiinnostusta?

H4: Monet ihmiset sanovat meille, ”lopettakaa jo kotitaloustyöntekijöiden parissa työskentely, alkakaa työskennellä jonkun muun teeman parissa, koska tämä ei enää myy” [...] mutta jotta muutoksia tulisi, sinun täytyy työskennellä, työskennellä ja työskennellä saman asian parissa, emme voi mennä muodin mukana, vaihtaen teemoja, koska niin emme saavuta yhtään mitään.

Haastattelija: Niin juuri.

H4: Ja vaikka olemme työskennelleet niin monta vuotta, ovat saavutukset vähäisiä, joten on jatkettava, emme voi, tuota, tiedämme ettei [rahallista] tukea ole, mutta [...] löydämme jonkun tavan, mutta meidän on jatkettava. Koska ketä kiinnostavat kotitaloustyöntekijät, ketä kiinnostaa lapsikotitaloustyö? Ne ovat tärkeitä teemoja [...] kotitaloustyötä tulee olemaan monien, monien vuosien ajan. En näe tulevaisuutta ilman kotitaloustyöntekijöitä, mutta heidän tulisi saada työskennellä ihmisarvoisissa olosuhteissa. Että heidän oikeuksiaan kunnioitettaisiin, että katsottaisiin, että lakia noudatetaan. Ettei sitä nähtäisi vähemmän arvokkaana, syrjittynä työnä, ja että [ymmärrettäisiin] että kotitaloustyöntekijöiden ansiosta talon väki voi käydä opiskelemassa, töissä, mennä rauhassa lomalle, koska on joku, joka on heidän kodissaan, huolehtien että kaikki menee hyvin, eikö niin. Joten niin kuin sanotaan, kotitaloustyöntekijöiden työtä arvostetaan vasta sitten, kun sitä ei ole. Mutta jos sitä ei ole, niin silloin kyllä, sitten kun sanomme, mitä tapahtuu, jos maanantaina kotitaloustyöntekijät eivät menekään töihin? Koska sunnuntai on heidän vapaapäivänsä, mitä tapahtuu, jos maanantaina he eivät mene töihin, perheethän tulevat hulluiksi.

Haastateltava pitää tärkeänä jatkaa kotitaloustyön parissa työskentelyä juuri siksi, että kyseessä on niin näkymätön ja vähän kiinnostusta herättävä tema. Haastateltava pitää ristiriitaisena sitä, että kotitaloustyön arvostus on niin vähäistä, vaikka kotitaloustyöntekijöiden ansiosta monet muut asiat ja monen muun ihmisen

työssäkäynti mahdollistuvat. Hoiva onkin nimenomaan yhteiskuntia ylläpitävää työtä, jonka merkitys huomataan tyypillisesti vasta sen puuttuessa. Kuten haastateltava toteaa: kotitaloustyöntekijöiden työtä arvostetaan vasta sitten, kun sitä ei ole. Näen tämän koskevan hoivaa yleisemminkin. Hoivan elämää ylläpitävä ja ihmisten inhimillisen turvallisuuden mahdollistava vaikutus nähdään vasta silloin, kun hoivaa ei ole.

Useat haastateltavat kritisoivat poliittisia päätöksentekijöitä kiinnostuksen puutteesta lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa yleisestikin. Haastateltavien mukaan hallituksen ja poliitikkojen prioriteetit ovat liian toisenlaiset, jotta koulutukseen, lasten aseman parantamiseen ja lapsityön ehkäisemiseen todella panostettaisiin poliittisella tasolla. Haastateltavat kritisoivat myös korruptiota: haastateltavien mukaan poliitikot pyrkivät ostamaan köyhillä alueilla elävien ihmisten ääniä lahjoittamalla vaalien alla esimerkiksi vaatteita ja ruokaa. Haastateltavat näkivät, että poliittisen tason kiinnostuksen puuttuminen kotitaloustyötä ja lasten oikeuksia kohtaan on liian suuri ongelma, jotta kansalaisjärjestöt voisivat tehokkaasti auttaa lapsityöntekijöitä. Monet kuitenkin korostivat kansalaisjärjestöjen merkittävää roolia lasten aseman ja oikeuksien esillä pitämisessä.

H5: Minä uskon että, no, hallituksella on prioriteetteja, ja on sääli ja häpeä, että se keskittyy paljon enemmän materiaalsiin asioihin, kun taas koulutuksen tasolla, lasten ja nuorten suojelun tasolla he eivät tee sitä, mitä heidän pitäisi tehdä. He ovat paljon kiinnostuneempia asioista, jotka tuovat heille rahaa, kuten kaivostoiminnasta, ja ehkä, en tiedä, yritysten tasolla valvonnasta, jotta ne maksaisivat enemmän veroja ja maksuja, mutta kun puhutaan koulutuksesta, niin valitettavasti olemme todella huonolla tasolla. Lastensuojelun tasolla vielä paljon huonommalla. On olemassa instituutioita, kiitos kansalaisjärjestöjen, on yksityisiä instituutioita, jotka onneksi asettavat [hallitukselle] tiettyä painetta, eikö vain, jotta nämä asiat sujuisivat paremmin, mutta joka tapauksessa he pitävät niitä toissijaisina teemoina, eivät ensisijaisina.

Haastateltavan mukaan politiikassa prioriteettina ovat talouteen liittyvät kysymykset, kun taas lastensuojeluun ja koulutukseen liittyvät teemat eivät saa ansaitsemaansa huomiota. Poliittisen kiinnostuksen puute lapsia koskevia asioita kohtaan näkyy haastateltavien mukaan myös siinä, että lasten työskentelyä koskevien lakien valvonta on puutteellista. Perun lain mukaan alle 14-vuotiaiden ei tulisi työskennellä, mutta lakia ei haastateltavien mukaan kuitenkaan pystytä tehokkaasti valvomaan eikä työtä tekevien lasten auttamiseksi ole olemassa tehokkaita mekanismeja. Yksi haastateltavista ilmaisi turhautumisensa siihen, että lasten tekemään kotitaloustyöhön puuttuminen viranomaisten kautta on lähes mahdotonta:

H2: Mutta kotitaloustyötä tekevien lasten pääasiallinen ongelma on se, että heillä ei ole oikeuksia, nimittäin kotitaloustyöntekijöinä heillä ei ole oikeuksia,

koska jos he ovat alle neljätoistavuotiaita, heidän ei pitäisi työskennellä, ja siksi heitä ei ole olemassa. Sen takia sanomme, että he ovat näkymättömiä, koska jos kysyt, ”mutta mitä voimme tehdä tämän seitsemänvuotiaan tytön kanssa, joka työskentelee”, niin viranomaiset sanovat ”no, mutta hänen ei pitäisi tehdä töitä”. Toisin sanoen se on ikään kuin [...] heitä ei nähdä.

Haastateltavan mukaan kotitaloustyötä tekevät lapset ovat näkymättömiä. Heillä ei ole oikeuksia kotitaloustyöntekijöinä, koska lain mukaan he eivät saisi työskennellä, mutta myöskään heidän oikeuksiaan lapsina ei kunnioiteta, koska lasten työskentelyyn ei puututa. Ongelmallista on haastateltavien mukaan myös se, että vaikka Perussa on olemassa kotitaloustyötä säätelevä laki, on laki puutteellinen ja huonosti tunnettu. Haastateltavat kuvailivat, että vaikka nykyisin on olemassa kotitaloustyöntekijöitä koskeva laki ja lasten työskentelyä koskevia lakeja, eivät kotitaloustyötä tekevien lasten olosuhteet juurikaan ole parantuneet. Lakien merkitys nähdään melko vähäisenä kotitaloustyötä tekevien lasten ja naisten todellisten työskentelyolosuhteiden kannalta. Huolimatta turhautuneisuudesta poliittisen kiinnostuksen puuttumiseen, muutosten hitauteen sekä korruptioon haastateltavat näkivät, että ainoa mahdollisuus vaikuttaa lapsikotitaloustyöntekijöiden asemaan suuremmassa mittakaavassa on pitkäaikainen työ valtion instituutioiden kanssa. Edistys tapahtuu hitaasti, mutta muutoksien saavuttamiseksi on työskenneltävä pitkäjänteisesti.

Haastateltavat yhdistivät poliittisen kiinnostuksen puutteeseen myös sen, että AGTR:n on koko ajan vaikeampaa saada rahoitusta lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa tehtävään työhön. Kansallisella tasolla rahoituksen saaminen on haastavaa. Järjestö ei missään vaiheessa ole saanut työlleen rahoitusta valtiolta, eivätkä haastateltavat pidä tätä realistisena vaihtoehtona tulevaisuudessakaan, sillä valtio ei ole ilmaissut kiinnostusta kansalaisjärjestöjen työn rahoittamiseen. Ainoana mahdollisuutena saada rahoitusta kansallisella tasolla haastateltavat mainitsivat yrityksiltä tulevan rahoituksen sekä yksityisten lahjoittajien tuen. Tähän asti järjestön saama rahoitus on tullut pääosin eurooppalaisten ja yhdysvaltalaisen kansalaisjärjestöjen kautta. Kansainvälisen rahoituksen saaminen järjestön työlle on muuttunut koko ajan vaikeammaksi ja haastateltavat kokivat lapsikotitaloustyöntekijöiden parissa tehtävän työn olevan uhattuna rahoituksen vähenemisen takia. Haastateltavat nostivat rahoituksen vähenemiseen vaikuttavina syinä esiin kansainvälisen kehityspolitiikan ja Euroopan maiden ja Yhdysvaltojen taloudellisen tilanteen heikkenemisen. Osa haastateltavista kritisoi esimerkiksi kansainvälisen kehityspolitiikan linjausta, jonka mukaan kehitysapua annetaan ensisijaisesti kaikkein köyhimpiin maihin. Erään haastateltavan

mukaan tämä periaate ei ota huomioon Perun kaltaisten maiden suuria tuloeroja ja niihin liittyvää eriarvoisuutta:

H2: Tulevaisuudessa [kansainvälistä rahoitusta] ei ole, koska Perua ei enää pidetä köyhänä maana, kuten Afrikan maita ennen kaikkea, ja joitakin paikkoja Aasiassa. Mutta kuten sanon, täällä on paljon eriarvoisuutta vaurauden jakaantumisessa, ja vaikka sanotaan että olemme paremmassa tilanteessa, no, jotkut ryhmät ovat paremmassa tilanteessa, enemmistö kansasta ei ole.

Toisaalta haastateltavat yhdistivät vaikeudet rahoituksen saamisessa myös kiinnostuksen puutteeseen kotitaloustyötä kohtaan. Lasten tekemää kotitaloustyötä ei pidetä riittävän kiinnostavana ja tärkeänä teemana. Yksi haastateltava kuvaili, että ihmiset asettavat avun tarvitsijoita tärkeysjärjestykseen ja antavat rahoitusta sellaisille kohteille, joiden nähdään olevan kaikkein tärkeimpiä. Hänen mukaansa on vaikeaa sanoa, onko lapsikotitaloustyö ihmisten mielestä tärkeää:

H1: Lapset eivät koskaan lakkaa olemasta tärkeitä. Mutta en tiedä, onko lapsikotitaloustyö tärkeää [ihmisten mielestä]. Koska lapsikotitaloustyö on myös näkymättömiä työtä. Sen takia osa [AGTR:n] työtä on tehdä se näkyväksi.

Haastateltava korostaa lapsikotitaloustyön näkymättömyyttä ja sitä, että lapsikotitaloustyötä on tehtävä tunnetummaksi. Kotitaloustyö ei ole erityisen huomiota herättävä teema, joten tietoisuuden lisääminen lasten tekemästä kotitaloustyöstä nähdään tärkeänä myös rahoituksen saamiseksi. Rahoituksen saamisen vaikeudessa onkin haastateltavien mukaan kyse myös siitä, että muut lapsityön muodot nähdään lapsille vahingollisempina. Nämä teemat saavat haastateltavien mukaan luonnollisesti myös enemmän rahoitusta. Rahoitusta annetaan niille toimijoille, jotka toimivat sellaisten asioiden parissa, joita pidetään lapsille haitallisimpina. Yksi haastateltava kuvaili, että lapsikotitaloustyö ei ole teema, jota kohtaan rahoittajat tuntevat kiinnostusta:

Haastattelija: Minusta kuulosti mielenkiintoiselta, kun sanoit, että kotitaloustyö yleisesti ja lapsikotitaloustyö eivät ole, tuota, eivät ole vetovoimaisia teemoja monille rahoittajille, miksi ajattelet sen olevan niin?

H3: No, koska esimerkiksi tämän maan tapauksessa tullaan aina näkemään, että on olemassa muita, ensisijaisempia teemoja. Esimerkiksi kun tarkastelemme kriittisempiä teemoja kuten seksuaalista hyväksikäyttöä tai ihmiskauppaa, tai kun tarkastelemme lapsityön tasolla työtä kaivoksissa, työtä tiilitehtailla, työtä kaatopaikoilla, joissa lasten uskotaan olevan paljon alttiimpia monille asioille... Emmekä sano, ettei näin olisi, mutta on ikään kuin he olisivat ne lapset, jotka ovat suuremman tuen tarpeessa verrattuna toisiin lapsiin, jotka eivät ole. Ja kyse on ikään kuin arvostuksen tunteesta, eikä ihmiset arvostavat, he asettavat asioita vaa'alle ja sanovat, että poika, joka työskentelee kaivoksessa ja altistuu kemikaaleille ja niin edelleen on näkyvästi suuremmassa vaarassa kuin tyttö, joka työskentelee kotitaloudessa. Joten tämän takia, jos päätän, kenelle annan rahaa, annan rahan sille pojalle, joka työskentelee kaivoksessa. Kuvittelen, että jos rahaa olisi enemmän, he voisivat sanoa, että kyllä, tyttö, joka tekee

kotitaloustyötä, tarvitsee myös apua, joten annamme rahoitusta myös heille. Mutta kun on niin, että varoja on koko ajan rajoitetummin, katse kohdistuu kriittisimpiin tilanteisiin, eikä vain, ja sellaiset tilanteet, jotka ulkopuolisen silmin ovat vähemmän kriittisiä, jätetään huomiotta.

Lainauksessa nousee keskeisenä esiin näkyvyyden ja näkymättömyyden tematiikka: esimerkiksi lasten työskentely kaivoksissa on teema, jota pidetään huomattavasti vakavampana ongelmana kuin lasten tekemää kotitaloustyötä. Lapsikotitaloustyötä pidetään tyypillisesti kevyenä ja harmittomana työnä lapsille, eikä ymmärretä siihen liittyviä erityisiä ongelmia. Kotitaloustyöntekijöiden – sekä lasten että aikuisten – kaltoinkohtelu on yleistä eikä heidän oikeuksiaan tunnusteta. Haastateltavat korostivat lapsikotitaloustyöntekijöiden hyväksikäytöstä ja syrjinnästä aiheutuvia psykososiaalisia ongelmia. Kun tilanne jatkuu lapsesta asti, johtaa tämä usein vakaviin ongelmiin itsetunnon ja minäkuvan suhteen. Erään haastateltavan mukaan yksi pahimmista ongelmista on kotitaloustyötä tekevien mitätöiminen:

H2: Kyse on siitä, että jos vertaat [kotitaloustyötä] siihen, millaista työtä lapset tekevät laittomissa kaivoksissa, tiilitehtailla, kaatopaikoilla, ne ovat loogisesti ajatellen äärimmäisempiä tilanteita mitä tulee työn olosuhteisiin. Mutta minulle pääasiallinen ongelma kotitaloustyössä on se, että heidät [lapsikotitaloustyöntekijät] mitätöidään. Alempiarvoisuuden tunteet, itsetunnon menettäminen, ne ovat kamalia.

Lainaus kuvastaa hyvin lapsikotitaloustyön vähemmän näkyviä ongelmia: mitätöintiä, itsetunnon menetyksiä, alempiarvoisuuden tunnetta. Onkin selvää, että hoivatyötä tekevät lapset eivät saa ansaitsemaansa arvostusta, mikä vaikuttaa heidän inhimilliseen turvallisuuteensa. Näen, että kiinnostuksen puute lasten tekemää kotitaloustyötä kohtaan liittyy tiiviisti hoivan aktiviteettien vähäiseen arvostukseen. Kotitaloustyötä ei pidetä merkittävänä työnä, vaikka kyse on elämää ylläpitävästä työstä, joka vaikuttaa kaikkein perustavanlaatuisimmalla tavalla muiden ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Kaikki ihmiset tarvitsevat hoivaa elämänsä jossakin vaiheessa, mutta siitä huolimatta hoivatyön arvostus on vähäistä. Lapsikotitaloustyön vähäinen arvostus onkin nähdäkseni selvästi yhteydessä siihen, että kyseessä on vahvasti feminiiniseksi mielletty työn muoto, jota tehdään perinteisesti yksityiseksi mielletyllä alueella eli kotitalouksissa.

6. PÄÄTELMÄT

Tässä tapaustutkimuksessa on tarkasteltu lasten tekemää kotitaloustyötä Liman San Juan de Mirafloresissa, Pamplona Altan alueella. Tutkielman alussa esitetyt tutkimuskysymykset olivat: **Millaisia syitä lasten tekemälle kotitaloustyölle on Liman San Juan de Mirafloresissa? Millaisia yhteyksiä lapsikotitaloustyöllä ja sitä koskevilla asenteilla on sukupuoleen ja turvallisuuteen?** Tutkimusaineistosta on teoriasidonnaista sisällönanalyysia käyttäen nostettu esiin viisi teemaa, jotka omalta osaltaan vastaavat näihin tutkimuskysymyksiin: hoivan aktiviteettien sukupuolittuneisuus, köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen, kotitaloustyön periytyvyys, käsitys lapsikotitaloustyöstä auttamisena sekä poliittisen kiinnostuksen puute hoivaa ja lapsityötä kohtaan. Myös lasten tekemän kotitaloustyön yhteydet inhimilliseen turvallisuuteen nousevat vahvasti esiin kaikkien teemojen kohdalla.

Hoiva on tutkimusaineiston analyysin perusteella vahvasti feminiiniseksi mielletty elämän osa-alue Perussa, kuten suurimmassa osassa maailmaa. Hoivan mieltäminen feminiiniseksi toiminnaksi vaikuttaa Pamplona Altan lasten tekemään kotitaloustyöhön ja sitä koskeviin asenteisiin. Kotitaloustyötä pidetään tytöille luonnollisena työn muotona, jota tekemällä tytöt oppivat naiselta vaadittuja taitoja. Toisaalta ahdas käsitys miehille ja pojille sopivista rooleista vaikeuttaa heidän osallistumistaan hoivaavissa rooleissa työskentelyyn ja hoivan tarjoamiseen. Hegemoniseen maskuliinisuuteen, jota haastateltavat kuvailivat käsitteellä *machismo*, ei sovi muiden hoivaaminen eivätkä muut ”pehmeät” arvot, vaan maskuliinisuutta rakennetaan tekemällä eroa hoivan arvoihin ja aktiviteetteihin. Kotitaloustyötä tekevät pojat tuntevatkin usein häpeää tekemästään työstä, joka mielletään vahvasti tyttöjen ja naisten työksi.

Kotaloustyötä tekevien tyttöjen työ sitoo heidät usein tiiviisti kodin piiriin, kun taas poikien tekemät kotitaloustyön muodot sijoittuvat useammin kodin ulkopuolelle. Tyttöjen sitominen ”yksityisen” piiriin, kotitalouden alueelle, on vahingollista, sillä se sulkee tytöt tehokkaasti julkisen elämän ulkopuolelle lapsuudesta lähtien. Taustalla saattaa myös olla ajatus tyttöjen suojelusta ja siitä, että koti on tytöille turvallinen paikka. Tämä on kuitenkin haitallinen oletus: kotitaloustyöhön liittyy useita riskejä ja kotitaloustyötä tekeviin tyttöihin kohdistuu usein henkistä, fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa, joka jää usein näkymättömäksi, koska se tapahtuu suljettujen ovien takana.

Köyhyys ja hoivan eriarvoinen jakautuminen ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja selittävät lasten tekemää kotitalouustyötä Pamplona Altassa. Lapsikotitaloustyöntekijät ovat kotoisin köyhistä kotitalouksista, joissa myös lasten on usein osallistuttava perheen tulojen hankkimiseen. Köyhyys vaikuttaa mahdollisuuksiin saada ja tarjota hoivaa. Hoiva jakautuukin hyvin eriarvoisesti Limassa. Maan suuret tuloerot näkyvät muun muassa tilanteessa, jossa lapsikotitaloustyöntekijöiden vanhemmat tekevät pitkiä työpäiviä, usein itsekin kotitaloustyöntekijöinä rikkailla alueilla. Tästä huolimatta heillä ei ole varaa järjestää hoitoa omille lapsilleen. Tämä tilanne, jossa aikuisten kotitaloustyöntekijöiden on lähes mahdotonta järjestää hoivaa omille lapsilleen, on kestämaton. Aineiston analyysissä onkin nostettu esiin, että Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijät ovat tyypillisesti osa paikallista hoivaketjua, joka syntyy, kun Liman varakkaalla alueella asuva nainen palkkaa kotitaloustyöhön San Juan de Mirafloresissa asuvan naisen, joka puolestaan tarvitsee hoitajaa omille lapsilleen.

Yhdeksi merkittäväksi Pamplona Altan lasten tekemää kotitaloustyötä selittäväksi tekijäksi haastateltavat nostivat kotoa saadun mallin: tyypillisesti kotitaloustyötä tekevät paitsi lapset, myös heidän äitinsä. Tämä tilanne kertoo siitä, että kotitaloustyön tekeminen on edelleen periytyvää ja on yhä yhteydessä paitsi sukupuoleen, myös luokkaan ja etnisyyteen. Kotitaloustyöntekijää pidetään Perussa tyypillisesti symbolina työnantajan korkeasta sosiaalisesta statuksesta. Kotitaloustyötä ei tyypillisesti pidetä normaalina työnä, vaan käsitys siitä, että kotitaloustyöntekijä on olemassa palvellakseen työnantajiaan, on edelleen yleinen. Työnantajien asenteessa kotitaloustyöntekijöitä kohtaan onkin usein tiettyä ylemmydentunnetta, jonka näen liittyvän sekä sukupuoleen, luokkaan että etnisyyteen.

Käsitys lasten tekemästä kotitaloustyöstä auttamisena työn sijaan on tämän tapaustutkimuksen tulosten perusteella erittäin yleinen laajemminkin Perussa. Tämän käsityksen jakavat usein niin lapsikotitaloustyöntekijät itse, heidän vanhempansa, opettajansa, poliittiset päättäjät kuin yhteiskunta yleisemminkin. Osittain tässä käsityksessä vaikuttaa olevan kyse yleisestä lapsityötä koskevasta vähättelevästä asenteesta. Näen käsityksen liittyvän vahvasti myös siihen, että reproduktiivista työtä ei tunnusteta tasa-arvoiseksi työn muodoksi muiden kanssa. Tämä on yhteydessä keinotekoiseen yksityisen ja julkisen elämän väliseen jaotteluun. Lapsikotitaloustyön kohdalla tämä tematiikka korostuu: kotitalouksissa työskentelevien lasten työtä ei pidetä oikeana työn muotona ja sitä on helppo vähätellä. Kotitaloustyötä tekevät lapset ovatkin monella tapaa näkymättömiä. Lapsikotitaloustyön leimaaminen auttamiseksi liittyy

vahvasti kotitaloustyön yleiseen aliarvostukseen ja ylläpitää sitä tekevien lasten heikkoa asemaa ja taloudellista hyväksikäyttöä. Auttamisesta puhuminen myös piilottaa sen, että lasten tekemällä hoivatyöllä on merkitystä niin taloudellisesti kuin poliittisesti: lasten tarjoama hoiva täyttää hoivapalvelujen heikosta saatavuudesta johtuvaa hoivavajetta Pamplona Altassa. Hoivan järjestäminen on merkittävä poliittinen kysymys, mutta niin kauan kuin lasten tarjoaman hoivan merkitystä yhteiskuntaa ylläpitävänä työnä ei tunnusteta, on mahdollista jatkaa jo valmiiksi marginalisoitujen hoivatyön tekijöiden hyväksikäyttöä. Onkin tärkeää pyrkiä purkamaan keinoitekoisia yksityisen ja julkisen elämän välisiä raja-aitoja. Yksityisinä pidettyjen asiakysymysten poliittisen merkityksen osoittamisella on tässä merkittävä rooli.

Lapsikotitaloustyötä koskeviin asenteisiin liittyy myös kiinnostuksen puute hoivaa ja lapsityötä kohtaan poliittisella tasolla. Osittain tässä kiinnostuksen puuttumisessa on kyse siitä, että kotitaloustyötä ei pidetä erityisen vakavana tai lapsille haitallisena työn muotona. Näen tämän käsityksen liittyvän pitkälti siihen, että työtä tehdään kodeissa, turvallisiksi mielletyssä ympäristössä. Tosiasiassa lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyy paljon riskejä, jotka osaltaan liittyvät juuri suljettuun työskentely-ympäristöön. Toisaalta käsitys liittyy tulkintani mukaan myös hoivan sukupuolittuneeseen jakautumiseen: kotitaloustyötä pidetään tytöille niin luonnollisena työn muotona, ettei sen ongelmia nähdä. Kansalaisjärjestöt kuten AGTR voivat tehdä työtä näiden asenteiden muuttamiseksi, mutta myös poliittisia toimia tarvitaan laajemman asennemuutoksen saavuttamiseksi.

Robinson korostaa hoivasuhteita inhimillisen turvallisuuden perustana, sillä elämän jatkuvuus ja ihmisten hyvinvointi eivät ole mahdollisia ilman hoivaa. Tästä syystä on keskeistä lähestyä turvallisuutta hoivasuhteet huomioiden. Tässä tapaustutkimuksessa on tarkasteltu hoivan käytäntöjä – tarkemmin sanottuna lasten tekemää hoivatyötä – San Juan de Mirafloresissa. Voidaan sanoa, että lasten tekemä hoivatyö on alueella erittäin yleistä ja ilmiö kietoutuu yhteen turvallisuuden kanssa eri tasoilla. Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden tilanteeseen liittyvä turvattomuus sisältyi jollain tapaa jokaiseen analyysissä käsiteltyyn teemaan. Tällä turvattomuudella on ainakin kolme ulottuvuutta: köyhyyden ja rakenteellisen väkivallan aiheuttama turvattomuus, suoraan kotitaloustyön tekemiseen liittyvä turvattomuus ja omassa perheessä koettu turvattomuus. Haastateltavat puhuivat paljon kotitaloustyötä tekevien lasten työhön ja työskentelyolosuhteisiin liittyvistä riskeistä, Pamplona Altan yleisestä turvattomuudesta, huonosta kohtelusta työpaikalla ja perheväkivallasta. Väkivallan

haastateltavat yhdistivät *machismoon*, hegemoniseen maskuliinisuuden malliin. Vaikka kotitaloustyöhön liittyy monia riskejä, nousi haastatteluissa esiin toisaalta myös käsitys, jonka mukaan kotitaloustyön tekeminen tuo lapsille turvaa. Tämä liittyy hoivapalvelujen heikkoon saavutettavuuteen Pamplona Altassa. Monilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta tarjota hoivaa lapsilleen, joten he lähettävät nämä tekemään hoivatyötä tuttavien kotitalouksiin, jotta lapset olisivat turvassa.

Pidän merkittävimpanä lapsikotitaloustyötä koskeviin asenteisiin vaikuttavana tekijänä kotitaloustyön erityistä, kodin piiriin sijoittuvaa luonnetta. Koska koti on perinteisesti nähty hyvin vahvasti yksityisen alueelle kuuluvana paikkana, on kansainväliselläkin tasolla pitkään jätetty koteihin sijoittuva työ vaille riittävää huomiota. Kotitaloustyöntekijöiden määrän tiedetään olevan kasvussa ja ulkopuolisilla työntekijöillä teetettävän hoivatyön tarve lisääntyy maailmassa koko ajan. Tämän tapaustutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että Pamplona Altan kotitaloustyötä tekevät lapset tekevät joissakin tapauksissa tätä työtä aikuisten kotitaloustyöntekijöiden tilanteen takia. Usein lapsen työnantaja on kotitaloustyöntekijä ja kotitaloustyötä tekevä lapsi on tyypillisesti osa hoivaketjua, jossa hän joutuu ottamaan vastuun hoivan tarjoamisesta muille hyvin nuorena iässä ja samaan aikaan jää itse vaille hoivaa. Kuten Robinson on huomauttanut, hoivaketjut osoittavat hyvin inhimillisen turvallisuuden relationaalisen luonteen. Kotitaloustyötä tekevien lasten turvallisuus onkin erottamattomasti yhteydessä aikuisten kotitaloustyöntekijöiden turvallisuuteen.

Onkin selvää, että lasten tekemä hoivatyö liittyy tiiviisti hoivaa koskeviin poliittisiin päätöksiin. Lapsityön hävittämiseen tähtääminen on hoivan kokonaisvaltaisen tarkastelun näkökulmasta riittämätöntä, sillä lasten työskentely kietoutuu tiiviisti yhteen laajemman hoivan kriisin kanssa. Lasten tekemän kotitaloustyön syyt ovat monimutkaisia, koska ne ovat yhteydessä paitsi köyhyyteen, myös työn sukupuolittuneeseen jakautumiseen, eriarvoisuuteen hoivan saamisessa ja tarjoamisessa ja työtä koskeviin asenteisiin. Tämän tapaustutkimuksen pohjalta voidaan sanoa, että lapsikotitaloustyön vastainen työ Limassa ei voi laajemmassa mittakaavassa onnistua, ellei kotitaloustyötä tekevien aikuisten tilanne parane. Kotitaloustyötä tekevät lapset tulevat kokemaan turvattomuutta niin kauan, kuin kotitaloustyötä tekevien aikuisten työn arvostus ja palkkaus ovat heikolla tasolla. Ei olekaan tarkoituksenmukaista pyrkiä lapsikotitaloustyön hävittämiseen tarkastelematta kokonaisvaltaisemmin hoivan politiikkaan liittyviä kysymyksiä. Vaikka tapaustutkimuksesta ei voi tehdä laajoja johtopäätöksiä, on mahdollista, että lasten tekemän kotitaloustyön yhteydet aikuisten

tekemään kotitaloustyöhön ovat samankaltaisia muissakin konteksteissa. Lasten ja aikuisten tekemän hoivatyön yhteyksistä olisikin kiinnostavaa tehdä enemmän tutkimusta, jotta saataisiin tarkempaa tietoa lasten tekemän kotitaloustyön syistä.

Lasten tekemälle kotitaloustyölle San Juan de Mirafloresissa voidaan siis nähdä olevan useita toisiinsa tiiviisti yhteydessä olevia syitä. Köyhyys ja hoivapalvelujen eriarvoinen saavutettavuus ovat syynä monien lasten tekemälle kotitaloustyölle. Toisaalta perinteiset sukupuoliroolit, jotka toisintavat feminiinisuuden ja hoivan välistä yhteyttä, ovat syynä tyttöjen tekemälle kotitaloustyölle. On myös selvää, että kotitaloustyö on edelleen jossain määrin sukupolvelta toiselle siirtyvä ammatti, joka on yhteydessä paitsi sukupuoleen, myös luokkaan ja etnisyyteen. Sukupuoli vaikuttaa lasten tekemään kotitaloustyöhön liittyviin asenteisiin kaksijakoisesti. Yhtäältä tyttöjen tekemää kotitaloustyötä pidetään luonnollisena työn feminiinisenä pidetyn luonteen takia, toisaalta kotitaloustyötä tekevät pojat jäävät kenties jopa tyttöjä useammin näkymättömiin, koska heidän on vaikeampaa identifioitua lapsikotitaloustyöntekijöiksi sukupuolittuneiden rooliodotusten takia.

Lapsikotitaloustyöntekijät ovat yksi maailman marginalisoiduimmista ryhmistä. Lapsikotitaloustyön näkymättömyys korostuukin tutkimusaineistossa. Kansainvälisten suhteiden valtavirtatutkimuksessakin hoiva ja lapsikotitaloustyö ovat näkymättömiä teemoja: niiden vaikutusta maailmanpolitiikkaan ei nähdä. Kun hoivasuhteet nostetaan olemassaoloamme luonnehtiviksi keskeisiksi ja elämää ylläpitäviksi suhteiksi, voidaan nähdä myös hoivan yhteydet turvallisuuteen. Keskeisenä lähtökohtana tässä tutkielmassa on ollut Fiona Robinsonin ajatus siitä, että ainoastaan hoivasuhteita tarkastelemalla voidaan ymmärtää paremmin inhimillistä turvattomuutta luovia olosuhteita. Juuri näkymättömyyden teema on Pamplona Altan lapsikotitaloustyöntekijöiden kokeman turvattomuuden ytimessä. Tämä näkymättömyys liittyy hoivatyön sukupuolittuneeseen jakautumiseen ja hoivan merkityksen vähättelyyn. Haastateltavat korostivat, että AGTR pyrkii osaltaan tekemään lasten tekemää kotitaloustyötä näkyvämmäksi. Pidän tätä pyrkimystä lapsikotitaloustyön näkyväksi tekemiseen poliittisena toimintana. Ainoastaan hoivan eriarvoiseen jakautumiseen liittyviä valtasuhteita näkyväksi tekemällä niitä voidaan haastaa. Vain siten voidaan pyrkiä kohti turvallisempaa maailmaa, jossa hoivavastuu jakautuu tasa-arvoisemmin ja jossa lapset saavat tarvitsemaansa hoivaa sen sijaan, että joutuvat itse hoivatyön tekijöiksi.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIAINEISTO

AGTR:n työntekijöiden haastattelut. 10 kpl. Toteutettu Limassa loka- ja marraskuussa vuonna 2015.

AGTR (2010), *Trabajo infantil doméstico. Percepciones de niñas, niños y adolescentes. San Juan de Miraflores – Lima, Perú.* Lima. Saatavissa <<http://gruporedes.org/publicaciones/>>, luettu 8.4.2018.

AGTR (2016a), *Caminando juntos. Sistematización del trabajo institucional de la Asociación Grupo de Trabajo Redes (AGTR) con familias de niñas en trabajo infantil doméstico.* Lima. Saatavissa <<http://gruporedes.org/publicaciones/>>, luettu 8.4.2018.

KIRJALLISUUS

Aaltola, Mika (2010), ”Mitä maailmanpolitiikka on?” Teoksessa Harle, Vilho (toim.), *Näkökulmia kansainvälisen politiikan tutkimukseen*, 39–78. Tampere: Studia Politica Tamperensia 18. 3 uudistettu painos.

Ackerly, Brooke A., Maria Stern & Jacqui True (toim.) (2006), *Feminist Methodologies for International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ackerly, Brooke & Jacqui True (2010), *Doing feminist research in political and social science*. New York: Palgrave Macmillan.

AGTR (2005), *Las ciudadanas más marginadas*. Lima. AGTR:n julkaisu.

AGTR (2015), *Memoria annual 2015*. Saatavissa <<http://gruporedes.org/quienes-somos/>>, luettu 8.4.2018.

AGTR (2016b), *Memoria annual 2016*. Saatavissa <<http://gruporedes.org/quienes-somos/>>, luettu 8.4.2018.

AGTR (2017a), *Quiénes somos*. Saatavissa <<http://gruporedes.org/quienes-somos/>>, luettu 26.9.2017.

AGTR (2017b), *Trabajo infantil doméstico*. Saatavissa <<http://gruporedes.org/trabajo-infantil-domestico/>>, luettu 26.9.2017.

Anti-Slavery International (2013), *Home Truths. Wellbeing and vulnerabilities of child domestic workers*. Saatavissa <<http://www.antislavery.org/reports-and-resources/research-reports/domestic-work-slavery-reports/>>, luettu 26.9.2017.

BBC (2015), *El polémico muro que separa a ricos y pobres en Lima*. 22.10.2015. Uutinen. Saatavissa <http://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/10/151019_peru_muro_barrio_pobre_rico_lima_amv>, luettu 15.4.2018.

Blagbrough, Jonathan (2008), “Child domestic labour: a modern form of slavery”, *Children & Society* 22 (3): 179–190.

Bourdillon, Michael (2009), “Children as domestic employees: problems and promises”, *Journal of Children and Poverty* 15 (1): 1–18.

Burt, Jo-Marie (1997), "Political Violence and the Grassroots in Lima, Peru". Teoksessa Chalmers, Douglas A., Carlos M. Vilas, Katherine Hite, Scott B. Martin, Kerianne Piester & Monique Segarra (toim.) *The New Politics of Inequality in Latin America. Rethinking Participation and Representation*, 281–309. New York: Oxford University Press.

CEPAL (2011), *Atlas sociodemográfico de los pueblos indígenas del Perú*. Santiago de Chile. Saatavissa <<http://www.cepal.org/es/publicaciones/1262-atlas-sociodemografico-pueblos-indigenas-peru>>, luettu 26.9.2017.

CIA (2017), *The World Factbook: Peru*. Saatavissa <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>>, luettu 26.9.2017.

Cigno, Alessandro & Furio C. Rosati (2005), *The Economics of Child Labour*. New York: Oxford University Press.

D'Costa, Bina (2006), "Marginalized identity: new frontiers of research for IR?" Teoksessa Ackerly, Brooke A., Maria Stern ja Jacqui True (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*, 129–152. Cambridge: Cambridge University Press.

Elias, Juanita (2007), "Women workers and labour standards: the problem of 'human rights'", *Review of International Studies* 33 (1): 45–57.

Elias, Juanita (2013), "Foreign Policy and the Domestic Worker. The Malaysia – Indonesia Domestic Worker Dispute", *International Feminist Journal of Politics* 15 (3): 391–410.

Elias, Juanita & Samantha J. Gunawardana (2013), "The Global Political Economy of the Household in Asia: An Introduction". Teoksessa Elias, Juanita & Samantha J. Gunawardana (toim.), *The Global Political Economy of the Household in Asia*, 1–12. New York: Palgrave Macmillan.

Enloe, Cynthia (1989), *Bananas, beaches and bases. Making feminist sense of international politics*. Lontoo: Pandora Press.

Eskola, Jari & Jaana Vastamäki (2010), "Teemahaastattelu: opit ja opetukset". Teoksessa Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, 26–44. 3. painos. Juva: PS-kustannus.

Galtung, Johan (1971), "A Structural Theory of Imperialism", *Journal of Peace Research* 8 (2), 81–117.

Hankivsky, Olena (2014), "Rethinking Care Ethics: On the Promise and Potential of an Intersectional Analysis", *The American Political Science Review* 108 (2), 252–264.

Heyzer, Noeleen (2006), "Combating Trafficking in Women and Children. A Gender and Human Rights Framework". Teoksessa Truong, Thanh-Dam, Saskia Wieringa ja Amrita Chhachhi (toim.), *Engendering Human Security. Feminist Perspectives*, 101–123. London & New York: Zed Books Ltd.

Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme (2004), *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Huotari, Mikko (2017), "215,6 mrd € - Suomen bruttokansantuote 2016". Suomen Kuvalehti 10.11.2017. Uutinen.

- IDWF (2014), *About Us*. Saatavissa <<http://www.idwfed.org/en/about-us-1>>, luettu 26.9.2017.
- ILO (2008), Report of the Conference. 18th International Conference of Labour Statisticians. Geneve, 24 November–5 December 2008. ICLS/18/2008/IV/FINAL.
- ILO (2010), International Labour Conference, 99th Session, 2010. Report IV(1), Decent work for domestic workers. Fourth item on the agenda. ILC99-IV(1).
- ILO (2013a), *Domestic workers across the world: global and regional statistics and the extent of legal protection*. International Labour Office, Geneve.
- ILO (2013b), *Trabajo doméstico remunerado en el Perú. Situación y perspectivas en función del Convenio 189 y la Recomendación 201 de la OIT. Documento de trabajo*. Lima, Oficina de la OIT para los Países Andinos.
- ILO (2013c), *World report on child labour. Economic vulnerability, social protection and the fight against child labour*. International Labour Office, Geneve.
- ILO (2014), *Rules of the game. A brief introduction to international labour standards*. International Labour Office, Geneve. 3rd revised edition.
- ILO & MTPE (Ministerio de Trabajo y Promoción del Empleo del Perú) (2016), *Magnitud y características del trabajo infantil en Perú, informe 2015. Analisis de la Encuesta Nacional de Hogares (ENAHOG) y de la Encuesta sobre Trabajo Infantil (ETI)*. Geneve.
- ILO (2017), About the International Programme on the Elimination of Child Labour. Saatavissa <<http://www.ilo.org/ipecc/programme/lang--en/index.htm>>, luettu 26.9.2017.
- ILO (2018), Migración laboral en América Latina y el Caribe. Países: Chile. Mercado laboral y condiciones laborales. Saatavissa <<http://libguides.ilo.org/migracionlaboralALCPaises/Chile-mercadolaboral>>, luettu 8.4.2018.
- ILO-FORLAC (2014), *Notes on formalization. Trends in informal employment in Peru: 2004–2012*. Regional Office for Latin America and the Caribbean. Saatavissa <http://www.ilo.org/global/docs/WCMS_245891/lang--en/index.htm>, luettu 26.9.2017.
- ILO-IPEC (2001), *Investigating the Worst Forms of Child Labour No. 12, Tanzania: Children in Prostitution: A Rapid Assessment*. Geneve.
- ILO-IPEC (2004), *Helping hands or shackled lives? Understanding child domestic labour and responses to it*. Geneve.
- ILO-IPEC (2007b), *Hazardous child domestic work: a briefing sheet*. International Labour Office, Geneva.
- ILO-IPEC (2013a), *Child domestic work: Global estimates 2012*. Saatavissa <http://www.ilo.org/ipecc/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_23235/lang--en/index.htm>, luettu 8.4.2018.
- ILO-IPEC (2013b), *Ending child labour in domestic work and protecting young workers from abusive working conditions*. International Labour Office, International Programme on the Elimination of Child Labour, Geneve.
- ILO-IPEC (2013c), *Marking progress against child labour. Global estimates and trends 2000-2012*. International Labour Office, International Programme on the Elimination of Child Labour, Geneve.

INEI (Instituto Nacional de Estadística e Informática) (1996), *Lima-Metropolitana: Perfil socio-demografico*. Saatavissa <<http://proyectos.inei.gob.pe/web/biblioineipub/bancopub/Est/LIb0002/cap0101.htm>>, luettu 26.9.2017.

INEI (Instituto Nacional de Estadística e Informática) (2015), *Población 2000 al 2015*. Saatavissa <<http://proyectos.inei.gob.pe/web/poblacion/>>, luettu 26.9.2017.

International Labour Office (2011), *Domestic Work Policy Brief no. 3. Measuring the economic and social value of domestic work*. Saatavissa <[http://www.ilo.org/travail/whatwedo/publications/WCMS_156071/lang--en/index.htm](http://www.ilo.org/travail/whatwedo/publications/WCMS_156071/lang-en/index.htm)>, luettu 26.9.2017.

Kantola, Johanna & Johanna Valenius (2007), ”Maailmanpolitiikka”. Teoksessa Kantola, Johanna & Johanna Valenius (toim.) *Toinen maailmanpolitiikka. 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*, 9–34. Tampere: Vastapaino.

Klocker, Natascha (2014), “Struggling with child domestic work: what can a postcolonial perspective offer?” *Children’s Geographies*, 12(4), 464–478.

Korhonen, Senja (2011), ”A Change of Paradigm – Towards Human Security?” Teoksessa Alm, Oili & Tapio Juntunen (toim.), *Human Security – Perspectives and Practical Examples*, 16–26. Eura: Eura Print.

Kouvo, Sari (2007) ”Ihmisoikeudet”. Teoksessa Kantola, Johanna & Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka. 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*, 251–279. Tampere: Vastapaino.

Kurian, Rachel (2006), ”The Globalisation of Domestic Care Services”. Teoksessa Truong, Thanh-Dam, Saskia Wieringa & Amrita Chhachhi (toim.), *Engendering Human Security. Feminist Perspectives*, 147–166. Lontoo & New York: Zed Books Ltd.

Lappalainen, Sirpa (2007), ”Johdanto – Mikä ihmeen etnografia?” Teoksessa Lappalainen, Sirpa, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), *Etnografia metodologiana – lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Linde, Robyn (2014), “The globalization of childhood: the international diffusion of norms and law against the child death penalty”. *European Journal of International Relations* 20 (2), 544–568.

Lopez, J. Humberto & Guillermo Perry (2008), *Inequality in Latin America: Determinants and Consequences*. Policy Research Working Paper; No. 4504. World Bank, Washington, DC.

Mahon, Rianne & Fiona Robinson (2011), “Introduction”. Teoksessa Mahon, Rianne ja Fiona Robinson (toim.), *Feminist Ethics and Social Policy. Towards a New Global Political Economy of Care*, 1–17. Vancouver: UBC Press.

Maich, Katherine (2015), “Geographies of Racism and Inequality: Peruvian Household Workers Navigate Spaces of Servitude”. Teoksessa Naik, Deepa & Trenton Oldfield (toim.), *Critical Cities. Ideas, Knowledge and Agitation from Emerging Urbanists, volume 4*, 104–123. London: Myrdle Court Press.

Mattila, Päivi & Elina Vuola (2007), ”Kehitys”. Teoksessa Kantola, Johanna ja Johanna Valenius (toim.) *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*, 201–225. Tampere, Vastapaino.

- Munene, Ishmael I. & Sara J. Ruto (2010), "The right to education for children in domestic labour: empirical evidence from Kenya". *International Review of Education* 56 (1), 127–147.
- MSJM (Municipalidad de San Juan de Miraflores) (2016), "*Historia*". Saatavissa <<http://www.munisjm.gob.pe/historia.php>>, luettu 6.4.2016.
- Noguchi, Yoshie (2002), "ILO Convention No. 182 on the worst forms of child labour and the Convention on the Rights of the Child". *International Journal of Children's Rights* 10, 355–369.
- Noguchi, Yoshie (2010), "20 years of the Convention on the Rights of the Child and International Action against Child Labour". *International Journal of Children's Rights* 18 (4), 515–534.
- OECD (2016), *OECD Territorial Reviews; Peru 2016*, OECD Publishing, Paris. Saatavissa <<http://dx.doi.org/10.1787/9789264262904-en>>, luettu 4.2.2018.
- Oxfam (2016), *Unearthed: land, power and inequality in Latin America*. Saatavissa <<http://www.oxfam.org/en/research/unearthed-land-power-and-inequality-latin-america>>, luettu 26.9.2017.
- Pertile, Marco (2016), "Introduction: The Fight Against Child Labour in a Globalized World". Teoksessa Nesi, Giuseppe, Luca Nogler & Marco Pertile (toim.), *Child Labour in a Globalized World. A Legal Analysis of ILO Action*. Lontoo/New York: Routledge.
- Planas, Maria-Elena, Barend Middelkoop, Viviana Cruzado & Annemiek Richters (2016), "Navigating ethnicity in Peru: a framework for measuring multiple self-identification among indigenous Quechua women". *Latin American and Caribbean Ethnic Studies* 11 (1), 70–92.
- Robinson, Fiona (1999), *Globalizing Care. Ethics, Feminist Theory, and International Relations*. Boulder, CO: Westview Press.
- Robinson, Fiona (2006a), "Beyond Labour Rights. The Ethics of Care and Women's Work in the Global Economy", *International Feminist Journal of Politics* 8 (3), 321–342.
- Robinson, Fiona (2006b), "Methods of feminist normative theory: a political ethic of care for International Relations". Teoksessa Ackerly, Brooke A., Maria Stern ja Jacqui True (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*, 221–240. Cambridge: Cambridge University Press.
- Robinson, Fiona (2011a), "Stop Talking and Listen: Discourse Ethics and Feminist Care Ethics in International Political Theory", *Millennium: Journal of International Studies* 39 (3), 845–860.
- Robinson, Fiona (2011b), *The Ethics of Care: A Feminist Approach to Human Security*. Philadelphia: Temple University Press.
- Saarela-Kinnunen, Maria & Jari Eskola (2010), "Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus?" Teoksessa Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, 189–199. 3. painos. Juva: PS-kustannus.
- Scullion, Dianne (2013), "Passive victims or empowered actors: Accommodating the needs of child domestic workers", *International Journal of Children's Rights* 21, 97–126.

Sjoberg, Laura (2011), "Emancipation and the Feminist Security Studies project. An engagement with Soumita Basu". Teoksessa Tickner, J. Ann ja Laura Sjoberg (toim.), *Feminism and International Relations. Conversations about the past, present and future*, 115–122. New York: Routledge.

Sjoberg, Laura & J. Ann Tickner (2011), "Introduction. International Relations through feminist lenses". Teoksessa Tickner, J. Ann & Laura Sjoberg (toim.), *Feminism and International Relations. Conversations about the past, present and future*, 1–21. New York: Routledge.

Stern, Maria (2006), "Racism, Sexism, Classism and Much More: Reading Security-Identity in Marginalized Sites". Teoksessa Ackerly, Brooke A., Maria Stern & Jacqui True (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*, 174–197. Cambridge: Cambridge University Press.

Tetteh, Peace (2011) "Child domestic labour in (Accra) Ghana: a child and gender rights issue?", *International Journal of Children's Rights* 19(2), 217–232.

Tickner, J. Ann (1992), *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. New York: Columbia University Press.

Tickner, J. Ann (2006), "Feminism meets International Relations: some methodological issues". Teoksessa Ackerly, Brooke A., Maria Stern & Jacqui True (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*, 19–41. Cambridge: Cambridge University Press.

Trebilcock, Anne & Guido Raimondi (2016), The ILO's Legal Activities Towards the Eradication of Child Labour: An Overview. Teoksessa Nesi, Giuseppe, Luca Nogler & Marco Pertile (toim.), *Child Labour in a Globalized World. A Legal Analysis of ILO Action*. London/New York: Routledge.

Tronto, Joan (1993), *Moral Boundaries: A Political Argument for an Ethic of Care*. New York: Routledge.

True, Jacqui (2012), *The political economy of violence against women*. New York: Oxford University Press.

Truong, Thanh-Dam, Saskia Wiering & Amrita Chhachhi (2006), "Introduction: Gender Questions in the Human Security Framework". Teoksessa Truong, Thanh-Dam, Saskia Wiering & Amrita Chhachhi (toim.), *Engendering Human Security. Feminist Perspectives*, ix–xxx. London & New York: Zed Books Ltd.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

UCW (2010), *Trends in children's employment and child labour in the Latin America and Caribbean region. Country report for Peru*. Understanding Children's Work Programme Working Paper Series. Saatavissa <<http://www.ucw-project.org/research-papers-details.aspx?id=12253&Pag=1&Year=2010&Country=166&Author=-1>>, luettu 26.9.2017.

United States Department of State (2016), *Trafficking in Persons Report 2016*. Saatavissa <<https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2016/index.htm>>, luettu 24.2.2018.

Valenius, Johanna (2006), "Turvallisuus". Teoksessa Kantola, Johanna & Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*, 145–167. Tampere, Vastapaino.

Van de Glind, Hans ja Joost Kooijmans (2008), "Modern-day child slavery", *Children & Society* 22, 150–166.

White, Gavin David (2009), "Displacement, decentralisation and reparation in post-conflict Peru", *Forced Migration Review* 33, 44–46.

WIEGO (Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing) (2010), *Challenges of measuring domestic workers*. Saatavissa <<http://wiego.org/informal-economy/challenges-measuring-domestic-workers>>, luettu 24.2.2018.

Williams, Fiona (2011), Towards a Transnational Analysis of the Political Economy of Care. Teoksessa Mahon, Rianne & Fiona Robinson (toim.), *Feminist Ethics and Social Policy. Towards a New Global Political Economy of Care*, 21–38. Vancouver: UBC Press.

World Bank (2015), *Working to End Poverty in Latin America and the Caribbean - Workers, Jobs, and Wages: LAC Poverty and Labor Brief, June 2015*. Washington, DC. Saatavissa <<http://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/22016>>, luettu 26.9.2017.

World Bank (2017), *The World Bank in Peru: Overview*. Saatavissa <<http://www.worldbank.org/en/country/peru/overview>>, luettu 26.9.2017.

Yates, Nicola (2004), "Global Care Chains", *International Feminist Journal of Politics* 6 (3), 369–391.

Zapata, Daniela, Dante Contreras & Diana Kruger (2011), "Child Labor and Schooling in Bolivia: Who's Falling Behind? The Roles of Domestic Work, Gender, and Ethnicity". *World Development* 39 (4), 588–599.

Sopimukset ja lakitekstit:

ILO:n suositus nro. 146: Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä. Hyväksytty 58. kansainvälisessä työkonferenssissa 26.6.1973.

ILO:n suositus nro. 190: Lapsityön pahimmat muodot. Hyväksytty 87. kansainvälisessä työkonferenssissa 17.6.1999.

ILO:n yleissopimus nro. 29: Pakollinen työ. Hyväksytty 14. kansainvälisessä työkonferenssissa 29.6.1930.

ILO:n yleissopimus nro. 138: Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä. Hyväksytty 58. kansainvälisessä työkonferenssissa 26.6.1973.

ILO:n yleissopimus nro. 182: Lapsityön pahimpien muotojen kieltäminen ja välittömät toimet niiden poistamiseksi. Hyväksytty 87. kansainvälisessä työkonferenssissa 17.6.1999.

ILO:n yleissopimus nro. 189: Kotitaloustyöntekijöiden ihmisarvoista työtä koskeva yleissopimus. Hyväksytty 100. kansainvälisessä työkonferenssissa 16.6.2011.

Ley n. 27337 (2000). Ley que aprueba el nuevo código de los niños y adolescentes. Perun laki lasten ja nuorten oikeuksista.

Ley n. 27986 (2003). Ley de los trabajadores del hogar. Perun laki kotitaloustyöntekijöiden oikeuksista.

YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. Hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 15.11.2000.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989.